

Literatūros menas

1991
Lietuvos
menų
mėnesis

ŠIAME NUMERYJE:

Reikia plėsti ryšius su tarptautinėm organizacijom, - pokalbyje su E. Tervydite sako ANTANAS BURĀČAS.

SIGITAS PARULSKIS paraše eileraštį proza Marcelijaus Martinaičio kūrybos motyvais.

Kaip atrodo MOKSLIEVIŲ KŪRYBA literatūros savaitraštyje? Regis, visai pakenčiamai.

Nuolatiniu savaitraščiu bendradarbiu tampa ALGIRDAS JULIUS GREIMAS.

KITAME NUMERYJE:

Algimantas Švėgžda
Viktoras Liutkus
Vytautas Bikulčius
Tomas Transtriomeris

KAZMIERA GALAUNIENĖ

SAUGANT M.K.ČIURLIONIO ATMINTĮ

Nuo mūsų šimtmečio pradžios Lietuvos meno bei kultūrinės visuomenės dėmesio centre nuolat buvo ir yra M.K.Čiurlionio asmenybė bei jo kūryba. Tai, kas padaryta ją saugant, tiriant, propaguojant mūsų krašte ir svetur, - plačiau ar siauriau žinoma. O ko nežinome galime surasti, pavarę M.K.Čiurlioniui skirtus bibliografinius ar monografinius leidinius, straipsnius. Tačiau kai kurie faktai, ypač privataus pobūdžio, dažnai neineina užmarštin. Metams bégant, keičiantis istorinėms situacijoms ir žmonėms daug kaip išgauna nauja prasmę ir reikšmę. Su dalele tokius faktus užfiksuoja Pauliui Galaunui rašytoose laiškuose ir susijusių su M.K.Čiurlioniui, norečiau supažindinti gerbiamas skaičiutojus. Per tuos laiškus žvessia gija drieikiasi meilė savam kraštui, rūpestis, troškimas išsaugoti savosios tautos kultūrines vertėbes, propaguoti jas svetur, integravoti į Vakarų kultūrą.

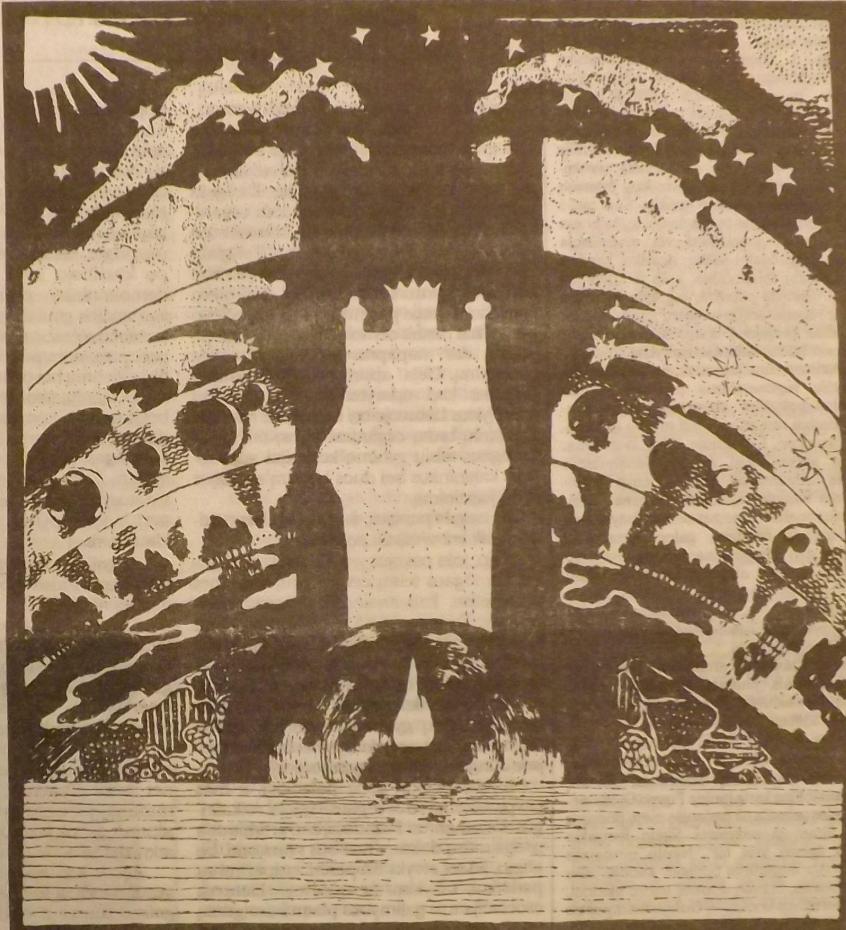
Akyviai dalyvavęs Lietuvos meno gyvenime, Čiurlionio amžininkas, Galaunės bičiulis dailininkas Adomas Varnas, rūpindamas 1920 m. įsteigęs Lietuvos meno kūrėjų draugijos veikla bei meno vertėbių perkėlimo iš lenkų okupuoto Vilniaus į Kauną, tų metų vasario 29 d. laiške pasakoja ir apie tuometinę būklę Čiurlionio kūrinių, kurie nesenai buvo grąžinti iš Maskvos (čia ir toliau laiškų kalba netaisytą - Red.): "Būtų labai naudinga, kad valdybos (Meno kūrėjų draugijos - K.G.) darbai ko placiąsiai būtų pareiškiami spaudoje ir kad rastųsi literatai ir kritikai, kurie apsiūmtų parašyti platesnius straipsnius apie D-jos uždavinius ir reiksmę Lietuvos meno kuriant. Ar yra jau parašyti atsižvalginių į amžiniečius ir mūsų visuomenę?" Toliau jis rašo apie

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Nr.17 (2317)

1991 m. balandžio 27 d., šeštadienis

Kaina 50 kp

M.K. Čiurlionis. REX. 1908-1909

Arnoldo Baryso reprodukcija

Balandžio mėnesį paminėjome M.K.Čiurlionio 80-ąsias mirties metines. Šiai datai buvo skirta daug renginių, į kuriuos pakvietė Lietuvos kultūros fondo M.K.Čiurlionio draugija.

Ta proga spausdiname K.Galaunienės rašinį, kuris parengtas pagal A.Varno, J.Muloko, V.K.Joryno susirašinėjimą su P.Galaune, aptariant M.K.Čiurlionio kūrybos palikimą.

atmintis

buitinius reikalus, mini P.Rimšą, taip pat kalba apie Čiurlionio kūrinius: "Visų dalykų išsiučiau gana daug, ypač Žmuidzinavičiaus, Čiurlionio atidaviu taip, kaip jie buvo suvynioti, ir įskaiu labai daboti, kraustant iš vežimų Kaune ir vežant vežėjais. Bet, rodos, tarp jų yra jau sudužusiai stiklai, matyt, pasidariusiai vežant Čiurlionytei iš Maskvos. Neturėjau net laiko pažiūrėti, kokios rūšies paveikslai ten sukrauti. Apskritai per tas dvi savaiteles prisikamavau bekraunant kaip jautis anūmas. Nieko kito dirbtų né manyti negaléjau".

Kaip žinome, 1919 m. pradžjoje Valeria Čiurlionytė-Karužienė buvo pasiusta į Maskvą parvežti į Vilnių Čiurlionio kūrinių, kuriuos saugumo sumetimais Pirmojo pasaulinio karo metu ten buvo išgabenusi. Deja, perkelti į Kauną Čiurlionio kūrinių vel pateko į netinkamas salygas, buvo gabenami iš vienos vietas kitą. Tai sukėlė 1923 m. vasario 21-23 d. dailininkų ir meno įstaigų streiką. Tik po to šventimo ministerija 1924-aisiais pradėjo statyti Meno mokyklos filgelė - laikinosios Čiurlionio galerijos rūmus, į kuriuos kitų metų gale buvo perkelti Čiurlionio ir kitų dailininkų kūrinių bei liaudies meno pavyzdžiai. Bet apie tą periodą jau nemažai rašyta mūsų spaudoje.

1940-1944 m. politiniai įvykiai skaudžiai palieptė Lietuvos kultūrinį gyvenimą ir žmones. Dalis jų atsidūrė Rytu treptyje, kita - Vakarų emigracijoje.

Korespondencinius ryšius su savo bičiuliais bei pažystamais 1944 m. atsidūrusiais Vakaruse, tarp jų ir Varnu, Galaunė atnaujino tik po daugelio metų. Laiškuose abu pusės informuodavo viena kita apie Lietuvos ir išeivijoje vykstančių kultūrinį gyvenimą, bandydamo pasikeisti spaudos naujienomis. Ypač gausiai meno ir lituanistinės literatūros savo bičiuliais slūtinėjė Galaunė. O išeiviskojį lituanistika Tėvynę pasiekdavo labai retai ir sunkiai...

Atsiliepdamas į vieną tokią siuntą, Varnas 1962.1.7 rašo iš Čikagos: "Ne per seniausiai padariau M.K.Čiurlionio portretą mūsų amerikiečių Čiurlionio galerijai. Į portreto dugnį įkomponavau jo "Aukos" dešinį šoną. Išejo, rodos, nebilogai. Gavau nemažai komplimentų. Bet svarbiausia tai, kad bepieidamas daug galvojau, ar yra kas daroma Lietuvos, kad Čiurlionio veikalus išgelbėjus nuo galutinio jų išblukimo. Iš gautų dabar 32 jo darbų reprodukcijų (turimas

BALTOS LANKOS

Kolonele bandys užpildyti prie naujo fūmalo "Baltos lankos" susibūrė bendraminčiai, gyvenantys išlėvijoje ir Lietuvoje. Šio humanitarinio fūmalo rengėjai epigrafą pasirinko mūslę: "Baltos lankos judos ašys, kas dūmano, tas jas gano. Vienas leidinio sudarytojų ir rubrikos iniciatorių - profesorius A.J.Greimas, jo tekstas iš pradėjimo.

SAULIUS ŽUKAS

* * *

Pasimokykime ir juokdamiesi: tolui pavadinimu anais geras Smetonos laikas buvo pasirodžiusi nrito mokslinkino knyga - anekdotų rinkinys. Vienas iš jų man iki šiol liko atmintyje.

Vienas būričias gausdorius, pauliauojęs ir alčiu paragavęs, nusnūdo truputį užvirtė pastalejė. Papabundu paryčiu, atmerkia ašis: nei naktis, nei diena, netino, kur jis bus asidurės. Galvoja sau: jei pedjot esu - tai puše velnio, bet jei dungui - tai truputumsoka.

Kuri šiuo metu yra mūsų brangi Lietuvėlė? Jei laisvės ir demokratijos danguje, tai iš tėsy truputį tamsoka. Gal pasijuokdamu kartkāčiai galėnume ir pasimokyti tikros demokratijos, tai pati blaugiausios politinių režimų, šiek tiek pateisinas masame leidžiamu humoru jausmu.

Kur yra Lietuva? Keistas klausimas, nors atrodo, pagalvojus, kad ir patems lietuviams ne visai aišku, kur jí yra. Europoje, žinoma. Bet kumame Europos kompe? Kol jí prikausė didžiauliui Rusijos imperijai, kiti Vladivostoko. Siberi jis tože russkaja žemė! Lietuva buvo, žinoma, Rytų Europoje.

Bet štandien? Indamie iš vieną Lietuvą, o visus keturis Baltijos kraštus mes esame kartu su vakarių pakrančiu gyventojais - Švedais, danais, norvegais - Šiaurės Europoje. Taigi ir viena Lietuva yra Šiaurės Europos dalis: si mėnesi vykusiame Šiaurės Europos filmų festivalyje Ruano mieste Lietuva buvo šios šventės garbės sveči.

Reikia tad priprasti prie naujos geografijos: Lenkija, Čekija ir Slovakija, Vengrija - Vidurio Europa, mes - Šiaurės Europa, o rumunai ir bulgarai - Rytai.

Liaudis buvo žiūrėti televizijuje į Šiaurės albanus, besivieniandžiu per spylgiutovas tvoras į aukso šalį - Italiją, kur jų niekas nenori ir kur net aukso nėra.

Pirmosios save kroštą palikius lietuviškos kregždės imarodysis jau ir Paryžiuje, jos greit apnūks Vokietiją, veržis į Ameriką. Sociologai sako, kad tai ryžtingumas, veiklausiai tautos elementai. Sustokite, apsigalvokite - noris šaukti: jūs save tauta paliskite, save sielą parduositės už kelis prakaiti pelnomus dolerius. Sustokite, asisižirkite: pertvarykite vertčiau savo kroštą, kad visiem būtų geriau gyventi.

Tai ne patriotiškas šukavimas, o sveiko proto balsas, sunkui patynimui įsiplata išmūnius.

Yra žmonių, kurie tik, ir žmonių, kurie netek. Tai vadinosi demokratija. Bet yra žmonių, kurie tik, kad jie netek, ir tokų, kurie netek, kad jie tik. Čia yra pavojus demokratijai. Nesamoninga veidmainystė yra baisesne už nuosordžią.

Sensualumas, seksualumas, erotizmas, pornografija: atrodo, kad iš "šiaulinių" ar "iššiauliausvinė" tautiečiai nelabai dar orientuojasi į šių realakalou.

Ir čia nera ko stebėtis. Mes dar prieš realaus socializmo laikus buvome labai morali tauta, o socializmas tiktai papréži ir papildė ši tautinė bruožą. Savo gėdai turin prispažinti, kad man teko sulaikti rimto amžiaus ir guvusieni proto, kol iššiauvaravo savo tévo meistagramų laudies išmūnius. "Iš bado bet ką bebado".

Reikia tiketi, kad Bažnyčia, atėjusi į valdžią, ir toliau prižiūrės mūsų tautos seksualinę moralę.

Skaityta sausio 12 dienos Drauge rimtą straipsnį su tokia antrašte: "Prof. K. Skrupskės paskaita Klaipėdoje - nusikalumas!"

Šis kurtas perskaiciavau tą straipsnį išskoldamas "nusikalumą". Veltui. Tiesa, pastebėjau, kad, profesoriaus nuomone, lietuvių katolikai nepakankamai mylu žydus, kad jie "neįjautris žydams". Žinoma, tai negružau, bet vis dėlio "neįjautrus" dar néra nusikalumus.

Geriai, kad semiotika - toks mokslo, kuris išsmoko skaiti tarp eiliūčių. Straipsnis gale pastebėjau prelegento kveitimą leisti į katolikams "džiaugti gyvenimui". O žinoma, kad gyvenimo džiaugsmui gali būti tik nuodėmių: ir jų paragauti - nusikalumas.

Skaityta, kad kultūrinį vertibų rinkai Lietuvuoje ima pamažu raukius, kad ne tik Lenin, bet ir Smetonos rastai jau guli neįspirkti knygų sandeliuose ir vitrineose. Greitai, žinoma, ateis ir poezijai panaušas likimas: sunku buvo suprasti, kodėl Prancūzijoje didelius poetų knygos leidžiamos 800 egz., o Lietuvoje mažu poetų - 8000 egz. tiražais.

Vienintelis sakiny, kurį kadaise mano duotame interviu B.Genzelis dar anais "sustingimo" laikais pacenčiavaro, buvo: "Poēzija - skurdžių prabanga". Keista idėja manyt, kad iš poezijos galima būti pragyventi. Tikrai socirealistinė idėja, kai Prancūzijoje buvo - rašytojus išlaikyti paiklusius mokant jiems didelius honoratus. Kapitalistinėse visuomenėse užtekut, atrodo, vieno Brazdžionio patriotizmui ir Dievo meilei palaikti.

Neseniai sédėjau prie vakarienės stato net su dvierių švietimo ministras: Prancūzijos - Žospenu (Jospin) ir Lietuvos - Kuluius. Sudominėjės stebėjau, kai jie įtampa, kai jie puses verčiančios vertėjosi padedami, ištais dvi valandas kalbejasi apie padėti Lietuvai, apie Sovietų Sajungos ateitį ir Gorbaciovą likimą. Kalbejosi, ir lietus - savo ausinius netiekėjau - nepasakoju neti savo gyvenimo istorijos: neįrodinėjau svarbias argumentas Lietuvos teisių i nepriskausymo. Ne, jieku kalbejosi - rusai pasakytu - kaip du "kultūringiai" piliečiai.

Pamaniau: reikiė užpirkti padėkos mišias, kad Ponas Dievas tokiu kritikišku momentu padovanojo mums vieną kito - Landsbergi, Kuoļi - paprastą ir šaunu lietuvių, dėl kurių ne tik nerauti viešumoje, bet kartais net didžiuojasi esąs lietuvių.

kovo koncertai

TIE PAVASARIO SŪKURIAI

Mūsu politiniai sūkuriai labai permainingi. Muzika taip pat - ne būtus, tik jas sūkuriu stulpas gal kiek mažesnis. Tačiau ir čia bendros taisykles išlieka: apacijoje sukasi stambesni dalykai, aukščiau - smulkesni daikai, o viršuje - visai smulkius.

Stambiausią kategoriją prisikiršau jubiliejinius koncertus.

Pirmiausia norėčiau pamėtinė Juozo Žilevičiaus 100-osioms gimimo metinėms skirtą dalyvę daliu koncertą, įvykus Menininkų rūmuose. Prieš koncertą foje buvo addaryta paroda, kuriuoje eksponuoti įvairias spausdinimai J. Žilevičiaus darbų: straipsniai, natos ir t.t. Koncerte dalyvavo du chorai - vyrų "Varpas" i Kauno valstybinis bei dviejininkų S. Trinakaitės ir N. Ambrasaitės. Be šių atliekų paruošo J. Žilevičiaus autorinių bei jo harmonizuotų lietuvių liaudies dainų, skambėjo kantata, skirta Vytautui Didžiajam. Prieš koncertą J. Žilevičiai, kaip pasiženitusių archyvarii, geru žodžiu nepaþystė muzikologai Z. Kelmickaitė, D. Katukas ir kiti. Ta buvo bera didžiausias šio menininko pagerbimas Lietuvuoje per praėjus pusmilių metų. Tiesa, žiūrovų ir klausytojų susirinkinė mažai. Priežasčiai numatymui: Griečiaių pagalėjai laiko. Jeigu atmetume emocijas, koncertas žadėjo būti neinformatyvus, nes visiems gerai yra žinomas lietuvių kompozitorų pirmosios tautuškų bangos sūlis. Be to, kantata, skirta Vytautui Didžiajam, skambėjo ne kartą kitomis progomis ir buvo žinoma kaip "sunkus" kūrinys. Šis koncertas, beje, įsimine iš kai labiausiai nevykst iš surengtų kovo mėnesių. Kauno choras dainavo taip, lyg būtų atliekės prievole brežneviniame vyriausybiniame koncerte kokteilje - dinamiskai vairiavai, tačiau saltai, be emocijų ir abejingai. Ta gerai išryškėjo greitanių ši chorą su gražiai ir stilingai skambėjusiu "Varpu". Abi dainininkai, kaip tuo pastebėti, išgyveno tam tikrus profesinius balus sunkumus. Taigi, jei ne "Varpas", ne nebūtume pajutę J. Žilevičiaus dvasios jam skirtame pokalbyje-koncerte.

Pirmajį savo jubilieju - penkmetį - atšventė seniosios muzikos ir ſoko ansamblis "Banchetto musicale", kuriam vadovauja J. Miklišaitė. Kovo mėnesį ſiš kolektyvui pakviestę į savo jubiliejinių koncertų-prisiminimą Mokytojų namuose. Čia skambėjo ir buvo rodomi fragmentai iš ankstiau surukytų dviejų didelių ir kelių kamerinių programų. Koncertų komentavę ir ansamblio gyvenimo prisiminimais dalinosi vadovė J. Miklišaitė. Čerejėmos Renaissance epochos ſokais ir žvingais jų atlikėjais bei muzikantų grojimui. Reikiu pagaliau, kad mėžokai kolektyvas turi instrumentų - pagal senus modelius padaryti instrumentai ne tik daug kainuoja, bet ir sunkiai išgyjami. Be to, ir renesansinų ſokų mokymosi seminarai paprastai vyksta užsiende... Tuo tarpu ſiam ansambliu, kurį ir kūtėmes seniosios muzikos ansambliams (pvz., "Horutus musicus"), svarbiausia yra istorinių autentiukumas.

Mažiausiai bet ſiuo metu varbūsiai sūkukės - Lietuvos Neprilausomies bytūs atkūrimo metinės - buvo iškilmingai pamėtinė Operos ir baletto teatre. Nacionalinio simfoninio orkestru, kuriam vadovauja J. Domarkas, surengtame koncerte skambėjo simboliskių pasirinkta programma - M.K. Čiurlionio simfoninė poema "Miške". E. Grygo Koncertas fortепionu su orkestru ir L. van Beethoveno Trečioji simfonija. Neatsitinkančia čia, bet tautiniu atgimimu (M.K. Čiurlionis) ir laisves, lygibes, brolybės idėju (L. van Beethovenas), buvo akcentuojant dvasios giminystė su artimiausiais kaimynais Šiaurėje - Skandinavijos tautomis (E. Grygas). E. Grygo koncertą skambino svečias iš Norvegijos pianistas C. H. Bratenas (G. H. Braathen).

Kovo meno baigėsi linksmomis šv. Velyku Šventėmis. Prieš jas dar syki karu su muzikantais, klausydami Pasijų, skausminai išgyvenome Kristaus nuksytiavimą. Šv. Jonu bažnyčioje J.S. Bacho "Pasijos pagal Joną" atliko Lietuvos Nacionalinės filharmonijos simfoninių orkestras iš dainininkai iš Marburgo miesto (dirgavę V. Vénetras). Šv. Kazimiero bažnyčioje skambėjo H. Šiuco "Pasijos pagal Mata". Jas adiko Šiaulių "Polifonijos" choras ir Kauno kvartetas. Dirgavo choravo vadovas S. Vaiciulionis. Idomu buvo palyginti kaip diena ir naktis bessaskinantių kūrinjus. J.S. Bacho "Pasijos pagal Joną" parašytos bene Šimtmečiu vėliau už H. Šiuco: tai monumentalus kūrinys su didingumu choros bei orkesto episodais. Beje, mūsų orkestrui to didingumu ir monumentalumo kiek pritrūko. H. Šiuco "Pasijos pagal Mata" - kamerinių solistų vokalistų pasakojimai, primenantys Evangelijos skaitymą žvakės sviesoje. Vos porą, trejetį kartų puiškai pagiedojø "Polifonijos" choras. Daugiau jo išgirsti neteko todėl, jog tik nėk

chorui išpareše ŠiuCas, o visa kita sudarė solo partijas, kurios atliko choristai. Nepasakyčiau, kad tai buvo geras geras koncertas, kuris buvo daugiau nei pats koncertas, kai kuris buvo išlaidas į klausytojus. Seniai neteko girdėjai taip puiškai akompanuojančių muzikantų. Jei reikėtų rinkti geriausius mėgesius akompaniatorių, gretas

Vilniuje per mėnesį buvo surengti bene keturi simfoninių muzikos koncertai: trys iš jų - J. Domarko vadovaujamo orkestru ir vienas - G. Rinkevičius. Pastarasis koncertas įvyko 1992 m. Maskvo puiku violoncelistu A.Rudinu. Kadais, 1997 m. klausėmės šio muzikantų, tuomet tapusio M. Glinkos konkurse naugėtoju. Šikart A.Rudinas griežę J. Haindinė koncertą, o onlendė su orkestru Nr. I. Koncertui dirigavo svečias iš Suomijos P. Haapala (P. Haapala). Ta vakara dar skambėjo K. Deimanto "Fauno popietė" bei J. Sibelijus Penktoji simfonija. Tai buvo tik neeilinis koncertas. Jei Vilniuje būtu normalios sąlygos simfoniniu orkestru repetouti ir koncertuoti, galima būtų sakyt, kai vienas ar trys koncertai per mėnesį - tai labai maža. Tačiau iš klausytojų, kai kuo sustinėjė nėra, kaip nėra ir simfoninių muzikos tradicijų. Galima kalbėti tik apie pavienius kolektyvus ir atskirai. Kuri kurie turėjė neturėjė savo publikos. Vis dėlto nors ir priversti muzikantai išskubėjimo sąlygomis Vilniuje išreikėjosi simfoninių orkestrų merėjimo koncertuose. Iš "Atžalyno" koncertų ciklo tradicijas vienai tokiai koncertai būtina išskubėti. Šių koncertų surengė Vilnius konservatorijos koncerto salėje. M.K. Čiurlionio meno mokyklas. Gerai išprūdu padėti smuklininkės Lauros Uscilaitės ir flautistui Andrius Radziukynui muzikavimui. Klausytojų susidomejimas buvo didžiuolė, o pinna. Beje, didžiausias ir suinteresuočiausis publikai surenta kai tie muzikantai - studentai bei stažuotojai.

Labai iðdomus jaunimo kūrybos vakaras, kurį vedė prof. J. Brveris, įvyko Menininkų rūmuose. Koncertavot studentų vokiškėje J. Staneleyje, stažuotojai pianistė I. Mauzaitė ir nesenai buvo aspirantai, dabartinius Vilnius konservatorijos vyrėnysis dėstytojas birbūnininkas K. Miklišaitė. Koncertą pajaininė i jį pasakojimai.

Kovo mėnesį surengti du rečitaliai. Muzikavo smulkninkai R. Mataitaitė (akomp. I. Musatova) ir pianistė A. Žvirblytė. Ji koncertus vienijo programų sudarymo principas - nuo senųjų metų iki ūlių kūrinių muzikos. Tai, sakyt, lemia varganos miesto koncertinio gyvenimo sąlygoms. Koncertuojančios solistai kuo įtakos kuriantys koncertui per metus Vilniuje gauna salė rečitaliu. Tad per tai vieną vakaną stengiamasi į įvairesnę programą parodyti, ir savo sugebėjimus atskleisti, i pagroti nesenai paruošta kūrinių, kad kuo "susigulėj" iki - tarkime, konkursu. Šios sąlygos labai apskunka solisto gyvenimą, tačiau kitaip pas mus dar nebūna - klausomai kūrinių išvairobes, stebimës atlikėjų atliekimo sugebėjimų persikūnijų.

Kaip jau minėjau, atlikėjus ir klausytojus labiau patruku teminiams koncertams, nors jū ne tiek jau daug būna Vilniuje. Vienu tokį surengė ansamblis "Musica humana", paruošęs gana plačią XV-XVIII a. muzikos kūrinių programą. Gaile, kad tą pačią vakarą stengiamasi į įvairesnę programą parodyti, ir savo sugebėjimus atskleisti, i pagroti nesenai paruošta kūrinių, kad kuo "susigulėj" iki - tarkime, konkursu. Šios ansambliai labiau patrukuose surastume. Pavystai, B. Kutavičiaus ir S. Nako. Menininkų rūmuose išgirdome tris premjerias. Pirmąkart Lietuviuje skambėjo B. Kutavičiaus "Magiškas sanskrito ratas" (S. Gedas el. O. Balakauskas "Sōpin-Hauer" (A. Šopenhaeuero tekstas) bei A. Martinaicio "Saknė apie ūdvabal" (K. Donelaičio tekstas). Kūrinių gal ir ne visų klausytojų pritarimo sulaukė (skonio reikala), tačiau neabejotinai sukelė išankstinių susidomejimų. Tai buvo pilnuteles. Žinia, visi šie kūrinių buvo paruošti spėcialiai Š. Nako kolektyvui, ir vargu ar geresniu jiems atlikti surastume. Pavystai, B. Kutavičiaus ir A. Martinaicio kūrinius panaudojami individualus atskirų atliekų sugebėjimų persikūnijų. Kolektyvo surėjimai, kai jis gali atlikti, kaip atrodo, ypačiausiai ūlių kūrinius.

Vilniaus koncertinio gyvenimo panorama būtų visapsiūška, bent žodeliu nepaminėjus vargonų muzikos koncertus Mažojoje baroko saleje. Tai, galima sakyt, viena iš nedaugelių Vilniaus salių, kur nuolat savaigaliai rengiami koncertai. Kovo mėnesį čia vargonavo J. Barkauskaitė, D. Sverdiolas ir V. Survilaitė.

Apžvalgoje samonitoringai nutylėjome Vilnius konservatorijos organizuojamus koncertus, kuriems vertėtų pasikurti asmeninė pasakojimai, bei du tris gastrolio koncertus, kurių buvo gredžiantiems atskirtinio pobūdžio.

Taigi praužė kovo mėnesio koncertinis sūkury, kai užkabinės ką įtraukė, o ko visai nepalieta....

INGA JASINSKAITĖ

kronika

SENOVĖS MENAS IR MUZIKA

Norėdam suvokti įvairius dabarties reiškinius ar mėgindami numerati ateities įvykius, atsiಗrežiai į istoriją. Balandžio 4-5 dienomis Šiauliuse surengtos V konferencijos "Senovinė muzika praeit" (perskaita 12 pranešimų). Pirmoji diena buvo skirta Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės muzikinio gyvenimo apžvalge. J. Trilupaitienė savo pranešimą "Gediminių ir muzikinio gyvenimo tradicijos" gründė politinius bei kultūrinius aspektus, istorinių pobūdžių pranešimą padarė Lietuvos konservatorijos V konservatorijos studentė D. Budraitė "Andromeda" Vilnius scenoje: II. A. Šveikovskos metodui pagal dramos libretą nustatytos moszikos pobūdžių.

Pirma karta muzikologų konferencijos aptartos Lietuvos tautinių muzikinių tradicijos. Tai svarbi Lietuvos kultūros Lietuvos muzikinė kultūra bei galinė geriavų suvokti Jos istorine kultūra. Lietuvos tautinės muzikos skirto Konservatorijos II glijos tradicijai" ir "Zeligmanaitės ("Muzikinė žydų religinių muzikų kultūra") referatai. H. Juchnevičienė kalbėjo apie lenkų kultūrinės glijos Lietuvijoje.

Antrąją konferencijos dieną analizuotas bažnyčios menų folkloras. G. Martinaitienės ("Lietuvos bažnyčiai dailė") ir A. Remesos ("Metafinėje garso prigimtis") pasiskyrmai papilo muzikinė tematika naujais aspektais. J. Liuvėnas prieš klausytas grąžino V. P. Jurkštės pranešimą apie Vilnius Katedros gredžianti mokyklą, kuri 1997 m. minės 600 metų sukaktį. Senovės ir dabarties ryši problemiškai aptarė D. Juozėnas ("Grigališkas gedojymas Šiandien"). Jis pažymėjo, kad nūdienos kompozitorius privalo atlikti praktiką bažnyčiose. V. Juodpusis, A. Monza be A. Karškašo pranešimai buvo skirių folkloru.

Konferencija - tūk viena visų savaitė Šiauliui buvo vykusi ne liginių muzikos festivalio dalis. Balandžio 1-7 dienomis kiekvienai vakanai trijose miesto bažnyčiose koncertavot savi ar artys kohales i bei instrumentinių kolektyvų.

Muzikologų konferencijai pasibaigus, liko įspūdis, kai prelegentų pasiskyrmai buvo tarpusavio pasikalbėjimai, kurio klausėsi dar keli kolegos iš Vilnius bei negausi Šiaulių studijų padėkai organizatoriams ir tketė, kad 1978 m. pradėta renginių tradicija nemustos gyvuoti.

KARINA FIRKAVIČIŪTĖ

Literatūra ir Menas

ŠIAME NUMERYJE:

Kultūra. Gamtą. Idėja
Antano Gudaičio tapyboje -
VIKTORO LIUTKAUS
etudo aprašymų objektas.

Ne viskas - mūsų ir mums.

Bet straipsnį

"GYVENIMAS: MENINĖ EROTIKA"
titrai perskaitys visi.

Su Tomu Transtriomeriu
susipažinau du kartus, -
sako šio poeto vertėjas
MARCELIJUS MARTINAITIS

VYTAUTAS BIKULČIUS
laikė iš Paryžiaus kalbasi
su J. Baltrušio vertėja
Deniza Jokoz-Nenjo

KITAME NUMERYJE:

Ginas Dabašinskas
Tatjana Jasinskaja
Michailas Bulgakovas
Arsenijus Tarkovskis

VIKTORAS LIUTKUS

KOLONA

Ką ḡ nauja, dar neištarta pasakyti
apie maestro Antaną Gudaičių - tapytoją,
pedagogą, didelį Lietuvos žmogų, viską
pedarinių Lietuvos meno garbei? Gal
prie T. Sakalausko gražai aprašytų
"septynių vakanų su dailininku" pridėtų
atitinkant - tik jau atsiminimui, citau žūpsnį,
o ne gyvą dailininko žodį? Ar, pamačius
juos vertinti, analizuoti? Tikintis, gal
pavys nesikartoti, ką noria nauja pasakyti.
Bandysiu pabūti šalia A. Gudaičio kūrybės,
bos, pabūti stebėtoju keliauninku, kuris
ne tik keliauja dailininko
karto žinai, bet ir šią nori atrasti. Iš
dailininko gyvenimo erdvėje (1904-1989)
nuklojosi vienas šalia kita Viešniai ir
Paryžiaus priemiestis Monružas, Beržoro
bažnytkaimis ir Luvras, Kolarosio
akademinių piešimo studijos ir Vilniaus
dailės akademijos skliautai. Būta
reikšmingų ir antraeilų įvykių, faktų. O
kūryba? Išpažintis ir slėpinis. Gal nenu-
sukurė išali? Randu atspirties pamatus,
kuriu kyla A. Gudaičio kūrybos
kamienas: Kultūra, Gamtą, Idėja.

Kas ta Kultūra, kai žūri į maestro
paveikslus? Jos esmei jvardini tinka
daug žodžių: išmintis, intelektas, pozicija
ir opozicija, klasika, mitas ir - bene
josephus, kūrėjo dviavasis laisvė, jo
individualybės pirmenybė prieš
destrukciją, prievarą, unifikaciją. Kultūra
A. Gudaičio ir kūrybinės, ir pilletinės

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Nr. 18 (2318)

1991 m. gegužės 4 d., šeštadienis

Kaina 50 kp

menu, lygiai kaip ir su
dabarinių, naujovėmis.
Keletas pastebėjimų.
A. Gudaičiui, o ir visai
jaunajai ketvirtuojo
desimtmecio lietuvių
menininkų kartai teko
neeilinė misija - nutiesti
kitoniškus, negu lig tol,
ryšius su Europos
menu ir jo tradicijomis.
Atminkime, kad tai
buvo pirmos
Nepriklausomoje Lietuvoje
išugdytos
menininkų kartos
žingsnis, jos pozicija ir
veiksma, nuo kurių
daug priklauso Lietuvių
meninės kultūros
būklė ir perspektyva.
Galima sakyti - ir dabartis.
Kitoniškus ryšius todėl,
kad tai jau buvo
savarankiškos
valstybės savarankiškai
pasirinkta kultūrinė
orientacija, nebe pavienės
pastangos, likimo
vingiai.

A. Gudaičio ankstyvoji kūryba, kaip ir
jo amžininkų bei bendražygių J. Mikėno,
V. Vizgirdos to meto
darbai, liudija tokį
faktą: Lietuvių dailė yra
lygiateisė dialogo su
Europa dalyvė. Tiesa,
mes regime kultūros
distančią, sakyume,
skirtingų kultūros
mastų suvokimą, kai
vienas iš dialogo daly-
vių daugiau klauso,

negu pats kalba. Neakcentuočiai, jog
lietuvių Paryžiaus meno mugėje stiprių
įtakų išvengė todėl, kad atsargiai elgesi,
dairėsi, stengdamies nepamišti, še kokio
krašto atvykę. Teigčiau: mokydamiesi
jie rodė savo intelektualinę nuostatą,
supratimą kaip iš bendro meno abėcėlės
raidžių sudėlioti savarankiškus žodžius,
parašyti individualių sakinių. Naturmor-
tuose, figurinėse kompozicijose, por-
tretuose regi 3-4 desimtmecio Paryžiaus
mokyklos plastinės formos ABC: verti-
kali, banguota linija, ištraičinė, plokščias
fonas. Kiek rükstančiu dailininkų
Paryžiuje kartojo tuo pačiu formulė! Ir
A. Gudaičis tą darė, išmoko ją
savarankiškai, ilgaičiai nutindamas sau
netinkančias raides. Užt i krauju jaugo
pat plastikos kultūra, per keliolika amžių
nugludintas formos jautimas.

Perskaitykime maestro žodžius:
"Paryžiuje praleisi metai man buvo patis
laimingiausias laikotarpis (...) Aš save
laikau dailininku, susiformavusiu
Paryžiuje". Pasakyta gyvenimo pabaigoje,
kai jau tikrai blaivai galima įvertinti
daugelio faktų reikšmę. Todėl tie žodžiai,
autorius reikiamas prioritetas
Paryžiuje gali būti traktuojamas ir taip:
Lietuvos tapyba brendo kaip Europos
dailės dalis, ji yra bendru pamatu, esteti-
nių nuostatų artumo išraiška. Dar
daugiau. Ar Paryžiuje įkvėptas laisvės
oras visam gyvenimui nenulėmė
A. Gudaičio ir kūrybinės, ir pilletinės

M.K. Čiurlionio meno mokyklos VIII d klasės mokinio Donato Biliaus lino
raizinių "MOTINĖLĖ". 1989
Arnoldo Baryso nuotrauka

Kodel liūdnia, skaudu, bet už dėlto natūralu, kai vaikai laidoja savo motinas? Ir
kodel taip dramatiška, net tragediška, kai motinos laidoja savo vaikus? Matyt, mums
visiems skirtas vienos privilomas keliai, kuriuo einant Mama iš lėto virsta Motina.
Vaiko gyvenime, užliko piešiny ar eilerastų. Mama yra vien savo buvimu viską
uzpildanti ir iprasminiant ir rodė nematoma, neįvardijama, paprasčiausiai esanti.
Mes sendiname savo vaikus, mokydami juos išskilmingų žodžių ir metaforų, išreiškiantų
Motinos išskirtinumą. Motinos išskirtinumas suvokiamas veliau, nuomet, kai jos
vardas tampa gerumo, paslaukojimo, pusiausvyrų, pastovumo idėja. Mes visi - iš
tenai, iš valystės, iš Mamos žemės, bet mūsų duasinė branda įmanoma tik Motinos
žemėje. Žemėje, kur suteiktos suvarbiausios žmogaus gyvenimo vertybės. Tos vertybės
nekiertamas, nes jas vieniai Motinos idėja. Ir kas pasalys, kas munysė nutrūksta,
pasibaigia su Motinos mirimi, kad paskui taip nuolankiai ir pagarbiai jos vardo
suteikiame Žemei, Gamai, Būčiai... Matyt, vieniši ir pritiš mes geriau suvokiame, ko
joje būra iš žemės, gamtos ir būties. Ir tai yra suvarbiausias mūsų pažinimo matmuo.
Todėl regu niekada Motina nelaikoja savo vaikų. Mes turime Ją palaidoti. Mes turime
paversti Ją idėja, idant mūsų gyvenimai prispėlytų gerumo, pasiaukojimo ir pas-
tuuuumo.

BALTOŠ LANKOS

dailė

Manau, kad skaičiuojasi, pasiekendė savo varguose ir darbuose, gali pasipukinti mano nerimtais išvedžiojimais, iš viso - nerimtais mano padidintumis į tevynę ir apskritai į žmogų. Bandysu pastarinių.

Mano tévas buvo rimtas, pagarbos vertas žmogus, per visą gyvenimą balso nepakelęs - jo klaseje, būdavo, per visą pamoką tiktais mūsų skrendančiai girdėdavai. O savo pažūras į gyvenimą išsireikšdavo tiktais reta, švelniai tylėsena "iš po ūgo".

Bandžiu ir aš jo paveldžiu sekta. Tačiau tu tylėses nepavyko. Vienu kartu skaitau zymaus pedagoogo, Otavos universiteto profesorius Ramūno (lietuviškai Paplauskio) žodžius apie Greimą, kuris esąs ne tūk didelis mokslininkas, bet ir humoristas. Nuo to laiko ir jasapmoninėnai dvigubai pašaukumą gyvenime turėj, nors nei Puligio Andriusui, nei Antano Gustaičiai pralenkti net nebandžiu. Galima, verta pasiūlyti iš visiško, su sajunga, žinoma, kad pirmiausia ištumei juoktis iš savęs paties: tokia, sako, esanti anglų ironijos definicija, anglųkštas humoras. Ir pat bandau, ir savo mokiniamas, vienas po kito lipiantiems į profesorių bei rektoriorių aukštumas, nuolat patarinėjau: nė neimkite savęs už rimtą pinigą, tik ne siužaukite profesoriais, o ypač filosofais!

Skaitau žurnalą *Mokslo ir Lietuva* pirmajį numerį. Žurnalas papuoštas daugybė mokslininkų fotografių; gražūs mūsų mokslininkai! Gaila tūk, kad tarp jų per maža motery - lietuviškas mokslo dar gražesnis atrodyt. O apskritai paėmus: cheap!

Zurnalas pasirašo du rimių žmonės - Algirdas Avižienis ir Vytautas Staturevičius. Su reikiuosei remputu galima būtų jų paklauti, kam, kokiam tisiui skiriamas šis jų leidinys. Jis gali būti arba reklaminis, aukstos vulgarizacijos žurnalas, arba mokslinis, skelbiantis Lietuvoje atliekamus aukštus mokymus tyrimų rezultatus. Pirmuoju atveju - ir *Time* magazino fotografių stilis tai rodo - vulgarizacijai neįtinka nei cheminėmis formulemis išsiai papuošti straipsniai, nei "Lietuviai kalbos žodynė" pristamais, aškinant jvairias žodžio leisti prasmes. Tiki, kad straipsniai, skirti menininkui Čiurlionui ir mokslininkui Veliui pagerbū, čia randa savo vietą.

Aštu, lietuvių norint dalyvauti tarptautiniuose mokslo klubuose ir forumuose, nešiengiamai reikiu leisti mokslo žurnalus didžiosioms pasaulyje kalbomis, kaip tai daro ir kitos tautos - lenkai, danai, kurių kalbos neprieinamos pasaulynei publikai. Aš išsivaizduočiau Vilniuje leidžiamus džurnalus - anglųkšta leidžiamą gnežtymą mokslo žurnalą ir kelionių kalbomis - angl., prancūz., vokiečių - spaudinamą humanitarinių bei socialinių mokslų periodinių leidinių. Tai būtų Mokslo Akademijos ir universitetų židuotis. O propagandinių leidinių apie Lietuvos grožbes ir manių reikėtų palikti Kultūros ministerijos žiniu.

Išejo visai nehumoristikos pastabos: man, kaip lietuviui ir kaip mokslo žmogui, toliese dalykai per daug artimi ir skaudūs.

Skaitau Arvydo Šliogerio laišką, kuriamo jis prisipažįsta man esąs anarchistas. Mano džiaugsmas: *ame-soeur*, seseriska siela! Pagaliau susitikome.

Mano anarchizmas savo šaknims siekia Ispanų pilietinio karo metus. Turejau tada tokia drauge, katalonų anarchistą, komunistų sušaudyto, jauną našlę. Buvo, žinoma, nemažai ir romantikos: tai patenkino į mano norą būti revolucionieriumi, ir būti sušaudytu komunistu (žinoma: simbolikai); graži kova už tiesą, už ištoniją, graži (ne)prasmungia mirtis. Vėliau, tiesa, su amžiumi, paaškėjė ir patogumai būti anarchistu, galbūt anarchistu kai nuojo ar dešiniuoju, tai vėl tiesiuk, tiesių spaudys, iupenėtus snukius. Yra, žinoma, ir švelnesnė anarchizmo rūšis - laikyti spūgą kiešeneje; ypač jei turi mandagą žmoną. Šios antros rūšies anarchistų, pasak patikimų šaltinių, pastaruoju metu išniviso Lietuvos intelektualų sluoksniniuose.

Tai va, susišnekejome su Šliogeriu. O nesupratimų buvo, ypač būtine klausimai jis sakė: "kažkas yra", o aš atsakau: "nieko nėra, arba iki mums atrodo, kad yra". Manau, kad susitarimai neko neangažuojančiu kompromisu: norėtų, kad kažkas būtų, turėtų būti.

Man labai patinka jo lietuviškas tokios situacijos formulavimas: *tarsi-būtis, tarsi-gyvenimas*. Prancūziskai mano rimi jrodinėjant paprastai prasidea, viskas vyksta *tartum...* Taigi mokslos stovant ant "tarci".

Aš melsi vartociu dar vieną savalkiečių žodi, kurio nebepastebėti mūsų rašiajavo. Tai žodis *onos*, i.e. "vadinasi", ir tai ne ką pagal priežodį: "kaip pavadinsi, taip nepagadinsi", bet ir dėl to, kad pavadinti daiktai ima būti.

Paskalbédamas su Čikagos Akademija, Darius Kuolys keliais žodžiais nusako "tautinės mokyklas" Lietuvoje atsiradimą ir šios sąvokos dabartinių nykių, grįžtant prie "normalios mokyklas".

Nustebiu, imu piktinus. Tai mani prima an a.a. atsišaukimasis į "Lietuvos žmones": kviesdamas nuversti parlamentą, patriotai kreipiasi ne į lietuvių tautą, o į kažkokius Lietuvos žmones, turbūt čigonus ir imigrantus. Tautiškumo, atrodo, pas mus yra arba per daug, arba per mažai.

Taip ir su "normalia" mokykla. Pirmą kartą mano sutikta žymus filosofas Emanuelis Levina, iš Lietuvos išvykęs 1927 m. ir mažai teišmokej lietuviškai, mudvieuji pasikalbėjimą pradėjo padeklamuodamas Lietuvos hīmiją ir atminimai išmokta moralinį eilėraštį: "Kai du stas, visados daugiau padarys". Matote, net antrosios Lietuvos valstybės pradžioje principas, kad Lietuva yra tautinė lietuvių - o ne Lietuvos žmonių - valstybė, buvo neabejotinas. Tai kodėl "trečiojoje Lietuvoje" tautinė mokykla nebeberga?

Ir tik gerokai laiko priešas supratau, kur čia šis pakasta: būdvardis "tautinė", priedatas prie mokyklas, reiškia siauraregiškumą, provincialumą, grįžiant prie balanų gadydinas vargo mokyklas. Štai kaip gražūs žodžiai gali susidėvėti.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

* L.Karnevinas tai vadina "skausmingu tinginiavimu".

Antanas Gudaitis. MUZIKANTAS. 1930

Atkelta iš 1 p.

Antanas Gudaitis. SŪNUS PALAIDŪNAS. 1930

Antanas Gudaitis. PAUKŠČIU POILSIS. 1987

Arnoldo Banys

skinamasis požymis. Taigi kreipdavo manių kūnų į pabréždamas, kad paveikslė išlieka į formalius prieštelpančios (jais ir nesančios) kūninių reikšmės. A Gudaitis dirbi pačius "liaudiškaius" ar pačius "modernius" bet jei į tavo kūninius formas nepereina instinktas, tais visų moralinių, estetinių ir kultokų dalyku suvokimas tu išsivisarčias formos". Todėl dailininkui kūniniuose žavi susimintis tekėjimas, apvalytas nuo atsitiktinumų ir seniūnijos nepradeišančio gvenimo pilnatiés, sveikos jėgos ir tikrų gvybės instinkto.

Taigi - Kultūra, Gamta, Idėja. Visa susiję, suvienyti. Gudaitis asmenybės. Ant šių pamatų išskilus dailininkui Kolona. Štiri Sandiniškės mūsų kultūros atrama. Jego žemėje nuostatyti patikrinimas. Ta Kolona tvirtai įstatyta į savo meną, o savo viršūnė rodo krypčių kiekvienai ateinančiai kilti aukštyn.

kronika

"METAI", Nr.4

Kai visada, numeris pradedamas esé. Ši kartą - L.Gutausko "Idealizmas...". Autorius nuomone, jo naturime per daug. Poetija: Juditos Vaiciūnaitės, Mykolo Karčausko ir Michailaus Eminės. Proza: pradedamas spausdinis Vytauto Bubnio romanas "Žalias sūpuočias". Su rubrika "Iš literatūrinių palikimo" - du trumputes vos penkiadesmitines metry gvenusio Vito Žiurdausko novelės. Beveik visa Žiurdausko kūryba tarp ir liko su rubrika. Poetika: Perkaitos novelės suprann, kodėl. Tęsimai Giunterio Graso apysaka "Kare ir pelė". Valdas Kukulnas straipsnyje "Sauvininkinės ne sauvininkas metais" bando aptarti tarsi iš gausybės raga pobūris, privačių leidyklyų iliustracijų poetinių knygelių. Autorius nuomone, poetijos joss nedauk, bet par leidybos demokratizacija - sveikintinas dalykas. Eugenijus Grunskis straipsnis "Sociologiniai tyrimai" Lietuvoje" paaiškinime "kobutis parafratos" ne siaip sau. Tuos tyrimus atliko "mokslininkai" turbūt nenudžiugino. Dažios Juknevičiūtės laik

"(Nutrukėsus susitikimas)" savo vyrui poenai Algimantui Matui, kaip novelę, matai kaip kino filmą. Ji pasakoja apie susitikimą Berlyne su savo tėvu, režisieriumi R.Julnevičium. Perkaitos: Perskaitys atsidūstė: Viešpatie, koliekame obstrukcijas, gavome! Ir išsigąsi - ar ne per ankstį apsistebėjus? "M. Šeštasis" Gasseto vardas mūsų skaitytojai turbūt bent girdėdami spausdinintį jo "Masin sulilimus" (R.Sketuose panaudoti 1930 m., bet atrodo, jog vokar. Filosofijos namuose amato žmonės dorybę - dėsto miniai aukšta, poprasius į ūgių įtakos). Tęsimai Lietuvos partizano Antano Vaitulionio atsismimintis, tarp kai kurios kai kurios, tarpas yra vyrų, tarpas karas, tarpas karas prieš okupantą. Rečiau, L.Jakimavičius - Julius Kelero "Balų kaledai". Atsakymas: apie kolegų kūrybą turi save žavesio, o etika slenkstanti, neveikianti, mažai rūpi.

ANTANAS RAMUNAS

Literatūra ir Menas

ŠIAIME NUMERYJE:

Šiais metais
PASAULIO LIETUVIŲ
MOKSLO IR KŪRYBOS
SIMPOZIUMAS
pirmą kartą vyks Lietuvoje, Vilniuje.

Gražinės kūrybos puslapiuose -
ARSENIIJAUS TARKOVSKIO
ir MICHAELIO BULGAKOVKO
kūryba.

Mes esame nesantaikoje
su Viešpačiu.
ALEKSANDRAS MENIS
sako "Bendrojoje išpažintyje".

JONAS VABUOLAS
apžvelgia praėjusią metų
prozos knygas.

KITAME NUMERYJE:

Algirdas Julius Greimas
a.a. Stasys Santvaras
Rimantas Šavelis
Juozas Erlickas

LIETUVOS RAŠYTOJU SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS
Nr. 19 (2319)

1991 m. gegužės 11 d., šeštadienis

Kaina 50 kp

Sulaikės 95-erių, mirė tautos patriarchas, jau beveik mitologinė asmenybė JUOZAS URBSYS, ir kas suskaičiuos, kiek kartų lietuvių tauta prie jo artėjo ir kiek - nuo jo tolo. Kai nereikėjo nei jo politinės, nei jo žodžio, bent tie, kurie ši žmogų žinojo esant, prie jo artėjo. Kai prireikė jo autoritetą, nuo jo nutolome - jis buvo paverstas prieskarinių dešimtmiečių Lietuvos valstybės simboliumi. Kai jo laikysena kažkam iš politikuojančių neįtiko, jis vel mums buvo žmogus: išgyvenome, kai kažkas bandė pasinaudoti jo vardu, primesti jam laikinos ideologijos reikalavimus. Kas dabar mums bus Juozas Urbsys? Mirtis viską išsprendžia. Ir drauge - mirtis jamžina žmogaus vardą, jo darbų ir veiklos kryptį. Juo labiau, kai tas žmogus - politikas. Ne viskas, ką politikas daro dabar ir čia, verta istorijos. Tolsime ar artėsimė prie jos, prisimindami vardą, kurį pastaruoju metu taip negailestingai kartojaime?

Kaip žmogus ir kaip simbolis jis bus su mumis, kol bus gyva mūsų tauta, kol jis pati kurs savo istoriją.

nereikiška su tuo susitaikyti. Šiandien kalbant apie Lietuvą ir Rusiją banalu būtybė pateiktų jų artimumą liudijančius istorinius, geopolitinius ar etnokultūrinius argumentus - jie pakankamai gerai žinomi ir talkina dažnai visiškai priešingoms ideologiniems sistemoms. Aštuoni viena - mėgimimai suvokti Lietuvą pasauliye ir pasauliu, neigiant Rytių kaimyną ne tik poliinių, ideologinių, bet ir kalbinu atžvilgiu, neretai surukia paradoksus. Pavyzdžiu, visai nesenai pasirodžiusiame atsišaukimė "Tevai ir motinos!", kurį pasiraše "Jaunoji Lietuva" kartu su kitomis organizacijomis, yra tokios frazes: "... tikslyje daromas išskirtinumas",

lietuvišku rusų, trokstančiu "vienybės", ir Tūmenes naftininkų, reikalaujančiu savarankiškumo, skirtumus, atskirū Maskvos imperijos tankus nuo rusiškų mašinų "Moskvčių". Esant tarp Rytių ir Vakarų, yra vienintelė reali problema - okupacija. Tarpinė, ginčytinė vieta tai viena, tai kita puse laiko savo gyvybinių interesų zona. Šiandien Rytių Lietuvių - tai Rusija, kurios daugia-milioninėje retorteje brėsta naujos grėsmės. Suprasti ir pažinti jas, mokať kalbą, kuria jos yra formuluojamos, - tai mūsų išlikimo sąlyga. Virš amerikietiškų džinsų spalvos juros, kunoje plūduriuoja rusiškos leksikos nuolaužos, sklando šūksniai "Ivan, domoj!" ar "Russians go

home" - tai ir Ryti, ir Vakarų drumžles, o vienės balsas "Lietuva! ..." - tik flarus vocis. Ant numindžioto krauto išmestos žvies burnos, panašios į tuščią ir beržėdžią nulį, žiobčiojimas. Ir tūk simbolinių formų plotmejė, kur apibrežtos kultūrinės tradicijos, įgalina reflektuoti Rytių ir Vakarų skirbties, įmanomas nei Ryti, nei Vakarų Lietuvos supratimas. Tarp didžiųjų Rytių ir Vakarų kaimynų atsidūrusios Lietuvos laisves išgvendinimas - tai periferijos, krašto situacija pamažu policentrėjantiame pasaulyje. Todel atskymas į klausimą "Kur veda Rusų gatvę?" gali būti tik vienas - tolyn nuo provincialumo.

GINAS DABAŠINSKAS

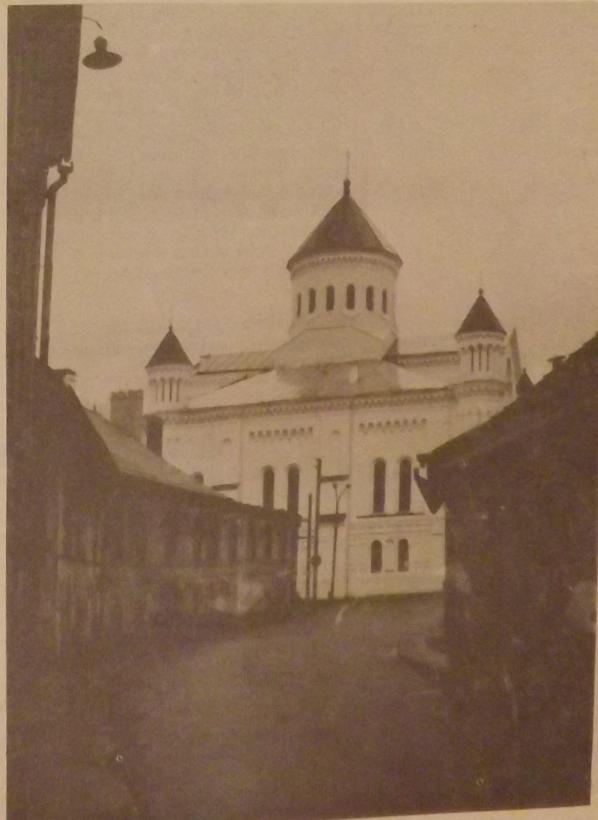
KUR VEDA RUSŲ GATVĘ?

Teiginių "Lietuva - tai kraštas tarp Vakarų ir Ryti" jau spėjo tapti laikraštine banalybe, locus communis, nors tai, matyt, universaliausia idėja, išskyrta šioje žemėje. Be abejonių, Lietuva gali būti apibūdinama ne vien kaip sritis, esanti tarp dviejų pasaulio dalij (geopolitinii, ekonominiai ar kultūriniu atžvilgiu), arba ne tik tarpas, dviejų skirtinų, opozicinių dėmų sankirta, išgalinanči, bent jau formalai, Rytus būti Rytais, o Vakarai - Vakarais. Taip ar taip, Lietuva yra tiek Rytių, tiek Vakarų periferija, pakraštys. Universali simbolinių kultūros formų sklaidos plotmeje šios marginalines zonas negalima pavadinti nei Rytais, nei Vakarais, - ji atsivertum įvairiomis kokybių potencijomis, kiekvienas nulinis tarpas, besireiškiantis ne tenčiu, skaičiumi, o idealium, matematiniu skirstinės, skrianišiu ir sujungiančiu dvi vedrodinės, viena nuo kitos tolstantias skaičių sekas. Tačiau tokia grėžta dichotomizacija įmanoma tik idealių intelektuko konstrukcijų lygmenyje, o konkretių, yutimiui lenomenų pozūriui tarpinė zona - tai ir Ryti, ir Vakarai.

Tipiskas tokios sankirtos situacijos papayzdys - Carinės turgus, įvairias pavaldas sautejantį iuslinę, empirinę realybę, kurioje urpsčiai visos vienoje ar kitaip kultūrinėje tradicijoje įprasmintos reikiškios formas ar erdvinių apibrėžimai, o busenų kai kurios iš jų yra išskirtinės. Tačiau srautas, spontanės madingo elgesys, išskirtinės. Tačiau turint omeny Ryti ir Vakarų sankirtos realiai veikiančius jegų vektorius, verčiančius Lietuvą, Šią "neikienu žemę", gyvybinių interesų zoną, valdymo objektą, renustabu, kad neutrali periferija, provincija - taip romėnai vadindavo imperijos nukariautus sritis. Lietuvos kraštas buvo ir vis dar lieka Rusijos imperijos provincija. Tačiau tai pripažinti - dar

"žymis komisijos narių dalis yra dešimtmiečių vykdžiusi Maskvos įsakymus užtempū ant marksizmo-leninizmo kurpalius mūsų visą tautos ir jos kultūros istorią", "...reikalaujame nutraukti rusintojų pastangas rusinti Lietuvą", "...nedelsiant peržiūrėti rusų grupių veiklą...", "...ministerija nera pajęgi dirbti reikiamą darbą. Todel juri būt pertvarkoma nuo viršaus iki apačios", "...būkite pasiruoše mūsų kviečimui sustabdyti nesveikas ir mūsų vaikams žalingas užmačias". Gal ir neverčių nek daug dėmesio skirti šiai prasta lietuvių kalba parašyti rašiavai, kuriuo bent trilyka kartų (sutapimas?) pamintas Lietuvos vardas ir kurią 2000 kartu perspausdino Lietuvos žurnalistų sąjungos Klaipėdos skyriaus "Egles" leidykla, jeigu ne viena aplinkybė - jis "nizu do verchū" užtempta ant rusiškomis konstrukcijomis parento sovietinio biurokratinio kurpalio, ir čia net dukart lieviuviams, lietuvių tautinio jaunimo sąjungai "Jaunoji Lietuva" negali būti "daromas išskirtinumas". Toks lietuviškos kultūros išskirtinumas". Toks lietuviškos kultūros išskirtinumas, nuo rusų kalbos iš tiesų yra gynimasis nuo rusų kalbos iš tiesų yra nesveikas reiškinys, o šios žalingas užmačias "nedelsiant reikia sustabdyti ir peržiūrėti".

Toks iš pažiūros kuriožiskas pavyzdis atskleidžia Lietuvos visuomeniniam gabenimui ryškejančią tendenciją - suprejant Rusijos neigimą, besireiškiantį bolševikinėmis formomis. Kalbama ne apie būtinybę nuslopinti visas antrūsiškas ar apskritai nacionalistines nuotaikas - jos vyrauja ne tik buvusių imperijos pakraščiuose, trečiojo pasaulio kraštose, bet ir Vakarų Salyse, ypač Vokietijoje ar Prancūzijoje. Svarbu sukultūrinti tokias tendencijas, sukurti jų kultivavimo mechanizmus, kurie įgalinti jūsines, ganančiask sanduotes "Ivan, domoj!" paversti pozityviai patriotinių vertibių sistema. Tik tuomet atsiras galimybė reflektuoti vietinių.

Vilnius. Skaisčiausios Dievo Motinos soboras

Martyno Ambrazo nuotrauka

BALTOS LANKOS

publikacijos

Lietuvos raštojų sąjungos organas vieną iš savo kovo mene-
sių numeriu paženėti. Paskirdamas ištūs pirmajį puslapį švento
Kazimiero garbei. Truputį nustebau, nors mano nusistebėjimo
Kazimiero garbei. Sutinku, kad jis gerokai sekė. Šventumo
gali skaitant lietuviškā spaudū įma gerokai sekė. Šventumo
problema, esąs pasakius. Katalikų Bažnyčios kelia nemalo
rūpesčių. Vieni Šventejieji, pasirodę netikri, išbraukiamai iš srau-
gerai, kad angliai nuo seno eretikai, kitaip, paskelbus, kad jū
patronas, Šventas Jurgis, iš vis neegzistavo, jie ir vėl būtų išsigynę
popiežiaus. Pastaruoju metu Vaikano Šventuosius, jie degraduojami,
pasikeitę ir, užuot paaiškinančių regioninio Šventojo laipsnį.
suteikiant jiem šiek tiek pažemintą regioninio Šventojo laipsnį.
Taip atsitiko ir su Šv. Kazimieru, kurį popiežius atidavė Lietuvai.
Bet už tai, mano žinomis, jis nepaisant lenkų nepasitenkimino. Bet už tai, mano žinomis, jis
palaikė jemu Jadviga, kurį už Lietuvos pakrikštijimą turejo visas
teises būti Lietuvos patronu.

Dabar į Šventumą žiūrimą labai rimtais, ir patekti į Šventuosius
sunčių negu į Lietuvos Moksly Akademiją, o Šventas Kazimieras.
sako, net neaišku, kada jis į Šventuosius pateko. O jo nuopelnai?
Vienas doras katalikų reikiškumu laiku atsiuntė man Sužedėlio
moksliškai nustatyta jo biografija ir prae manęs pritaikytu jā
prancūzų kalbai bei prancūzų katalikų jautrumui. Išstudijavau tad
ši traktatą ir po Sužedėlio tapau antru kazimieriodas specialistu.
Kuo jis pasižymėjo? Skaitybe, ir iš lietuviško matyntašio tas
simpatiškas bručias, nors, turin galvoje, kad Kazimieras labai
jaunas mirė, nėra per didelius nuopelnas. Professorius Žygas jaučia
tą silpną vietą ir šauliūs i pagalbą visus kius jo globojamus
Kazimierus - Grinii, Binkų, Borutą, Jakubėnų, Deja, ir jo globos per
silpnas pasirodo, jo globojiniams visi virsta "cicilika" ar šiaip laisvos
minės žmonėmis.

Tačiau gryžkime prie temos: ar jūs galite įsivaizduoti mane,
pristatant prancūzinius Šventą Kazimierą, pasižymėjusi savo
skaitybe? Rūmčiausiai katalikai praplups juoko. Skaitybė XX
amžiaus gale - ne nuopelnas, o yda, gal net nuodėmė. Gerai, kad
Algirdas Landsbergis irošė papildomus nuopelnus Kazimierui.
Žinoma, Lietuvos karionėmės saskaiton: Šventasis padaro
stebuklą. Katkus sumuša Švedus. Užtai turbūt mes ir laukiam
stebuklą. Korabai kovoje prieš Gorbačiovu - nėra ko persienginti patems.

Tačiau atrodė, kad pasiūkėjimas Šventaisiais jau nuo Vala-
ričiaus laikų nebėra specifinis lietuviškų bruožas, ir net rimti
žmonės imas abejoti. Štai kadr ir mano vaikysteje tokis Kupiškio
klebonas Bajorinas, puikus žmogus, man tokai patarimą dave: "Kai
del kūj Šventųjų, valkei, tai nežinau, bet Šventas Antanas Paduvi-
etus - tai tūkras dalykas". Šijo patarimą prisiminiu jau gyvendamas
Turkijoje. Vienos iš gausių revoliucijų - ar perversmė - metu viena
mano kolege Istanbulo universitete neteko savo vienos už tai, kad
buvo "išsivertė", t.y. kad jos proteivai, Saloniukų žydai, tik XVII a.
atsiverte į išlaikančią, tokas palaikotas iškrosto Dievo išpažinimams taip ir
likės juriatinas. Man vaivojuant atostogai į Prancūziją, jis manęs
draugiškai paprašė užsukti pakeliui į Paduvą ir uždegti žvakelę ant
Šv. Antano altorius. Taip ir padaranau. Ir koks mano nustebimasis
buvo surugžintas rudenį į Turkiją: mano kolege "atradė" savo
posta, buvo sugrąžinta į universitetą.

Šio tūkro atsikimė moralas: net ir tarp Šventųjų reikia mokėti
pasirinkti patikimius, tai ką kalbėti apie draugu ir tautas.

Sausio mėnesį gimus i vienas naujas žurnalas - "Metai". Ir tūk-
ar vertus pirmuosius puslapius, galima pastebeti, kad žurnalas
kvepia tuo pačiu "sovietišku" spaudos rašalu, tuo pačiu nuobod-
liu.

Atrodė, kad reikėjo visos Raštojų sąjungos, norint sugalvot
naują ménrauti padavinu "Metais", t.y. metačiu. O gal kartais as
tik itanu raštojus plotkustum, gal už to padavinimo slepiasi ir
symbolizmas, ir filosofija: metai juk - tai amžinuojo gržimo, pasikar-
tojimo mitas, o jis padavinimo reiksmė - kad niekas nepasikeitė ir
niekas nepasikeis, raštojai ir toliau rašys kaip raše...

Gimtadienio proga - koks jausmų delikatumas! - gauvau do-
vana: Birutes Pūkelevičiūtės paskutinė poezijos knyga "Atradimo
ruđo", labai gražiai, gerai ir net, sakytar - poetiškai. Atrodė, kad,
nepaisant Mieželaičio išaugintos 500 poetų medinių poezijos
kartos, lietuviškai dar galima kartais kalbėti paprastai.

Bet ne apie jos poezią noru kalbėti - palikime tai kitam kartam.
Ypač kad Bronys Savukynas reikalauja iš manęs estetinio vertinimo
kriterijų, apie poeziją kalbant... Apie ją nekalbėsi ir kaip apie
moterį, - nors labai seniai esu kalbėjės apie ją kaip apie Škemos
Katinelin ir sakes, kad ji žinanti, kas yra miele, - nes gyvenime nesu
jos niekad sutikęs. "Nepažiūs", - sako žmonės apie prižiūramus
daiktus. Dedu tašką, nes imu kalbėti Prusto nesibaigiančiais sak-
iniais. Nekalbėsi išdrovumi, nes jos vardas išrašytas mano intymi-
ame "moterų" kuriuose būta norėjus sutikti" kataloge. Jos vardas
mane nuvėlė visi netinkėti minčių kelius.

Jis tiesiog neįmanomas, "à couche dehors", vienam kam-
baryje netelpantis, kaip sranka pūkėlis. Pūkas - labai gražus žodis,
pūkėlis dar gražesnis, jei man prinešia mergaitės. Italo Kalvino
japoniška personažo pūkėlis, prasidejančius kaklo užnugaryje,
ant sprano, ir nepasteibium nusileidižančius žemyn: - wic - tai
jau slavų itaka mūsų kultūrai, - dūs - sugržimas į lietuviybę ir
pagaliau - yre - dar su rūtu vainikui vaikščiojanti lietuviatė. (Mes,
suvalkičiai, sakdyvome, pavyzdžiai, Greimų Marukai). Visame
šiame pasakojime, visose Lietuvos istorijoje mano vargšas pūkėlis
išryšksta. Ar negalima būti kliniūs ekologinius principus pritaikyti
ir lietuviško vardo apšvarinimui? Demokratikai, be prievarčio,
leidžiam "Lietuvos žmonėms" išsaugoti savo identitetą.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

Aleksandras Menis, 1984 m. Martyno Ambraso reprodukcija

ALEKSANDRAS MENIS

BENDROJI IŠPAŽINTIS

Sustokime prie paties svarbiausio dalyko. Noriu šiandien
priminti jums tai, ką ne kiekviens iš ukryjų supranta, ne kiekviens
aiškių supovia. Atpaštolas Povilas sako, jog mes buvome
tartum Viešpaties priešai, ir tai sunku suprasti ir pripažinti - juk visi
tikime į Dievą, visiems mums atrodo, kad jis mylim... O iš tiesų
jaučiame Jam priešiškumas - sielos giliomoje. Mūsų sielos glūdi
lygiai tokis pat priešiškumas, kurį jaučia vaikai savo griežiūems
tėvams - draudžiantiems, vertiameiems, nekalaujantiems. Vienas
vaikas paklūsta, kitas - ne, ir tarytum kyla maistas, atsiranda
užslėptas nepasitenkimas, baimė, protestas, ir paaškėja, jog
mes esame nesantaičioje su Viešpačiu.

Negana tu, mes norime, kad viskas būtų pagal Viešpaties
įstatymą, o būdami bejegiai žmonės ir negaledami įvykdys viso
įstatymo, nuolatos jaučiamie kaltę prieš Dievą. Dar daugiau -
jaučiamie kaltę, vadiniams, esame prieš Jį, tiksliau, Jis - prieš mus.
Mes nuolatos tarsi susipykė su Juo, tartum esame nesantaičioje.
Tai ne kiekviens žmogus gali pamatyti soviję, tačiau nesantaičios
tai ypač ypač soviję, tačiau nesantaičios ypač ypač soviję.
Tai kartais galvaujame, kad īmanoma susitaikyti vykstant viski - nuo pirmojo
iki paskutiniojo žodžio, tačiau niekas nėra pajęsus tai padaryti.
Todėl mes visada esame atskirti, atplesiti nuo Viešpaties. Ir stai-

šiandien, jums atėjus Komunijos, norėčiau priminti
taus įsganytojo žodžius - aš atėjau sukviestis teisės
o nusidejelį. Kam sukviesti? Santaikai Kremliai
taikia, sako atpaštolas. Jis sutaike mus su
sakydamas, jog Viešpatas priima mus, beje, iš
už mus, nusidejelius. Viešpatas, suteik jėgų pri
atpirkimo meilę, kurios mes nenorėjome
troškome patys išlikti teisulai tavo akivaizdoje
tarisi išgauti teise reikalauti iš Tavae pelyto atbygo.
neturime mes tokios teisės.

Viešpatie, ateisk mums, nusidejeliam.

Tu mokai mus romumo, nes kaip tūk priekš
sukeliai puikybę, o troškimas visuomet būtus
išsidūma.

Viešpatie, ateisk mums nusidejeliam.

Mums nėra kuo didžiuotis. Ir jeigu pavykta
kokios nora nuodėmės, tai dažniausiai
nuo pelnas - tiesiog nebuvo aplinkybių, kurios ne
nuodėmė.

Viešpatie, ateisk mums, nusidejeliam.

Antras dalykas, apie kurį šiandien reikia paminėti,
mes tarytum sieną atskirti nuo Dievo. Štai kodėl
malda nėra stipri, ſtai kodėl Viešpatės žodis taip
pasieka mūsų Širdį. Mes sieną atskiri vienas nuo
Štai iš kai abejingumas, piktybė, nejautra vienos žmogaus.
Mes nenorime pažvelgti į kitą žmogų, išlaikyti jo žal-
sio, jo nelaimės, išgyventi jo sunkumą.

Viešpatie, ateisk mums, nusidejeliam.

Gyvename, dirbam, meldžiamės, kama-
dažnai tartum svetimis vienas kitam. Viešpatie, se-
sujunk mūs, ateisk mums, ateisk už tai, kad bū-
tokie savimylas.

Viešpatie, šiandien sekmadienis Prisiminkite
džiosios Šventės pažymimosis kartą, du kartus per metus.
Kristaus Velykas, Kristaus Prisikėlimą Šventinėje
kėnai savaitę ištisus metus - nes kiekviens sekmadienis
skirtas Viešpaties prisikėlimui iš kapo. Prisiminkite.
Jis atėjo sugrąžinti mūsų gyvenimui, ir ſtai Šiandien
turime prašyti, kad Jo Šventoji Taure, Jo Šventoji Ka-
nija atgaivintų mūs - kad prisikeltų. Atpaštolas
jog mes numirėme kartu su Kristumi. Jis kantria
visas patyčias ir pajuokas, o mes dažniai negalime
ne nedelę sunkumų.

Atpaštolas, Viešpatie.

Jis kantria pakėlė žmonių nedėkingumą ir nes-
timą, iškentė susidūrimą su neteisinges teisės, iš
ant kryžiaus. Jis kentėjo.

Kiekviens iš mūsų išgyvena sielos, kito lai-
tačių tai ir ta išskausmas. Jeigu tarsime: Viešpa-
tie norime iškili su Tavimi, ſios kančios vis kryžium-
kantriai leisime visą gyvenimą. Mes mūšame
Juо...

Mūsų tikėjimas - Šventas tikėjimas, prie
žmogų, suteikiantis jam gyvenimą; mes gyvi vien
pasak apštalo, mes juo gyvename, judame, esame, už
gyvename. Jeigu ieškosime kitoje vietoje - nieko nerame.

Viešpatie, ateisk mums, nusidejeliam, kad esame nuo
nuo viso to.

Viejeo kantaikos - kova su Tavimi ir su pasaulliu, ve-
jungties - atskyrimas, atitrukumas, puikybė, vietoje prisikeltų
mirties kartu su Viešpačiu - sielos mirtis per smulkmenas, nes
garbęs troškina, nuoboduli, nevitli, bergdžuma, prisikeltų
gyvenimo ribotumą. Tai mūsų nororas suprasti kuris
išskentė artimųjų silpnybes.

Taigi to ſiandien melsime. Viešpatie, padaryk, ſi-
stebuklą - atgaivink mirusius, sujunk išskirtos, ſi-
susipykusių. Štai esmė, iſsidėkite tai į Širdį.

Trys užduotys iškyla mūs ſiandien: privalone susi-
tūrime su Viešpačiu - ſielos mirtis per smulkmenas, nes
tai ypač ypač ypač ypač soviję, tačiau nesantaičios
apmirkia ſiela būtų gyventi, to melsime ſiandien.

Viešpatie, ateisk mums, nusidejeliam.

1987(?) gegužės 10

Vertė Ginas DABAŠINSKAS

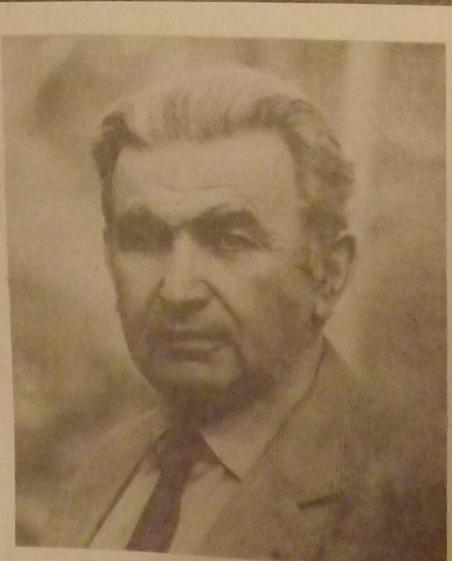
VIENIŠAS PAKELĖS MEDIS

Susitikimas su žmogumi, ypač rašytoju, nėra viena
termiūsas susitikimas. Skaitai kurybą ir jautiesi patogumų
Raštojui GRIGORIJUS KANOVICIUS man buvo by-
savęs, - raštojai, neprisklausas nė vienai iš literatūrų, susi-
tame areale. Kaip jis jaučiasi? Kas džiugina? Kas siegia?

J susitikimą ėjau nelengva Širdimi. Žinojau, kad L.D.
paprakėliajus laikraštyje sukelė neigiamą žydą, gal ne
reakciją. To ir prasidėjo mūsų kuba.

Buvo bendroji lietuvių žydų istorijoje sudėtingų
kuriuos reikia kruopščiai analizuoti objektyviai. Prie
priekius kurių noras aštresnio pobūdžio rašinuis, jeigu jų
objektivūs nėštūs prieitai ir sudėtingus mūsų gyvenimui
Deja, pon Dovydenė publikacijos prie tokų publicacijų
galbūt svarbių bendram aro laikotarpių supratimui, dažnai
verčia, tai rašyti žmogaus, panorusio ne tiek pasakų
teisibę apie tą tragiską laikotarpi, kiek išplauti nevarius
Memuraičių tureti rašyti ne gestapui ar ČK, o istorinė
Lietuvos istorijos kurybą.

Lietuvos neprisklausomybę, mano ištinkinių, neturė-
jo tiksli. Kai kurie žmonės, daugiausia komunistai, bu-
neatsiskaidusiai liaudies valies, betgi Lietuvos gyvenimui
000 žydų, ir jie buvo lojalūs Neprisklausomos Lietuvos
nevare jokios ardemosios veiklos. Dauguma žydų ramiai
išėjo savo amati. As giminai Jonavojė, kur buvo daug
žydų amatinių nei prekybininkų ar fabrikantų. Eigavome
kad Lietuvos žydai sudare vien buržuažiją. Mano Šimone

Arnoldo Baryso nuotrauka

Literatūra. Menas

ŠIAIME NUMERYJE:

Apie poeto
Jono Strielkūno
kūrybą rašo
VIKTORIJA DAUJOTYTĖ.

ALMANTAS SAMALAVIČIUS
kriukai žvelgia į balandžio
spaudinius.

Naujų žodžių
savo eilėraščiams ieško
MYKOLAS KARČIAUSKAS.

Ir vėl -
"Baltos lankos",
ir vėl -
ALGIRDAS JULIUS GREIMAS.

KITAME NUMERYJE:

Gedulo ir vilties diena
Donatas Valančiauskas
Jurgis Kunčinas
"Requiem Žvėrynu"

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS
Nr.23 (2323)

1991 m. birželio 8 d., šeštadienis

Kaina 50 klp

gimusi ir išaugusi nepriklausomoje Lietuvoje, ir pirmoji karta, kuri turėjo debiutuoti nesibaigiančiu okupacijų sąlygomis.

Stagius perėjimas iš laisvės į nelaisvę, iš nusistovėjusios gyvensenos į netikrumą, iš lietuviškių bažnytkaimių ramybės į pasaulinio karo kanonadą ištūmė jaunąjį poetų kartą iš prieškarnės lietuvių lyrikojų jaukaus prieglobočio. Ji turėjo ieškoti naujų poetinės mastybos pagrindų. Ji privalėjo kitaip kalbėti į atsvirėsių katastrofą bedugnė ir nebūtės ruštumą. Jai reikėjo išsiugdyti naujų poetinės intonaciją - be deklamacinės gestų, gražios retorikos, deminutyvinio gležnumo, kuri atitinktų savo nuogu paprastumu ir giluminu slégimu šią įtampos laiką. Tiki savita intonacija atskiria vieną poetų kartą nuo kitos, tiki ji ženklinia naujo etapo pradžią.

Zemos, lėtos, sunkumo prisigėrusios balsų moduliacijos pirmiausia pasigirsta poetiniuose vertimuose, kurių imasi jaunoji karta. "Norėdami linksmai paleisti laiką laivo žmonės/ prigaudo albatrosų, jūros paukščių didelių, / kurie plasnoja apie stiebus, kaip draugai ilgos kelionės/ ir sekā laivą, slystanti sūnių rudens keliu". Tai Š.Bodlero "Albatrosas", išverstas L.Švedo 1940 metais. "Liu buvau vienas namuose, kurių nepažinojai,/ Vaikystės namuose, kurčiuose, tamšiuose,

Kristijano Leklerko nuotrauka

Šiandien sukanka septynioliktasis metų talentingam lietuviui išsūtijaus skulptoriui Antanui Mončiui, gyvenančiam Paryžiuje.

Skulptorius gimė 1921 m. birželio 8 d. Mončių k., Darbėnų v., Kretingos apskritijoje. Architektūros studijas, pradėtas Kaune, nutraukė karas. 1944 m. atsildė Vakaruose. Freiburge pasirinko skulptūrą (École des Arts et Métiers). Baigęs Prancūzijos valdžios stipendiją ir išsiuko testi studijų į Paryžių. Čia mokesti pas skulptorių O.Zaudinią. 1951 m. pradėjo savarankišką kūrybos kelią. Nuo 1952 m. dalyvauja parodoose, surengė keletą personalinių parodų, subičė monumentalųjų darbų Paryžiuje ir kitu Prancūzijos miestų alkštėmis, bažnyčiomis, peltne krikšto pripažinimą. 1970 m. ištraukė ir į pedagoginę bei užsuvartinę veiklą, iki šiol dėsto skulptūrų Šaros vasaros akademijoje.

Lietuvoje pirmą kartą skulptoriui kūryba buvo pristatyta Lietuvos išsūtijaus (Vilnius, 1988) ir Pasaulio keramikų (Klaipėda, 1989) dailės parodoose. Su počiu skulptorių, mažaikalbiu, yliai geru, susihamone 1989 m. velyvo rudenį vaikų Meno dailininkų rūmuose Vilniuje. Antanas Mončys Lietuvai dovanojo skulptūrų, kuri neminkus bus atvežta į Tevynę.

MORTA ULPIENĖ

BALTOS LANKOS

Chicago lietuvių dienraštis *Draugas*, pirmajame puslapyje įdejės Didžiosios Britanijos premjero padėklos laiško nuorašą, savo straipsnelių papildo jo fotografiu su tokiu komentaru: <*John Major, kuris sau ranka užraše laiške: "Dear Professor Landsbergis"*>.

Draugo redakcija džiaugėsi žūrėk, patį ministras pirmiinkinas "savo ranką" (t.y. nevengdamas nuovargio) įraše krepšimai, kokia garbe! Tačiau, deja, toks entuziazmas - tai ir visiškai "politinės kultūros" stoka: laiškas juk adresuotas privačiam asmeniui, profesoriui Landsbergiui, o ne Respublikos Prezidentui, iš kurio buvo gaves pastariekinumą. O tai reiškia, kad Angliai ir toliau veng net menkius Lietuvos suverenumo pripažinimo signalo. Ir Paryžius mes kol kas tai kasdien matome. Moralas: laiškus reikia mokėti skaityti - ir tai, kai jie sako, o ypač tai, kie nepasako.

Tačiau baisiai negali nemokaėti skaityti man atrodo tas vergūs galvojimas, kuris atskleidžia Drago komentarus. Henrikas Radušauskas mėgavado pasakoti toki anų dienų lietuviškos kasdienybės įvykių. Vienas žymus lietuvių poetas turėjo rendez-vou su kažkuo iš Šventės direktorių. Netycia išejęs į kordoną, Radušauskas matė poetą stovintį prie pono direktorių durų ir besruošiantį pabarškinį į jas. Durys - klemka. Tins kartus bandė pabesti tai virš, tačiau, tai salia, tai po klemka, ir vien nedrižta. Pagaliau nusilenkia žemai ir pabarškina "žemiau klemkos". Blogi lietuvių reikalai arba nežabotos ambicijos, arba vergiškas sprando lankstumas.

Pastaba: *klemka* - tarptautinis žodis, prašau "kalbininkus" necenzūruoti. O pasakymas "žemiau klemkos" - grynai lietuviškas. Deja.

Aleksys Churginas mirė ne laiku. Iš viso, ar kada žmonės miršta laiku? O buvome mudri jau sudarę sąmoksą, - jis toje srityje gabus buvo, - kaip "sukultūrinių" lietuvių kalbos rašybos, gržiant prie Antrosios Lietuvos (ty, smetoninės) papročių, ir prie Vakaruose jau 200 m. nusistovėjusių taisykių. Norečiau kreiptis į Švietimo ministrą: Prancūzijoje jam priklauso rašybos taisykių mokykloms nustatymas. Bet išsigandau: ko gero, ims kas nors ir apšauks Kuolį diktatorium!

Reikalas paprastas: kaip sutramdyti barbarijos siautėjimą, kai, pavyzdžiu, prancūzų rašytojo Roger Martin du Gard pavardę lietuviškai virsta į Rožerę Marténą Diu Garą? Arba kai filosofas Riley sumaišomas su senu mano prieteliu Rala?

leškau bendraminčių, drįstančių stoti į dar likusį Kulturkampf.

Prieš kelerius metus, kalbėdamas Züriche, bandžiau pranešti Šveicarų studentams paskutinę naujinę - kad meilė gržta į madą. Atrodo, kad nepatikėjo.

Atrod, kad nepakejo.
O vis dėlto jí grižta, tik žymiai lečiau, negu tikėjausi. Užt iš paskutinėje savo knygoje, skirtoje jausmų semiotikai, kalbu tiktais apie pavydą, kuris juk yra meilės išvirkščias rūbas: nors ir neįsisiogiai, vis dėlto darau meilei propagandą. Jos sugrįžimo keliai juk nemumatomi.

Štai, pavadžiū, skaitau smulkiai, nekalta naujiena iš ekonomikos pasaulio: videokecasčių gamyboje, girdi, smarkū tempu pornografija ima keisti humoras. Sutinku: pornografija žymiai greičiau atsibesta... - jos kombinacijos laukaus per siuras... - negu skanus juokas. Jau vien tik juoko padavinimas skanus atrodo, taigi lietuvių, ko gero, galėtų pasirinkti humorą vytėjų pornografijos. O per humorą priartėtume ir prie Grožio.

Neseniai klausiau televizijos debatus apie erotizmą. Sunku jį apibūdinti, sunku ir išsklausinti apie jį: jaip pastebėja, dažnai maišomas ir su vulgarumu, ir su pornografią. O vis delto už prastam erotizmui paaukotą valandą buvau atlyginčias vieno dalyvio šmaikštą, susimąstyti verčiančią definiciją: "Erotizmas, - sakė jis, - tai kiekvieno mūsų asmeniška, intymi paslaptis". Neblogai, ar ne?

Dar tik šaltokas pavasaris, o Mokykla jau reikalauja iš manęs paskelbi mano ateinančią metų seminaro, prasidėjančio lapkričio mėnesį, pagrindinė temė. Kiek pasikalbejës su savimi, įprastais? „Gržimasis prie moralës“, nepaisant kitam, ar siūla gržti prie moralës, kaip diskusijų siuzeto, ar prie moralumo, kaip visumominio gyvenimo stiliumi. Kelias žodžiai pakviesdamas pasiruošti kasdieniniu žmogaus elgesio kritikai, baigiu, iškeldamas porą paradoskalai atrodomančių klausimų: ar mandagumas yra moralë? ar moralë gali būti graži?

Kodėl aš tai primenu? Idant, vengdamas šizofrenijos, pasakyčiau, kad man rūpi ne tik lietuvių, bet ir likusios žmonijos moralę.

Judejai, išvritai - tokius keistus žydų tautos ir jų kalbos pavadinimus randu specialiai, žydams skirtame Literatūros ir meno numerijoje. Tai dar praturtina mano žinojimą, sudėtingą šių vardų repertuarą.

Kadais kosmopolitinėje bendruomenėje ir man pavyko sumišti, sumaišant izraelitų, izraeliečio ir t.t. pavadinimus. Ko čia painiojėsi, sakyk tiesiog žydas, ir visi supras, nes kitaip tave palaikus antisemitū - patarė man mano gera draugą, Vienos žydė

paaiškinti atsemiti. - patare man mano gerą drauge, vienos žydų.
Ir iš tikrujų: tokis vienos tautos ir religijos dangstyms įvairiausiai žodžiais gali būti laikomas "neramios sažinės" pasireiskimui. Ir žydai, dažnai su pagrindu, taip ir suprantą ši, nors dažnai ir geros valios, pravardžiavimą. O reikalus labai paprastas: žydas nori būti - ir būti laikomas - žydų, taip kaip lietuvių - lietuvių ir t.t. Tai teiseių žmogumi, turėti savo vardą ir save ſeimiyna.

TOS RESPUBLIKINĖS PARODOS...

Ilona Vasiliauskienė. MANO MINTYS APIE DAUC KA
1991

Jos tikrai dažnai nuobodžios. Pavyzdžiu, šių metų taikomosios dekoratyvinės dailės apžvalginė, man regis, deramai nereprezentoja nei atskirų jos šakų, nei juo labiau žinomų autorių kūrybos. Nauji vejai paretinčios atskaitinės parodos stendus - Štandien tai jau nera ta vienintelė proga pasirodyti. Tačiau tie, kurie išsammejo nesenai vykusias mūsyje juvelyrų gintaro papuošaly, J. Laurušaitės, O. Grigaitės, S. ir P. Stanikų keramikos, tekstilininkės Z. Vogeliénės darbu įvadas personalines parodos, turbūt lengviau atsidus - hetutvių dekoratyvine dailė nėra tokia monotoniška, kaip atrodytų iš respublikinės ekspozicijos. Korybinę metų panoramą papildyti ir niekam nematyti, svetur po parodos keliaujantys darbai (neįskaitant nuteikia suvenyriniams tokius pasivaižinėjimui pobūdis)

Beigt nėra to blogo, kuris nesuteikti galimybes pasamprotauti. Respublikinė ekspozicija atsižinkai ar neatsizinkai demonstruojant tokį viduinių dekoratyvinės kūrybos pjuv' verčia į ji išsižūrėti. Štai S. Giedrimienės gobelenas "Išplėstas pievy audinys" būdinas autorės bražui, - retejanči, išskystant, gal visiškai ištarptant rerdvėje tekstile, kurią tik mėgina pagaužti spalvoti tinklei. Materialus objekto būvis čia sutampa su gedižiamu emociniu prasminiu efektu. Asociatyvus meninius vaizdus ginsta iš pačios medžiagos, lyg iš jo išlukstenantas. Toks būdas sukurti poetinį vaizdą vyravauja šiuolaikinėje lietuvių taikomojoje dekoratyvinėje dailėje. Žiediant ar lypdant, laužant iavirius molius, audžiant ar pinant, tekinant ar lankstant metalą (i u. t. ir t.t.), kūnryje lieka ne tik technologinis, bet ir tam tikras emocinius atspaudas. Susiprinta dekoratyvių medžiagų savybų (plastika, spalva, faktūra), išryškintų vienoje ar kitaip kompozicijoje, jie tampa svarbiausia kūrinio komunikatyvumo, iškalbingumo preliaida. Taip iuštai eičia, grūvą šamotas J. Kvastyte "Sodyboje 1945".

Deja, daugeliis aptariantos parodos eksponatų liudija, kad eksplotuojant šias senas kasyklas, mažeja verungų atradimų ir aiškių, daugelis pasikartojančių, antrinių bruožų. Juolab kad autoriai ne taip dažnai keičia savų manierą. Iš medžiagos studijų belleka tik sentimentas jai (ir "savo keliu"). Ar ne todėl yra išvada, kad eksponuojantys žmonės, išlaikantys išpravimų išteklius,

inėje parodoje vartina "lyrinis peizažas"? Dekoratyvineje kūrboje, kuri nenutraukė rūsių si kasdieninių daikų pasaulio drauge yra pasižyruoja visapusiškai apmasyta šiandieninio žmogaus pasaulėje, ši kartą stanga gyvessuo, netiesmuo, šiuolaikiniam mastymui ir patyrimui adekvatus santykio su nūdine aplinka ir plėčia humanitarine problematika.

Apskritai pastaruoju metu, kai vis daugiau sukūriam netobeluto, bet "pagal visas taisykles padaryto" avangardinių taikomoji dekoratyvinė dailė linkusi trauktis, gžizta, kameruoti. Tiesmuko kalbėjimo išvengti padeda universalus, "nemodelius" išrai motyvai. Naujas mūsų dekoratyvinės dailės heros - žmogus. Figūra dailininkų domina ne tik kaip forma ar ornamentas (R.Jakimavičius, N.Blaževičiūs, N.Blaževičiūs porceliano indai), bet ir konkrečius veikėjus. Vietoj ankstesnių abstrakčių asociacijų - mas personažų teatras. Cia, be abejonių, kalbama apie R.Kasparavičienės "Šventojo mergelė Marija", "Angelės ar funkide", ir apie egzistencinės aistros (naujos J.Laurinaitės keramikos), J.Kvaštės "Joninių naktis", A.Mazelių "Tomas Teatraliskumas", net jei režisierius ranko nelabai styp, dėlais atskira kompozicija. Pastebejau, kad daugelių kūrinių yra nesukaustyta žaisminga J.Kvaštės porceliano mianzana, atorė galbūt nesamoninga, tačiau samojingai į vieną trupę sulenkėti lietuvių keramikos personažus. "Trupė" yra įprastas industrijos, moters ir žverėlių. Tikėkimės, kad nauji antropomorfizmo veikėjai, pasirodymus jauny merininkų A.Mazelių, V.Pauliaus darbuose, "popurtys" ir kitas dekoratyvinės dailės ūkai.

Šią savitą ir gana nedėlčią lietuvių taikomiosios dekoratyvinės dailės iškojimų kryptį galima buvo parodyti vasarą vykstantis Pabaluoji trienaleje. Čia ir yra pagrindinė mano renginio tema: Aptartosios respublikinės ekspozicijos pagrindu sudėta kolekcija mūsų prestižiniam pasirodymui Taline (L).¹ Kaip jau teigiančiame straipsnyje, į šį trienalo renginį buvo pateiktas išskirtinis atstovaujančių Lietuvos dailės kūrėjų komitetas.²

P.S. Vardan teisybės turu prisipažinti, kad ir pati dalyvavusi atrenkant kolekciją. Bet, deja, atstovavau sekcijai, o ne ideja.

LOLITA JABLONSKY

...IR KITI VERNISAŽAI

Jolanta Kvašytė. JONINIŲ NAKTIS. 1991

kilimas skambiai pavadintas - "Laisvės šaukla". "Tęsėkėjų Tarytum feniksas prisikelia iš vel", o paprastas, kubus ormanitas, įvardintas kaip "Dievo malda"... Tuomet nesubojęs su riu, išsiukinimasis... Neprasta jdomis bus vėlesni procesai, kurie skambiai pavadinti - "Laisvės šaukla". Išskirtinis rezultatas - žiūrek, kurięs visomis savo spėjimais pastangomis nukreipia strelę, garantuojančią sekmingą įdarbinių išlaidų išklystą iš numatytos trajektorijos... "Jegu tais krai linke, kad mano namy linkine žmogus, sumoninai norintas padėti man gera, begėdau nuo jo nesustodamas" (H.D.Toro). Visas enės palankumas, pataikavimas rinkai ir autentinis pagundava, bet kaip ir kitu patrauklūs dalykai - prabingumas. Sitaičių ekspozicijos iš dalies pavirsta ambicijų ir pretenzijų bejėgūkumo eksponavimui.

Šalia respublikinės ataskaitinio ūrmulio žinios Vagėtė personalinė paroda. Ne jubiliejine, ne retrospektyvinė kokybiškais tik puses metų kūrybinio darbo rezultatais. Kompozicija yra sudaryta iš paprasciausios medžiagos - medienos, jautrus kompanimentas (archit. G.Pajarskienė). Du būstai vertėja partnerius dailliniinkų ir architektės sugedėjį. Jų sujungti preciziška nušluopota, kone klasikinė formą imituojančių spontaniškai improvizacinių žaidimų, kai esutkinis impulsas dėl aspektušių ir dyvusių rausčių. Išskirtinė būstų sudėtingumas.

Literatūra. Menas

Bi
Savaitė
Lietuvos
menų
muziejaus
galerijos

ŠIAME NUMERYJE:

SAULUI ŽUKUI

nepriaria

ALGIRDAS AMBRASAS
ir RIČARDAS PAKALNIŠKIS

VITAS AREŠKA

asketiskai apie

DANUTĘ ŽILAITYTĘ

GIUNTERIS EICHAS

ir EDUARDAS VILDÉ -

juos skaičykite

poezijos ir prozos puslapje

Angelų anatomija:

ALGIMANTO STANKEVIČIAUS
paveikslai

KITAME NUMERYJE:

V. Žukas

M. Bulatovičius

O. Narbutienė

J. Mikeliškės

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Nr. 28 (2328)

1991 m. liepos 13 d., šeštadienis

Kaina 60 kpl

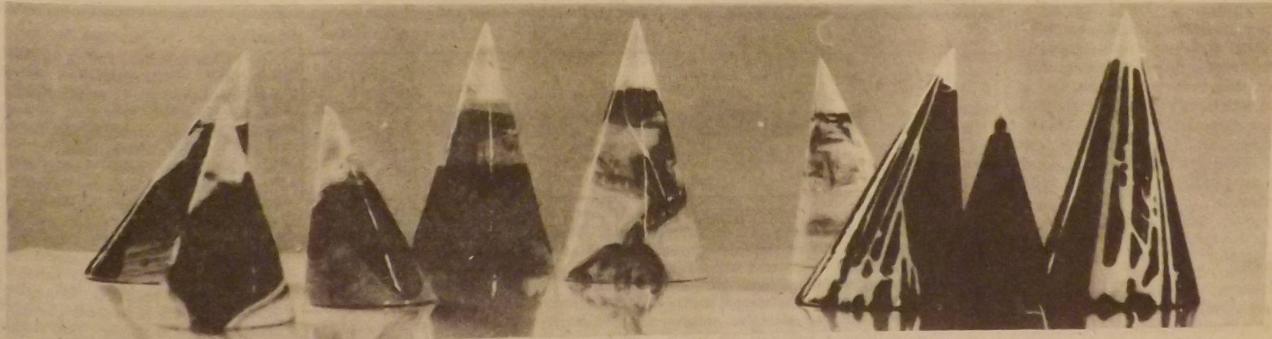
Nijole Šaltenytė. NAŠTA. 1989

Vasaros sezono parodų salėms - né motais! Keičiamos ekspozicijos, duris atveria vis naujos dailės galerijos ("Langas"). Lietuvos dailininkų sąjungos galerija "Arka" pažymėjo vienerių metų sukaktį. Čia nuolat veikia 6-7 autorų parodos. Dailininkai už ekspozicinių plotų moka nuomą (1 m² - 12,50 rb.) Taigi metus "Arka" baigė be nuostolių, nes šiuo nelengvuu metu dailės mėgejai meno kūrinius perka ne noriai. Brangiausiai savo darbus įkačiavo taptojas H. Čerapės - viena jo drobė buvo ivertinta 30 tūkst. rb.! Pirkejo neatsrado. "Arkoje" dažni suečiai užsiensio autorai. Čia buvo eksponuoti danų, norvegų, uzbekių, austrių dailininkų kūrinių. Šiuo metu "Arkoje" rodoma I. Petručiūnės keramika, S. ir R. Cvetkovų, V. Velžių ir J. Stoskieneių tapety.

"Vartuose" į naujas parodas pakvietė A. Pakalka ir J. Čečiūtė. Jie pakeitė neseniai veikusias N. Šaltenytės, F. Kriaudiūnaitės ir A. Griskevičiaus personalines kolekcijas. Nors "Vartai" egzistuoja tik penktas mėnuo, tačiau dailininkų ir muzikos vakarų mėgejų tarpe galerija turi gerą vardo. Aplanke "Vartus", šiuo metu galesite išgyti V. Juršienės, J. Kuadžiės porceliano, o populiariausiai yra taptojai R. Slizys bei R. Filistovicius. Jų kūriniai galerijoje neužsižūna.

Sioms dienoms ekspozicijas keičia ir Vilniaus dailės parodų rūmai. Vetoj R. Miulerio ir I. Ringės inscenizuotos tapetybos bus rodoma paroda "Lilijum Balistikum" (gelės ir keramika), o ekspoziciją, skirtą žydų genocidui paminti, pakeis Šiaulių dailininkų kūrybos paroda.

Dailės akademijos naujųjų rūmų uestibulijoje stoja amžinų egzaminų metu savo diplominius darbus eksponuoja šios aukščiausios mokyklos 1991 išvykų absolventai.

Irena Petručiūnė. KOMPOZICIJA "LEDKALNIAI". 1989

Džojos Barysaitės nuotraukos

esė

ONĖ BALIUKONYTĖ PALAIMINTI ĮGIJUSIEJI

Ir ta, kuri skrido pavasarį pas Vangą... galėtu paliudyti: pasaulio tamša begalinė. Juoduma - klampi ir beveik neperžvelgama... Tai buvo sunklė kelione. Ir ne todėl, kad Didžioji Mokytoja Liga lenkė prie žemės, kūno, materijos - ir sykius dovanovo sparnus atspiešk, paklik... Aplink buvo nesigrežėti, paslėpti, paslėpti... Tai buvo nesigrežėti, paslėpti, paslėpti... Bet jie didžiuolai, jų taip pat labai daug - nelyginant skydai jie slėpių nuo mūsų. Daugų, Štai kaip esame užblokuoti! Ir mūsų žūtais galbūt - čia patiemienims reginti ši begalinė šeroniškā multi-filmą, o daugumai nė neįtarant, kad toks egzistuoja. Užtai jie taip norai "pasikrauna" iš

savo siaubo, sekso, pigių detektyvų - ir vis gausiau skleidžia šiuos nuodus į aplinką...

Bet pasiūnka ją Vanga - ir nusišypsojusi uždeda ranką ant galvos (pats karščiausias slaptas troškimas)... Ir tampa neapsakomai ramu. O bendrauta telepatiškai, be žodžių. Ašloji aškiaregė patvirtino, kad Kelias išties - baisiai sunkus ir juodas, ir dar negreit jaime išvysime šviesą. Bet nušvis - jeigu turėsim šventos kantrybęs... Dar vienai moterui ji patarusi: MAŽIAU VALGYTI IR MAŽIAU KALBĘTI. Gal tiktu ir mums?... Daug kaip paskui paaiškėja ir Aldonos Kardelienės regėjimai: mūsų laukia dar didelės vargas, skurdas ir net badas, ilga prispauda. O pradėti reikia - nuo savęs: per malda, agaila, gerus darbus skleisti pasulyti šviesą, ir šelpti, dalintis, duoti, o ne pleisti ar kaupti. Bet pirmiausia - būtina atgaivaliuoti valdžios žmonėms... Išties, kaip palengvėtum mums (ir Lietuvai), jeigu išsmoktume bent suabejot savimi, atidžiau pasveri savuosius darbus, nuoširdžiai galeitis dėl kliaudų ir nuodėmių - ir ateisti kitiemis. Ir galbūt - pamilti savo artumą kaip save... Todel pirmiausia: kuo daugiau PAKANTOS! Bent jau nedauginkime suszinximo, pykčio ir neapykantos, nes štai - apakina... Todel Kristaus keliais vienintelis - į tautos ir žmonijos KOKYBĘ. Antkristas gū siulo KIEKYBĘ (visko daug: pinigų, daikų,

žodžiu...) - ir, deja, pajégia ja suvilioti pasaulio didžiumą. Būtent - minia! Tačiau Spiritus Creator - Kunančioji Dvasia - virš minios nebesklando... Ir vis tek: kiekvienas žmogus brolis su Dievo kibirkšteliu krūtineje. Todėl su tokiu džiaugsmu ir dvasios paklimu prisimenu visuomet Monsinjorą Kazimierą Vasiliauską, mokančią ūtaip mylyti - ir ūtaip atesti. Ir todėl keliaučių mus - jeigu tik leidžiamės keliaimi. Jezus iš Marijos Valtoros "Žmogaus-Diego poemos" išgū suntak savo kely senajį Felikšą, tebesigraužiantį del kadaise įvykdytos žmogudystės. Jis paprasto pagalbos prisikelė iš dvasinės mirties - ir Kristus, palietės jo ūrdi, prima ši nusidejelį į savo mokinį tarpa. Štai TIKRAS GALESTINGUMAS... Ir tai ne knyginių, dogmatų ar davatkų Dievas - o poety, regėtojų, mistikų. Ir elgetų, pasleidėlių, net plėšukų, Paskutumijų, kurie galbūt taps - pirmaisiais...

Ir tikrųjų: tik SAPNAS, LIGA IR MIRTIS žmogu šio išmoko. Ir jis jau ištengia pereiti į kita, Aukštessniają, klasę. Bent jau ima suvoiki, kokias gilias bedugnės nesiųs. Tačiau - ir kokie aukštūs dangūs jo sieloje! Išties Kosmosas. Bet šiandien: sopa ir sveigsta galva, kambarys tarsi skriete skrieja - ir

Nukelta į 2 p.

BALTOS LANKOS

Mirė Graham Greene - tikrai geras rašytojas ir artimas žmogus, iš tokių, kuriu sielos kokybę, jei taip galima išsireikštū, dvelkia autentiškumą. Jis buvo vienas iš tų keistų katalikų, kurie religija ima už rimtą pinigą, bandydami derinti tikėjimą su gyvenimu. Užkėjime, suprasdami jį, visų pirmą, kai abejojimą savo tikėjimą.

Nesiskaitant daž užsilikusio Anthony Burgess, jis buvo paslėptinis rašytojas tuo didžiausiu anglų kataliku karčios, kuri paženklino visą šio amžiaus anglų literatūrą. Savo paslėptiniame intervu, paklausius, ar jis bijo mirties, atskęs, kad jis bijas per ilgai gyventi. Dievas buvo jam atidaujis ir mirė jis laiku, neapelias senovės stigmatų. Nėra priežasties ir melsas už jį - iš netikėto nei į šetoną, nei į pragaro būrimą.

Vieną iš jo knygų - rodos, Komediarius - esu skaitė net lietuviškai, - ji vertė buvo leista, nes jis buvo laikomas "ben-lietuvišku", palaičiusi kubiečius ir vietnamiečius. O šiandien drakeleiviu", palaičiusi kubiečius ir vietnamiečius. O šiandien lietuvių tūkstančių tūryt iš naujo jį skaityti jau kaip kataliką: susimąstymo verta problema.

Surprizas - prancūzų kalba ką tik pasirodejė Saulius Kondroto - lietuviško genijaus ir sūnūs palaidūno (tiek iš viso apie jį težinav) - romanas Žalčio žvylgsnis. Ugne Karvelytė su geru skoniu ir ūkrausiai su dideliu vardu atliko ši darbą. Lenku galvą.

Štaiktai pirmą skryni. Bandau pažirkinti savo kadaise suformuotą principą, kad skaitymas per daug laiko užima, kad užtenka luota principas, kad skaitymas per daug laiko užima, kad užtenka paskaita pirmuosius dešimt puslapiai, ir žinai, ar autorius šio to vertas, ar ne. Taigi pirmieji puslapiai skaitomi. XIX a. kauno tikėjimai ir prietarai, tiesa, suliteratūrūnai, bet gana išsklūs, sukuria atmosferą, o tai jau šis tas. Stilius - gero baroko pažadai. Autorius atmesti neblobig, kvapo turi.

Štaiktai kiek toliau, ir prasidėda kažkokie pusiau mistiški, pseudoorientalinių apmatymai, primenančių Berkeley'68 metais matytus budistų poterainimus ir Vinci Kreves sugadintos kūrybos lankus. O dar labiau, formaliai: Tolstojaus kilometrinius išvedžiojimus apie agrikultūros ateitį Rusijoje.

Kantrybės toliau testi pritrinkau, aūdėjau kitam kartui. O gaila: kada pagaliau atskiratysime tu pigių orientališku gelmių, kurios vilioja net ir visai padonius mūsų poetus?

Pasirodė jau ketvirtas Lietuvių kalbos istorijos tomas, iš kur tas mano Zigmas Zinkevičius, ta daukantiška vargo pelė, iuk enerģijos ir parvarumo pasižemys? Exegi - monumentaliska, - kaip megėdavo retai sakyt Radaukas. Šalia gero geografinio kalbos Atlos, tai dar viena plėta istorinės gramatikos paveldojo.

Zymiai blogiau su Lietuvių kalbos žodynu, kuriuo kažkodel labai didžiuojamas. Tai, žinoma, penkiadesimties metų darbo, apstatant rusus, paminklas, savotūs dangoraičiai aptenusiose padangėje. Tačiau "moksloškių" kritikos jis neatlaiko. Tai gimanžijos mokytojo lygmens - koks ir buvo Balčikonis - megeiškės, gal net daugiau darbų negu kalba mylinčio žmogaus darbas.

Tai vien XIX a. kalbotyra šiaip taip susivarkėme, XX a. lingvistiką prajojose, kaip pasiūku XXI a. amžių?

Keista, kad su tokiosm palyginti didelėmis lituanistų pajėgumais per tuos penkiadesimties metų Lietuvoje nesusikūrė lingvistika kaip teorinė ir metodologinė mokslo šaka. Nors, antra vertus, galima gal būtų bent nustatyti desnį, kad savo giminotos kalbos specialistai paprastai labiausiai atsilique mokslinėje plotine. Toks Jonas Kabelka, pavyzdžiu, mano bendraklasis ir bendrasuolis, buvo tikrai gabesnis lingvistas negu aš, o paraiko vis iuk neišrado. Po karo, standant atkuri prancūzų lingvistiką, prie naujagimio lošėsi vienais ispanais, vienais angliais, vienais germanistais, o aš pate toje kompanijoje - mat, prancūzų kalbos specialistas - atrodžiau kaip šubas ančukas. Tą pat galima pasakyti apie Vokietiją, Italiją. Kodėl? Gal tautinė trumparegystė?

Prisimenu - tai buvo heroikiški laikai - kai mes steigėme tarptautines asociacijas, tarptautinius žurnalai. Mano skrupulus ir nuogaštavimai tada apramino vienąs kolega amerikėnus savo gerais pataimais: ieju nori išteigt kokią nors draugiją, tai pirmas dalykas - išspauskink popierius ir vokū su jos vardu stambiomis raidėmis, prie jos priedėdamas direktorių arba prezidentą.

Tokiu būdu ne tik draugijos ir žurnalai, bet ir mokslių kuriama. Tokios mintys man užėjo galvojant apie lietuvišką kultūrologiją ar, dar labiau, li-te-ra-tū-ro-lo-gi-jā - ir panaušas vokiškų pamėgdžiojimus. Nežinia, nei ko toji logija nori, nei kodėl tai mokslių nei kur jis moksliškumas: užtenka vienos etiketes, o turinys jau pats pamažu atsišra - tačiau nei prancūzai, nei anglai ant tokios meskės kokybė kilbuko neužkabinio. Atsimeniu Tsvetaną Todorovą, ką tik atsirašiū iš savo giminosis Bulgarijos. Paklausiau jo, ką jis manąs daryti Paryžyje, - literatūros mokslo - atsakė net nemirktelėjės. Deja, nepriaguo nei tas mokslias, nei jo etiketė.

Rašytojų Sąjungos ateitiesi esu nuoširdžiai susirūpinęs jau vien dėl to, kad, manęs neatsiklauso, rašytojai-pabėgėliai mane kadais išraiše į savo namų sąrašus. Taigi - noblesės oblige.

Turinį išpūd, kad ſi Sąjunga pagaliau išsąmoninio buvusi savo žurnalui, kur, gerai matuunam, jie buvo raginami loti, kauki ar mekenti - kiekvienas pagal gabumus ar pavidulius. Išsąmoninio, kad Stalino pakeitės sv. Kazimieru jų ateities problemų nelėšpės.

Tačiau atrodo, kad ir persirkavusi Rašytojų Sąjunga vis dar nesuranda savo pašaukimo, neišskiria dvięs nesuderinančius tikslingumus, dėl kurių reikėtų steigti ne vieną, o dvi rašytojų sąjungas. Lietuvos Rašytojų Sąjunga, kuri puoseilė kurybinės savo namų pastangas, ugdo asmeninę atskakomybę už kiekvieną parašytą žodį, veruna kultūros gaminių kokybę. Baisu pagalvot, kad tokios sąjungos pirminkinės būtų kažkieno apmokamas, turetu, kaip ir slavėja, savo "etato", o ne garbingiausiai ir gerbiausią "statusą".

Visas kotas dalykas būtų Rašytojų Profesinė Sąjunga, besirūpinti katalikiškais kelioniais ir ligoninių lapeliais, privilegijomis mokant mokesčius ar be bilieto įeinant į koncertų salę. Tokia sąjunga išsilaiko iš savo namų mokesčių ir gamina sau "etatus", kiek išmano iuk ligal.

Kalbu, žinoma, ne aš, kalba sveikas protas. Kova už kūrybiningumą ir kova prieš mokesčių mokėjimą nesiderina.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

Nele Savičenė ir Valentinas Klimas spektaklyje "Išdavystė" Virginijaus Urbono nuotrauka

FORMOS PAIEŠKOS

Tikrojo absurdo pjesė pirmąkart Lietuvoje buvo pastatytą 1982 m. Klaidėpoje - S.Beketo "Belakiant Godo" (režisierius K.Zilinskas) - ir, manau, tai buvo pati geriausias Šios krypties dramaturgijos spektaklis. Tačiau pre ir postabsurdo kūriniai scenoje mateme nemažai. Kitas reikalas, kiek tos absurdo filosofijos gebėjome pajusti. Suprantama, esant kultūriniam vakuumui, jų teikė tik retas spausdinatas žodis, tačiau juk sceninį kontaktą deramai paleine kasdienis egzistavimą ne visai normaliojo visuomenėje. Pastarasis Šaltinis iš esmes būrė absurdo jaunesnią, kuria režisieriai perkeldavo į būtes erdvę. Šiuo atžvilgiu 60-65-erių režisierius pasirenka ne pačią būdingumą pre "Išdavystė". Antra - jam visiškai nerūpi H.Pintero literaturos ištakos - absurdas su ryškiu "irūžujių jaunuolių" karto palim. Nors programėlė ir tituluojai autorių kaip "vieng tragiškasis Anglijos dramaturgų", kurio pjesės dominuoja "prae žmogišką šilumą praradusio gyvenimo drama", scenoje yra romantiškos intonacijos, o živilignai spinduliuoja atiduoti savo tūmui. Mechanizmase, sukantū žiūrovus į karuse, prae apie nenumaldomą laiko bégsmą. Ir ima rodyti, jog jas priešėji, grūžtai, kada prieš 10 metų jauniųjų R.Pumilio (Putinės) dramoje "Panaktinės" ir kabliukas N.Savičenė ir V.Klimas, o dabar matai anai specifiski tēsinį. Is kuri atsirado tos romantiškos nuotaikos? Abi "Išdavystė" statytojai užkibo ant H.Pintero kabliuko: pjesės temai perskaičią tiesiogiai ir net perdaug giliai, todėl nuliniamuose biamis apie orą ir literatūrą buvo suteiktai per daug svarbus. Kapiai vynui, kurio pavadinimas - "Krovo Bianko" - vos nevirsta kuo mažoži. Viskas rišlu, pagrysta. Sėdi ir galvoj, kodel H.Pinteris vadinais "gržgždančios tylos meistru"?

Apatarus spektaklius, kyla logiškas klausimas: o kodel rečerius turi statyti būtent taip, o ne savaičių? Koks cenzus nė rečeriuose interpretatoriui kūrybinę laisvę? Suprantama, jie pančiai rečerius interpretatoriui kūrybinę laisvę? Suprantama, jie išskyrus pačią dabartinę mūsų situaciją - seniau į paruoštus "likbezu" (dabar gal - "integravimus į Europą"). Apie naujų auklėjamajų etiškųjų pusę čia kalbėt ne kai. Poveikio literatūrai - ne destruktyvus - nežvelglio. Bet šiuo atveju neturime paruoštų žiūrovų. Šie žiūrovai yra kai kurie, akivaizdus čia rečerius, tiesiogiai ir net perdaug giliai, todėl nuliniamuose biamis apie orą ir literatūrą buvo suteiktai per daug svarbus. Kapiai vynui, kurio pavadinimas - "Krovo Bianko" - vos nevirsta kuo mažoži. Viskas rišlu, pagrysta. Sėdi ir galvoj, kodel H.Pinteris vadinais "gržgždančios tylos meistru"?

Apatarus spektaklius, kyla logiškas klausimas: o kodel rečerius turi statyti būtent taip, o ne savaičių? Koks cenzus nė rečeriuose interpretatoriui kūrybinę laisvę? Suprantama, jie išskyrus pačią dabartinę mūsų situaciją - seniau į paruoštus "likbezu" (dabar gal - "integravimus į Europą"). Apie naujų auklėjamajų etiškųjų pusę čia kalbėt ne kai. Poveikio literatūrai - ne destruktyvus - nežvelglio. Bet šiuo atveju neturime paruoštų žiūrovų. Šie žiūrovai yra kai kurie, akivaizdus čia rečerius, tiesiogiai ir net perdaug giliai, todėl nuliniamuose biamis apie orą ir literatūrą buvo suteiktai per daug svarbus. Kapiai vynui, kurio pavadinimas - "Krovo Bianko" - vos nevirsta kuo mažoži. Viskas rišlu, pagrysta. Sėdi ir galvoj, kodel H.Pinteris vadinais "gržgždančios tylos meistru"?

VAIDOTOS JAUNISKOS

Liepos 26 - 28 dienomis miesto gyventojus ir svečius kviečiame į Pirmąjį Kauno tarptautinį folkloro festivalį. Koncertai vyks Vytauto Didžiojo universiteto saleje (Daukanto g. 28).

Zada dalyvaujanti Ispanijos, Prancūzijos, Olandijos, Izraelio, Kipro, Rusijos (Tiumenės), Arménijos, Čekoslovakijos, Gruzijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos folklorinių ansamblių.

Varšuvėje leidykla "PAX" yra numaičius išleisti antologiją "Aušros Vartų Dievo motinai lenkų ir lietuvių poezijoje". Antologijos sudarytojas poetės Henrikas Šilkinis prašo šia tema parašytus eilėraščius iki 8.m. pabaigos siuštį į Lieruvos rašytojų sąjungą. Albinai Bernotai (232000 Vilnius, Siruodo 6), nurodant, kur kada jie buvo publikuoti.

LITERATŪRA & MENAS

WILHELM
VILNIUS
LITHUANIA

ŠIAME NUMERYJE:

JONAS MIKELINKAS
prisimena "Krantų" laidą
straipsnyje

"Kas iš Jūsų be nuodėmės..."

VAIDOTAS ŽUKAS
pasakoja epizodus,
nepatekusių į filmą
apie JUSTINĄ MIKUTĄ

MODRAGO BULATOVIČIAUS
niūri proza

AIDO MARČENO
sklidini meilės eileraščiai

JUOZAS KRALIKAUŠKAS
apie amžinatilių
kun. prof. STASIŲ YLA

KITAME NUMERYJE:

V. Skripka
H. Zablockis
J. Jankus
V. Kulakas

JONAS MIKELINKAS

**"KAS
IŠ JŪSŲ
BE
NUODĖMĖS..."**

Jūs borkite, rokuokite,
Kai mes išaužuosei - žinokite
(Liudviko daino)

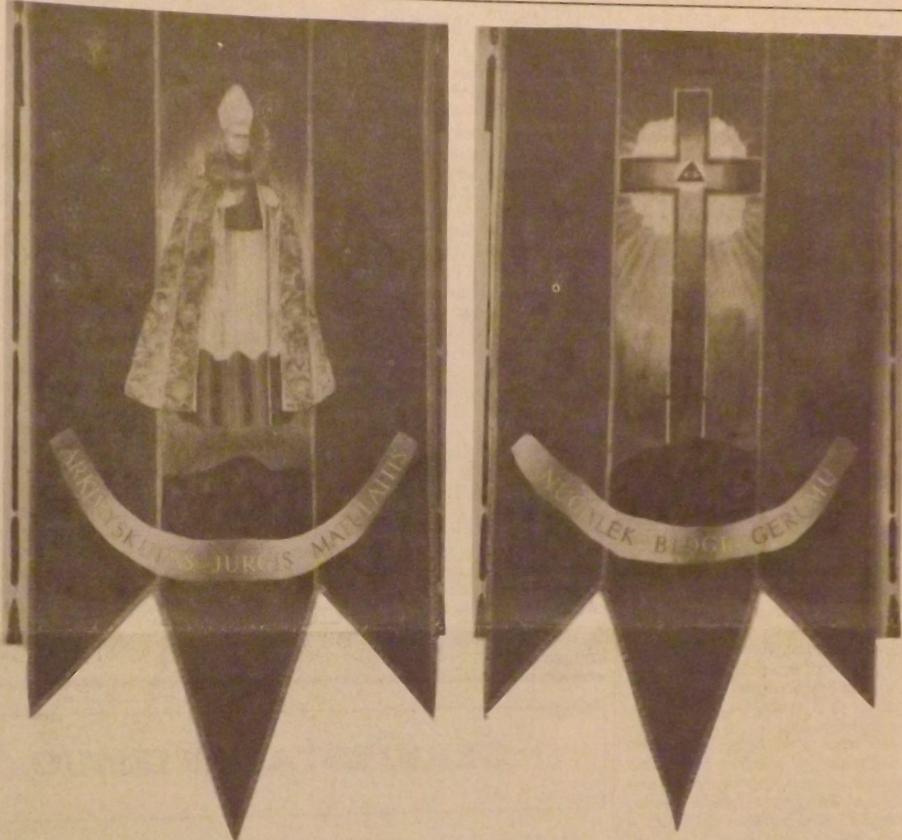
Ne, štai straipsnio nebūčia rašės, nors buvo išdėta, nesmagu ir gėda, kai klausiasi, kaip garbingi, protingi vyrai su kąsių matėje be didesnių atodairos nuo "Krantų" metė sunkius iš tūmaga skmenis ne mažiau garbingo, doro, didžiai nusipelniusio mūšų taurės, ar kultūrą žmogaus adresu. Ne, ne, jau rašęs jau vien dėl to, kad nesai nei puritanai, nei moralistas, nei pagaliau neužtarėtojai. Nebūčiau, jeigu ne Saulius Žukas straipsniai po rubrika "Beltos lankos" ir toki jo žodžiai: "Bet man pasirodė jurtinės būdės: Jurg. Marcinkevičiaus gynimo būdės: tai, manys, tessa, bet ne laikui pasakyta. Rega, čia jau pradedame mitologizuoti ir laikas, ir anėi situaciją. O kur garantijos, kad pablogėjimai? Kas ir kokiomis aplinkybėmis - aplinkėliaus, ar netai klausau poeto - nuspres, kad jau laikas: jau Lietuvos pakankamai harmonija, visi susitaikę, rusai kariuomenė savo, presidės kestėjimas, o vieną ryžtukais". Absurdas" (LM, 1991. VI.22).

Ner, ne absurdas, o elementarai dialektika

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS
Nr. 29 (2329)

1991 m. liepos 20 d., šeštadienis

Kaina 60 klp

Vilnius pakraštyje, Viršuliškių gyvenamajame rajone, iškilo Palaimintojo Jurgio Matulaičio bažnyčios parapijos namų koplyčia. Ji pastatyta už parapijiečių ir kitų geradarių sukauptas lėšas. Liepos 12 d. ši koplyčia buvo pašventinta. Parapijos duasinis tėvas kunigas Medardas Čeponis jau pries metus užsakė daulininkai Salvių Giedrimienių sukurti bažnytinę vėliavą su Palaimintojo Jurgio Matulaičio atvaizdu.

polėmika

Tekstiniinkė atliko tikrai juvelyrinį darbą, siekdama ne tik perteikti portretinį panašumą, bet ir atskleisti Jurgio Matulaičio skelbus ištekimo postulonus. Vėliau duipusė, sukūrta gobeleno ir siuvinėjimo technika.

Džojos Barysaitytės nuotraukos

- nėra tokio faktu, jvykio ar reiškinio, kurį galima nagninti išoliuoti nuo kuri, be imantinio ryšio. O kai dėl laiko ir situacijos mitologizavimo, tai, manau, kiekvienam kaičiui būtų aišku, jog norint išvengti fatališkų kaičių, geriau juos mitologizuoti, negu iš viso ignoruoti.

Toliau minėto straipsnio autorius sako: "Tai gal geriau bess (net ir skaudžia) išgirsti iš žmogaus, kuns mums arčius, o ne iš priešo". Jeigu iš sutikime, kad tokia būtinybė jau pribrendo, tai dar niekas nejordė, kokia forma ir kada ji turėjo būti realizuota.

Ir vis dėlto aš jokių būdų nenoriu teigti, kad Š.Žukas neteisės. - formaliu požiūriu jo straipsniu daug nepriskiri, ypač nūrin galvoje: buvo nuskalumas (jeigu jis iš nukryjtu buvo), tad jis turi būti ir atskleistas. Bet, kai S.Žukas tvirtina, jog "taip priminimas visiems autoritetams, valdžios vyrams, - kad demokratikoje aplinkoje negali būti nytlejimui", iš kartų išryškėja ne realisto, o sažiningo, bet naivoko idealisto pozicija, kuri užmegz provokuoja paklausti: "Parodykite man tokiai ūli, kur tessa triumfuoją? Tessa, kuri pagarsinama be nytlejimų, be politikos, sažiningų, nemitologizujančių nei laiko, nei situaciją?" Pasaulio istorija tokios salies dar netino ir vargu ar kada sužino. Juk net pačios galtingiausios,

demokratikiausios, turtinčiasios ir laisviasios pasaulioje valstybės prezidentas Džordžas Bušas neleidžia sau taru tokį todi, kuriamie iškintyti tessa, geris ir laisvė. Juk dar ir šiandien pagrindinės politinės proga būtų aišku, jog norint išvengti fatališkų kaičių, geriau juos mitologizuoti, negu iš viso ignoruoti.

Toliau minėto straipsnio autorius sako: "Tai negi mes turime būti akli, kurti ir kvaili, kad nemarystume, negirdetume ir nesuprastume, jog ir šiandien dar visame pasaulyje BAIME nugali TIESA, Ir ligai dar nugalė. Tikiuosi iki pasaulio pabaigos, kadangi žmogus kur kas sparčiau neiškėja, negu tobuleja. Argi ne dėl tos pačios baimės toje pačioje Amerikoje dar iki šiol negali būti patikrini archyvų dokumentai, kurie atskleisti Antruojo pasaulinio karo perpečias ir užkrusios jo kalininkus, paviršinė amerikoniškojo liberalizmo ir marksizmo dvaisinę giminystę, parodiją iš F.D.Ruzvelto veido pusę ir t.t. Ne mažiau tai nutylį ir Anglijos, Prancūzijos bei Vokietijos demokratijų archyvai. Tik mes, lietuvių, apsviaigėme nuo galimybės kalbėti ir "demaskuoti", pasiruošę vienas kitaip spaudyti, pjauti, netis tarpusavy, kad tik triumfuoju mūsų laisvei ir nepridu usomybei jegu, nors mūsų respublikos širdyje ir periferijoje rega pinkles penktos kolonos, nors mūsų pasieniuose sienautė teroristai - piromanaai, nors kiekviename įžangyje sutiki svetimčios armijos kareiv, nors esame absolūciai beginkliai. Apskruai mes dažnai elgiamės taip, tarsi gyventume valkuame ar tarptume šiltadarbyje, kur viskas ištrauks, palastyta, surikiuota, patrėps. Deja, egzistuojant tokiomis aplinkybėmis, tokioje atmosferoje kaip dabar, į paviršių iškyla ne tessa, koks pasilges S.Žukas, o tik politizutes jog surogatas, kurie svarbiausia funkcija - diskredituoti žmogų. Ta žmogų, kurio lipomis paciūlė sunkiausia tautai metu buvojo kondensuota išminius, padedant jai išlikti. Todėl prieš aptinkindami pirmiausia tureiame pasamoninti, kad absolūtios tress

Nukelėta į 3 p.

BALTOS LANKOS

divi nuomonés

ATVIRAS LAIŠKAS LAIMONUI TAPINUI

Gerbiamas Laimonai, niekada man į galų neareity ralyt Jums laiškų, jeigu ne Jūs kryga "Medyje angelų verkių", apie kurį sužinojau, kai Jūs Panėvėžio teatro jubiliejaus proga scenoje ją ieteikite Juozui Milteniui. Creto manęs sėdėjės Valdas Vasiliauskas naktinėntavo: "Tai kryga apie Bronių Babkauską".

Dar negreti paukščio jėgą „Angelą“, išsiųsti, o kai pagrindinėmis nusipirkimis iš gaujės pardauja ir panašiuose pradejau skaityti Bronių. Nežinau, kaip Jūs sau iuodrijojot žanru, bet iš girdi gyvuonamą Romanas su labai didžiajais herojais, su plačiu visuomenės gyvenimo ronu (nuo kaimo iki didžiems) ir su savoštiniu metėjimiu, kai herojais mellišk objektais yra gyvenamus, kurio bėdis rengas, o Jūs (ir mūsų) - pats herojus.

Daugybė žmonių Lietuvoje ir už jos pažinojo Broniu Babkaus.
Drauge uaidino teatre ar kine, gėre su juo kaug ar gėriuo, žvejuo ar
šnekiautavosi kur nors ant kampo, žiūrėjo į jį uaidinanti, gyveno per
vienu stogu. Manau, kad kiekuienam jis buvo saupi artimas i
brangus, ir kiekuienas yra išlaikęs jį savo amintyje. Naudojant
jauniausias rasytiniais ir neralytiniais šaltiniais Jums pavyko pri-
kruopėjinti surinkti gausią medžiagą ir suverti ją į vienąsių žmogaus
gyvenimo vėrinį, kuris tarsi sugerb visų mūs emocijas, minis i
nuojaudas. Visa, kas iti šoli buvo apie Broniu Babkauską parabrys-
tai, iš tiesų negali pritygi Jūsų krygai, nes ankstesi autorius piešė vien
išorini, profesini, "paradini" Babkausko portretą, ijuardydami
analizuodami jo nuveikus darbus, bet nesugebėdami ižvelgti j
priestango išlydimu gyvenimo, atverčtojo valiukai naujos sielos, kur
trokičia visus ir viso sutalikyn, "suderint" ir todėl blaškosi, kentā,
Jūs tai padarėte, sekurdamas (ar atkurdamas?) unikalų, kupin-
žavesio aktoriaus - žmogaus paveikslą, kurio kiekuienas potėpis man
atrodė svarbus, nes ryškinė kančios kelią nuo gyvenimo į sceną, i
atrodė, kad jis atstovauja dermės ir nesuderinamumui aneju-

Be to, aplenkdamas teatro istorikus, Jūs naujai pažvelgėte į abu laikotarpius, kai buvo išleidžiama spausdintinė literatūra, pagarbintų ir dar višiuariau.

KO VERKIA ANGELAS

sio pobūdžio legendomis apigaudė ir Panevėžio teatrą, iš kurio
bei taikališki nuvalymais misticizaciją ir melegają atmosferą
apnalaus nuo antroesnių "drobių", auverėte jo - kai gausu žmonių
jų siekiai ir dramatiškai likimais - bendrijos istoriją, tarsi
priestaravimui ir paradoskiu, iš kitių kurybos siekių ir mylėjimų.
ciailos kasietybės, iš žmogaus galios ir negalios, kurios yra
vidinės, subjektinės, tiek ir išorinės, dažniausiai bei kaičiaus
yra išklausytiems, išklausytis, prieštarauti. Jis pirmasis prabokė aplink
lai, issuis frontais užkydys šurpią žmogaus ir menininko nurodymu
imo, pažemintimo ir demoralizacijos akciją (pradžiaudėjant
ais ir rečiau kome iki mūsų dienų ir, atskiru, ne užtikrindama
ir apkritinę - ne tiek teatre), i kurios dantruas tap ar konservuoti
itraukti visi ligi vieno, pradedant Juozu Miltinių ir baigiant
žiama zoną - į kolektivą ir uodus suderintą, kompozicijos
sanitykių jaudinčią istoriją, išišiol daugelius teatrų, ne
pagal "pagražintus", iš ląpuj į ląpaus einančius pastebėjimus
pateirkdamas ne tik faktus, bet ir numanausius jių priežastis.

Ir kai visa tai perskaiciu tai alėjų kamuoju gerbėj, ir kai visus paslėptinį pustą, kuriam išvardyta apie šeštios deimantų Juozas iniusi savo pasakojaime žmonių, jau nesunku suprasti, kodėl legendiniame teatre buvo sukurtas vos keturas tūkstančius spektaklių, kodel jame negalėjo atsiuverti kai kurie žmonės, kodel sužugio ar nelaužia žmogaus talentą žmonių, kodel ir žmogaus Bobauskas ryžosi tolkiam baimiam žingsniui. Kitaip ir būtų galima nes Panevėžio teatras, kaip ir visi kitai Lietuvos teatrai, buvo sugrupuoti į tą pačią niveliuavimo mašiną, tik išgyvenerius visą tai galutinį skaudžiaus, nes Juozas Miltinio vadovaujamas lig ir nurodymas peršokti vienims uienamie aukštystę nustatytą karetę. Turėjus negalejo tarpasinaudoti, įjo į kompromisus, desperantikus būsimus iškėlimus išėti.

kol išskexo jėgos.
Ačiū Jums už atuirumą, prie kurio dar ilgai pratinimė, obu
nuoširdumą, kuris neleido įsigraužti tarp eiliųčių atsaniai ironijos
skeptisiu, kuriuo šiandien dažnas dangsto elementarų abejonių.

*Linkédama sékernés,
su pagarba*

AUDRONĖ GIRDŽIAUSKAITĖ
1991, birželio 14

KO VERKIA ANGELAS

Žinoma, tai jvykis, jei ne skandalas. Net sunku apibrėžti sferas, kuriose Laimono Tapino dokumentinės prozos knyga "Medyje angelas verdu" sukelia didesnį ar mažesnį sumulį, pavergdamas, sukrėsdamas arba šokiruodamas. Ten pertekliai Bronius Babkauskui gvenimimo ir kūrybos kronika biesigiai liečia ne tik Panėvėžio teatru, tai dažis muzikos teatro ir kino istorijos, dalis daugeliui skaudžiai ligvinto laiko su jo "priemonėmis". Maža to, patraukliai parasyta knyga apie aktorių - rečiausias, kone unikalus reiškinys, negausioje, nespalviningoje to žanro literatūrų lentynelėje. Ir ne lentyni ji skirta! L. Tapino "Angelas"... jau spėjo pagarsėti kaip bestselleris, kuris plėšiamas iš rankų į rankas ir persakomas vienu vardu "per naktį".

Si knyga - tūkras šiandienos kūdikis. Atsiveria uždraustos zonos, grūvia seni mitai, krinta kaukės ir veikusieji asmenys pasirodo kitoje vienoje. Toks laikotarpis leidžia smailčiam autonui ir jų herojui tiesiog maudytus komiksų vaidmenys. Labiausiai žybtai, kaip L.Tapino virtai juočiasi, reguliuoją gausiai, daugeliu atveju slūžią medžiagą. Ne dairosi tam tikry žanro normų ar patikimų pavyzdžių, o kuris savan kanonus, išskaudymas į tai, apie ką rašo. Man L.Tapino ramybę bei virtumų rodo ne tik paskirė epizodai, ir ne tek laivas skleidimas B.Babakausko biografijos keliais. I pasakojimą lyg niekur nieko nesiliauja ir kitų žmonių likimai, yki nuotykių ir išgyvenimų, kuris tiesiogai lyg ir neatspindi herojus. "Angele..." - gyvena labai didelė kompanija, todėl Babakauskas - centrinis, o ne vienintelis L.Tapino knygos personažas. Jautinio drabu teatre ir kine atmosfera, įsimen marazmiskus įtakus nugrimzdusiems epochos paprotiems ir, prarasdamas dalį savo naivumo, gavę apnystą tokiu sūnijų informacijos, kad vien už tai non žemai lenkti galva priei autorui.

non zemai tenų galvą prieš autorių.

Pasakojimo stilius žen- ir putoja kaip smagus šampanas. Vienukiu ūtrichu atkuriama vaikystė /pateikus tik vieną nuotrauką bravo!/ ir pauglystę, nuosekliai ir su nepakartojamu sąmociu - būsimu garsaus teatro studijos, trupės kūrimasis, koketavimas su besiekiančiomis valdžiomis ir jaunų artistų kasdienybė, pri- valomų tarybinėmis pastatymais idiotizmas, filmavimų ekscentriks. Nebanalėdama ir neprarasdama lengvumo, kalba rūsėja, imdama atskleisti įtempią repeticijų aplinką arba tragedišką laiko foną. Skaitau ir suprantu, kad visa, ką ten L.Tapinis rašo, yra pirmiausia jam pačiam svarbu ir jdomu, todėl taip maža skaitoju kuo sparčiau ir kuo daugiau pratyti ties visais atžvilgiais intri- uojančios knygynas. Suprantu ir tai, kad L.Tapinus išlaikė ne vien dešimtį būdininkų, idant galėjų ſitaip, atrodo, lengvai - it pas matėjai ar patyres - nutapyd B.Bebkauskio portretą su intymaus detalium. Ir dar suprantu, kad kiekvienas liudijęs L.Tapiniui B.Bebkauskio gyvenimą, turėjo - ir tai naturalu - savo reliatyvią teisę, nulemtą savo charakterio, patyrimo, įvairių spinkleivinių. O knygos autorius ar neignoruoja to reliatyvumą, traktuodamas požiūrius kaip gryna teisėby, o ne aspindžių "Angelo" patrakuliumi tas nekenkti, o dokumentalum? Tiesa, besiseilerai gal ir nereikių kiti tokio reikalavimai? Cel nebūtina skaitojo įspėj- atsargai, tai tik dėsos variantas, ne iš patinė.

Svagaist, tai už dešes varantais, ne jai pat!

Iki užlikio už tau pačiam patištam fakto ar personažo, iš užda atsiukočių: turinys putoja, bet ne taip turinai, kaip pasirodė. Štai L.Tapinius askeidžia, kaip kūrybingas Panėvežys teatras buvo prievertuojamas statyti turinėje makulatūrą, kaip bukai jų velykų reguliuojo visokis ministro "speciar" ir "unagraciačiai", idant atskaitinimų vienais kitam apie teisingą ideologinių vadovavimą. Graudu ir juokinga. Ne tik dėl to, kad L.Tapinius plunksna čia ištikytasi smaginasi. O kad interpretacijos dešnis, personažo amplusa diktrija ne bet kas o selme konjunktrida: didis, bei silpn, užtai lengvai nuskraudžiamai menininkai ir menki, juokingi, bet savimi pastiikitinių ir galine valdininkai.

tencija, pastabumis ir erudicija yra daugeliui autorių siejami su jo lygio. Man juokingiau ne tai, kad, anot vieno panevezio anekdoto, Miltinis jaunų Lozoraičių "diskvalifikavę" (mat pirmas) pastatejį išpirštą šlamštą išsizieđe, kai antras spekuliarusis bokštas kai Lozoraičius, anuo metu dirbę vadovaujančių karinės Kultūros ministerijos, vėliau kino studijoje, pasidare patogia figūra įvairių ioms teatro ir kino nesėkmėms pateisinti: vadovaujant, vadovaujant gadiino. O patys, kuriųjų, ką veikti? Noriu pabrėžti, kad minėtini prievertavimo žaidime dalyvavo abu pusės. Be paminėtų, abeju atitinkamos reakcijos to juk nesulaisi. Tai kodel fandė vieni. – Didele Aukos iki – Maži Kraugeriai?

viens - Dideles Aukos, kiu - Mazas Krūpės.
Bronui Balauskui, suprantama, tenka didžiausias šalies spinduliu plūstošas. Ryškinamones ne tiks dorybes, bet ir matybos nuo jų, tačiau... viską jausmingai ar su mela spėjena išuzoviant autorui žavus ir herojus naivumas, ir butinėje bei begaliukumas, ir pervaigamus iki "nutrikimo", ir fobiai, atsiaprāsta, paprasciausias iškryumas kai vis pradėme patikimai apie jo personažą, kai lendama į kadrą, kur jo personė nėra būti - ar maža tokiai arevų gali priрinkti?... Greta gvenusiam, net centriniam herojam autorius nėra toks geraišdės, o kai kur net netakūkšas. Deja, deja. Dokumentinėje prosoje tap dėl manau, pavojinga.

Vietomis realitybė smarkiai persikreipia, pamaus išsirinktojo herojaus. Štai tik vienas pavyzdis. Asiguru ar gaučiau šiandien pervertinamas garsus V.Žalakauskio filmas „Niekas nenorėjo mirti“. Anot L.Tapino, viso jame abejojant, išskyrus vieną punktą - B.Babkauskui suvaidintą valstę M. Jurgaitį, kuriame yra pasimintimų „art man or near“ ir nuospindinė „nusileidžiant jūsų šautuvu“. Tokia meilė herojui skatinā manyti, kad kintančios verūtinumas turbtū priklauso nuo to, ką pasireiki aprašeinėti. Ar autorius? Kaip bėžėsi, Babkauskui „gyvenimo kronika“, reprezentuojant knygos kloadas parašyti meistriškai, net kvapą gnuzdinti, analizuojant vaidmenis, pateikiančius „kūrybos kroniką“ L.Tapino, žurnalinius „Sarmas“ ir italgų nusipulta. Beleidži sielos daiktai.

Nesu menotyros davarų, neraginu senovės asmenimis, kad menotyros kandidatas didesnį deimą skiria ne kuriybos veidu, o artisto asmeninio gyvenimo klausimams. Kolie buvo, vėdė, kokie vaikai, ar gėrai, ar ūžikūnas buvo, o tuo tarpu ne tarp jų buvo žmonės, kurie išskleidė savo ištiesiškai keliamą, jog darbas - B.Babkaus religija ir pasaulis. Atverti aktoriui gyvenimo užkulisius - dar nereksa naudoti žmogiškoje išvadavimo metu. Nemaižai būtent kuriybės sferos mišiu apie, norint daug jų ir išskelbti. Ir verta angelas medyje - "Talenten". Laimė, raudama, jog tai buvęs Aktorius - "talenten" užsias Lietuvos artistas, koki Dievas įsim. kada bezaugins mūsų femeles.

RÜTA OGINSKA

Galerijoje "Langas" (Vilnius, Ašmenos 8)
nuo 8 m. liepos 19 d. iki rugpjūčio 11 d.

VYTERIO ANTANAVIČIAUS,
JONO GENCEVIČIAUS,
ROLANDO ŠMITO,
KAZIO VENCLOVO

bronzos skulptūrų paroda
Kūriniai yra galima išigytinėti.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

Literatūra. Menas

ŠIAIME NUMERYJE:

ALBERTAS ZALATORIUS -
apie LEONARDĄ GUTAUSKĄ,
o SILVA LAURENČIKAITĖ -
apie LACRIMA

ULDIS BERZINIS
perduoda savo kūrinį
"Rubikiada"

HENRIKAS ZABLOCKIS
paraše
"Laiškų Aurimui
apie plaukus"

KAZIMIERAS MOTIEKA ir
KAZIMIERAS ANTANAVIČIUS -
privatizacijos
spindesys ir skurdas

KITAME NUMERYJE:

V.Rubavičius
K.Navakas
H.Martinsonas
G.Beresnevičius

"VISI, KAIP BUVE, PASILIKOM LIETUVOJ..."

Su prozininku JURGIU JANKUMI
(JAV) kalbasi publicistas, "Varpu" al-
manacho redaktorius sudarytojas
LEONAS PELECKIS

Nors tai ir labai tolimi laikai, gal galėtume
minimis sugržti į savo jaunystę ar net vaikystę,
prabagusią Šiaulių pašonėje - Biliūnuose. Kas labiau-
siai išsimine iš tų metų? Domina, žinoma, kūrybinio
kelio pradžia, ir pažintis su žynesniuose tuo metu Liet-
uvos rašytojais.

Apie vaikystę ir jaunystę esu rašęs, tai bijau
pasidaryti sugedusia patefona plokšteli. Gimiai
Biliūny kaimė (trobelninkai Simono ir Veronikos
(Noreikiškių) šeimoje). Skėmių valsiučių. Šiaulių
apskriti. Skaityt išmokau gal trėčius, o gal ir ker-
ties metus eidamas. Turbūt, kad trėcius, nes dar
bebenėjosiuk suklejė. Kerviturosius eidamas jau
rašinėti, nežinau. Spėju, kad dar tebebūdamas prad-
žios mokykloje, nors tada daugiausia piešiau. Dėl to
piešimo mokykloje Vlado Kulapavičiaus, gal ir
vaistininko Blotės (ar tuk ne dabartino poeto tévo?)
skatinamas trobelninkas ir nuvežė savo vaiką į
Seduvą.

Mokyklos moksleiviniai atiteininkai pradėjo leisti
savo laikrašteli. Pradžioje, atsimenu, redaktoriu buvo
Šiauliukė Grybaitytė, o aš ir gal dar kas - redakčinės
komisijos narasis. Po kiek laiko ji pasitraukė, ir kū
piedė, tai viškas atiteko man. Nei tu mėgstantis
buvo, nei gebančių rašyti tuo metu mokykloje nela-
piesdavau, ir priprādydavau už visokiausią slapyvar-
džių pasislėpęs kartais pats vienas visų laikraštelių. Kā

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS
Nr.30 (2330)

1991 m. liepos 27 d., šeštadienis

Kaina 60 klp

jame piešiau ir kokius niekniekus rašinėjau, kas
dabar besužino. Kartais kuris iš mokytojų, ypač
lietuvių kalbos mokytoja Virbickaitė-Valiūkaitienė,
kai ką skatinodavo siųsti į "Ateitį". Nesinčiau. Maty-
jokio noro neturėjau "uzkariauti pasauli".

Tikrų rašytojų aplinkui nebuvu. Veliau, išskyrus
Universitate klausinai Putino ir Tumo paskaitų. Syki,
kita buvau užėjės pasiklausyti Herbačiausko, bet
nemiginau nė vienam lėši į akis. Kai buvo leidžia-
mos pirmosios mano knygos, "Sakale" pastatake
susipažinti už kūtus, bet tik prabėgom.

Lankydamas pas poetą Kazį Bradūną, suž-
inojau tik čia, Amerikoje, kad buvo tokiai, kurie "Be
krantu" mokoje atmintiniai, irgi tik čia sužinojau. Kas
ta diliogija sugaravo, nenujaudin. Antrinė antraštė
buvo (ir tebėra) "Mokytojo palikimas". Dvi knygos
išleistos, o trečioji, "Jeronomas", pasiliko rankraštyst.
Jeigu jis atsirastų arba jeigu būčiau darbštėnis ir,
kaip ne vienas būčiulis ragino, jį atkuriu, kaip tada
viską reikėtų vadinti?

Kai jie gime? Nežinau. O kaip vertinu ir
vertinu? Niekaip. Vertinu palieku tiems, kuriu
tarsi žinga ne tik kaip ir kodel rašytojas rašė (ar rašo),
bet ir kaip turėjo (ar turė) rašyti. Ką jie veiks, jeigu
rašytojas ir jų dėl dėbų dirbs? Antra vertus, to darbo ir
nenon. Neturinu jokio noro grižtų prie senų darbų ir
juos mesineu, kai nauji neduoda ramybės, kad tik
būtų jėgu, laiko ir energijos dirbtu.

Gal jums šaudu, bet labai norėtusi, kad prisim-
intumėte 1940-ųjų vasaros įvykius ir pastraukimą į
Vakarus 1944-aisiais. Kada ir kodel sunkiausia buvo
palikus Lietuvą?

Ką galėčiau pasakyti apie 1940 metus ir pradžią
41-ųjų... Po teli metų jie tapo istorija. Šiandien
daug skaudžiau sekti, kas dabar darosi Lietuvoje,
nors mano asmens tai ir neliečia. Tada kiekvieną
valandą sedėjai ant parako statinės, dažniausiai net
nesuvokdamas, kur sėdi. Tie vieneri metai buvo lyg
koks žaidimas. Iš tūkrujų aš pats tokį žaidimą ir
žaidžiau, bet iš eiles viskų susakyti reikėtų daug
popieriaus, tai gal nė neverta, nes jokių didelių
žygių nepadariau. Kur galejau, šai pokais verčiaus,
kur negalejau, išsisukau kaip sugebedamas. Per
didžių mokytojų susilekimų rusas enkavedistas buvo
sporto hales kambarėlyje uždaręs, bet išspaude tik
tek, kad niekam nepasakyti, jog tada ir tada, su
tokū ir su tokiu kalbėjau. Jau pavasariori atsiuntė į
namus kai, jauną lietuvių, bertą buvo daug lengviau
ant pirti apvynioti, ir jis išejo be nėko. O su
vietiniuose tada buvo galima rintu veidiu smagius
juokus kresti. Bet ne amžinai. I metų galą vietos
partorgas émė galvoti, kad esu "svolačius",
tik sutvarkyti nebeturejó laiko. Po kelių dienų auštant
sutvarkyti priklaėti iš miego.

Jei nebūčiau turėjęs šeimos, tikrai nebūčiau
minimis traukėsi. Greičiausiai būčiau atsidūrės
miške su tūkstančiais kūtų, per kurių nuopelną Lie-
tuva šiandien tokį mažą procentą rusų turėtų.
Žmona viena su vaikais traukus nesutiko, aš
neturėjau sirdies juos tempi į bėdą kartu su savimi.
Nebuvau lengva. Nežinojom, kas išeju laukia, bet
Nebuvau lengva. Nežinojom, kas laukia pasilikus. Tai šejom paskut-
ių žinom, kas laukia pasilikus. Tai šejom paskut-
ių dieną, 1944 m. spalio mén. 9 dieną tie Smalin-
inkais perejomi sieną. Ten pat perejomi per Nemuną
išlikom gyvi ir gal net sveiki, pakelius net ir šešto
susiliskom gyvi. Cia, Amerikoje, palaidojau dūsūnus.
Žmonų ir vieną vaikaitį. Ta, kaičiau dabar pasversi.

Kaip sekėsi iškurti? Kuo teko versis be rašytojo
veiklos? Ar labai sunku lietuvių rašytojui adaptuoti
sietur?

Nukelta į 3 p.

BI PAVADINIMO 1991

MANO LELĖ. 1980

Sigito Platūkio nuotraukos

JUZEFOS ČEPTYTĖS tapybos paroda "Vartų"
galerijoje - tikra šventė elitinio meno gerbėjams. Jos
abstrakti tapyba reprezentuota paskutinio dešimtmiečio
darbais.

BALTOS LANKOS

LM interviu

PRIVATIZACIJOS SPINDESYS IR SKURDAS

Šakau sau pasidžiuosiu, kas dedasi "vidaus" politikoje. Žibuntas Miltys atsiuncia du laikraščius. Tiesiai ir "Liberalia". Kiekvienas praneša apie naujas partijos steigimą. Bet kadangi žodis "partija" jau spejė susidėvėti, kuriams forumai ir sajungos.

Ji akį krito *Aetas Forumas* (mat liberalų, be Šliogeno, nepaprastų). Psychologiniu požiūriu išėtai, kad mes, kaip te įprancūzai, kurie nuolat vis suruošia buvusiam karui, steigiamas forumus tada, kai čekai ir vokiečiai juos jau paleidžia į oarsą. Tačiau sūsiūpinimas stetimi - teigiamas reiškinys ir, kas svarbiausia, *res non verba*, darbais, ne žodžiais.

Būdamas literatūrologas, susidomėjau manifestu, kaip literatūrinį žanru, iš pastebėjau, kad svarbi yra sanyktų tarp manifestų ir jų autorių problema: Manifestas už juodujus teisės maudymis bendramis pliauzų redaguojau baltieji, už moterų teisės darytis abortus - vyrai. O kai tai šiuo Nepriklausomybės ir demokratijos manifestu?

Susidomėjau manifeste numatyta darbų programą: pasirodo, kad pagindinė užduotis bus "sudarinant tarybas", t.y., išvertus į originalą - sovietus. *Sapienti sart*. Bandau interpretuoti parašą: sarašą, jis įtarus ir gausus lyg puikiausias nujorkietiškas kokteilis. Tačiau ji paragaujai ir ižvertinti gali tiktais Viesosios Opinijos Tyrimo (o gal opinijos?) Institutas ir tak pasinaudodamas, kai kur įtuvose kraštuose, valdžiai padedančiais archyvais.

Vaikai - vanagai, be vaikų - negerai.

Kiekvienam žmogui, kiekvienai tau tautai reikalingi priešai, tai jū gyvybingumo išraiška. Pries kurį laiką suteikėme doktoratą už disertaciją, pasak kurios, Descartes, noredamas irodys Dievo buvimą, prieš tai turėjo išgalvoti jo priešo, "guvas kipšuko" figūrą.

O ką daryti ramioje postmoderniškoje visuomenėje, kur nebėlio nei vertybų, nei nuodėmių, nei draugų, nei priešų? Paprasciausiai reikia išgalvoti, susirasti sau pries. Ryškiausias tokios arčios kovos vertybų nebeturinčioje visuomenėje prieš niekam neverčia prieš pavyzdis - dabar Vakarų visuomenėje vykstant žūtbūtine kova prieš Tabaką. Prasidejo ji švelniai patarmas, kuriuos pratešę vis didejantys ir platejantys draudimai: Amerika pamegdžiojanti Sovietą, kiek girdejau, net Nevos prospecte uždraudė rūkyti, idant Černobylių užmirštį.

Iš tai vyksta kraštuose, kurie kovoja už Žmogaus Teises, kur draudžiamą diskriminaciją del politinių, lytinų ir religinių skirtumų, kur siatoreja visokį heroinai, kokaikai ir kiti "droga", kurį apyvarta milijardais dolerių prelankėti drauge sudejus Jungtinii Valstijai ir Sovietų Sąjungos biudžetus.

Geriai, kad nebegaliu rūkyti. Kitai - pasipiktintčiai ir imčiau išeitų tiki prieš. O kad taip uždraustų čiaudėti?

Abortas. Kaip lietuvis, aš esu prieš abortus leidžiantį įstatymą. Mums reikia kiek galima daugiau lietuvių, norint nepaskirstytus supančioje galimybių žūryje. Katalikų pozicijai ab nejunginčiai dabar veikiančių įstatymų šiuo klausimui: koks gali būti geresnis katalikiškumo ir pagarbos Bažnyčiai irodymas, kaičiau - o ne pasaulietiško kumščio parama - atsiasku nuo gyvybės naikinimo.

Gavau keletą pernelykštį *Krantų* numerių. Ačiū. Atvirai pasakyau - apsidžiaugiu. Netikejau, kad jie taip ligai ištēses. O ne tik ištēs, bet, atrodo, net ir stangrumo, sandarumo iðgauna.

Štai kad ir bandymas paruošti terminius numerius. Pavydžiui, specialių numerių apie žydus - gera idėja. Bet tučtuosau klausimus: kas ką ir kokiems kriterijais parenka? Kodel Wittgensteinio pilnokna kritika, o ne Freudo išgyrimas, kodel ne Levi-Strauss, ne Einstein, ne Spinoza? Iš čia ir kitas klausimas: kaip Nobelio apie žydų kultūrą? Ar tai jidžiai kultūra, ar Nijurko žydų, Nobelio laureatė, ar pagalbiai Izraelio kultūra? Mani atrodo, kad žydų kultūra taip išsileja į pasaulinę, universalinę kultūrą, kad skiriamas, kas ten žydųka ir kas ne, netenka prasmės. Ar Proust'as buvo pusiau žydas, ar Montaigne - kervītadaliu - jie ne tik prancūzai, bet ir pasaulinės literatūros kortejai.

Vienas Zingeris, atrodo, jaučia ir supranta tokios problemos svarbumą ir opumą: kaip būti ir žydai, ir žmogumi arba - jo atveju - ir žydai, ir lietuvių, neigiant ši nesuderinančiam.

O žydų-lietuvų-lietuvių ināšas į kultūrą nemažas, čia jaučiamas *Krantų* spraga arba papildomo numero trūkumas. Kur Soutine'ai ir Lipschitz'ai? "Kodel lietuvių tokia muzikali tauta?" - klause manęs vienas ūcierviškių violonistai: Žiūra, jis turėjo galvoje vilniečius, pasaulinio masto viutooz. "Mano kompiutariu", dedikuavo man kartą savo knygą Zymūs filosofas Emanuelis Levinas, ištinkinė, kad jis siuose Talmudo komentuarose ras lietuviškos dviosios pėdsakų: *Krantuose* trūksta studijos apie garsią Vilnius žydų teologijos Mokyklą.

Nežinau, kokia proga pamokslaudamas, bandžiai aiškinti, kas, mano manymu, yra tolerancija. Tai nengela. Užtai gal geniai pradėti nuo jos neigimo: Štai prieš akis gržus *netolerancijos* pavyzdys.

Priimindamas Jeruzalė, ojo "Visų Tautų bažnyčią, kuriuoje sutelpa visos krikščionių religijos", anoniminis, nepasirašės autorius, taigi visos redakcijos vardu, sakė, kad toja bažnyčioje "labiausi laukiamas brolis atskalūnas, schizmataus, sekantai" (garbes žodis: cituoju sažinėjau).

Aišku, kad tais kataliki Bažnyčios plaičiai išskiepytos netolerancijos pavyzdys, kalbėti apie "Mylimiausią broli" ir kartu jis konekvinkti, vadinti "atskalūnu", "sekantu", ty. išdaviku, - koks gražus ekumenizmo pavyzdys.

Esu ištinkinė, kad tokis dalykų pristatymas yra nesąmoningas, kad tai - "pasąmoninė netolerancija". Tačiau jis išraisa svarbu, nes nuosirdi.

O apie atskalūn - dar kita istorija. Kossu, augęs panemunėje, man pasakojo: stovis du valiūčiai, kiekvienas kitoje Nemuno pakrantėje, ir plūstasi: "Ei! Tu, zanemunščikle!" - "Né! Tai tu, zanemunščikas!" Tai semantinė matymašio problema, ir tik moralėje ji pavirsta netolerancija.

Įspasakojau, tai tešiu. Yra tokis filosofas J Grinius, kuris sako negalių įsivinuoduti Žmogaus be Dievo. Ir štai Vincas Trumpa jam atsako: pasižiūrėk į mane, aš - žmogus be Dievo ir visų nebilogai jaučiuosi. Tai, žinoma, nėra netolerancija, o vaizduotes stoka, gal kiek netolerantūkas vaizdinimasis.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

1. Atrodyti politikoje dar nieko ypatingo nevyksa, tačiau tuo metu prieitos esminiu apsisprendimų kryžkelėje praeina, kai dažniausiai ir privatizacijos būdo, kai miestų, kai kaimų, kai ūkių sėkmės.

2. Ar nemanote, kad pasirinktas skausmingiausias.

3. Kokis, Jūsų manymu, interesas lemia vienus ar kelią sprendimus?

4. Kokius procesus Lietuvoje gali sukelti istorinių žemės arčių?

KAZIMIERAS ANTANAVICIUS

1. Mes nėra domėjome nei Lenkijos, nei Vokietijos, nei Veitnamo patūtimi. Darome daug priemonių, ar tiek patišingai. Tai yra sėkmė, kai dažniausiai ne žmonės. Skaudu, kad pačius pasklydomu ir gražinti politinių ir ekonominių tekstų. Jeigu per būsimą skurstomą daugiau tam, tada daugiau patenkti, nes, kai dažniausiai sėkmės.

2. Ne, aš manau, kad tai pats kvalifikuotas keliai. Jokios nebus, nes privatizacija nevyks. Kokis dažniausiai kiekvienas už dykų gauna po 10 tūkstančių ir be rimto galių dažniausiai tūkstančių kur nors nuklausa. Kai vabsys gali nevyks esminiai polkičiai, o tūkstančiai, ir pamolai, tada dažniausiai tūkstančių privatiūs principas. Bus daug kalbų dėl nežymybės, negu ta, kai kurios siakietai, ne galės turėti laisvos visuomenės, kur ekonominis pama-

tas yra laisva rinka. Tačiau tai nėra nuolatos prisimenu. Todėl po to susitikumo pradejau kruškau žiūrėti į mūsų norą kur kai siekti tikslių permanentų ar palauku. Manau, kad mūsų įstatymui leidimo procesas turėtų apimti kuo didesnį privatizavimo būrą. Suprantama, perejimas iš vienos sistemos į kitą yra nepaprastai sudėtingas ne iki teoriniu, bet ir praktiniu poziūriu. Tačiau visuomenė, o karto su ja ir aš, laukėme iš ekonomistų didesnės kompetencijos, tikslinės ir greitesnių sprendimų bei rekomendacijų.

Gana skeptiškai žiūriu į turto padalimą. Nežinau, ar žmogus, išdirbęs dešimtis metų nelaisvėje ir daug praradęs, yra vertas tik to dešimties tūkstančių čekio. Nė jei pasiaižduočiu, jog reiškinys privatizuojant kokią nors didesnę įmonę. Kiek tada turi susirinkyti žmonis, turinčius tuo vardu daugį dešimt tūkstančių rūbių, kad privatiuoti įmonę? Kodėl aprūpojis jas galimybės? Ar aprūpomai pateisina iškili, kurio siakietai? Ar jie tikrai pateisina privatizacijos reiškėmą ir prasmę? Abejoju. Todėl su dideliai demesiu stebiu šį jdomų procesą. Bus daug kalbų dėl nežymybės, negyvenimimo principo. Bus daug kalbų dėl tos nežymybės, tarpasvystės. Būsių dažniausiai kiekvienas į turto padalijimą.

2. Privatizuojant butus gali kilti rimtus problemų. Tik turintiems gerus butus apsimokės išpirkti už čekius arba už gynius pinigus. O kai kuriai atvejis? Žinau tokį atvejį - buvusi Sibiro trentinė, gržusi į Lietuvą, visą gyvenimą buvo stumdoma tai po ukinius pastatus, tai po palepes. Užaugino valius, netredama savo kampelio. Šiuo metu keturiems gyvena 13 m² kambaryje, bendrame bute su šeima, kuri tiek siek didesniame kambaryste gyvena šešiess. Ši moteris labai norėtų butu gauti arba nuspirkti butą. Už tai jis užleisti kambarį ir sudarytį minėtai šeimai slygias įsigyt butą. Tačiau įstatymas tokį išmčiai nemenumato. Kitas atvejis - butų galimybei, kai kurios siakietai. Kartu visi žinome, kokie sudėtingi dažniai būna šeimų vidūs santykiai - tėvai nesutaria su vaikais, o vaikai tarpusavyje. Kaip atsiiki, kai visi yra bendrasavininkai - padalijoti butą į du, tris nuosavybės objektus? Prūmiai įstatymai daug lengviai negu jų vykdysi.

Zemės ūkių, manau, bus mažiausiai komplikacijų. Nors, manodos, didelis trūkumas, jog iki šiol neturime statūkius, kiek gali atsirasti pretendentų atgauti žemę ir pastatus. Taigi, įstatymai priimami ne visada pakankamai įvertinus konkrečias aplinkybes.

3. Mes visi esame sistemos pažeisti ināstymo auksos. Tik vien kiekviename, jog kaimynas labiau pažetiast, o kaimynas mano atvirksi.

4. Labai didelė atsakomybė tenka kiekvienam, sprendžiant cia kai socialinių bedos, bet ir žmogaus teisės bei pareigų. Jeigu eno teisė į nuosavybę. Bet jeigu beatoadairiskai gržinsime teisës prarastą turta vieniemis ir neatristulgesime i septynias kaimynus, tai turime ginti kiekvieną.

5. Vieni, pirmiausiai aukščiausiai lygio vadovai, kurie suotė su išlaikyti kuo daugiau valdžios save rankose, o tuose sėkam padaryti valdant neprivažiuotą gamybą. Kita grupė yra išaukštai neapykantos komunistinėje ideologijoje dviems, ar jų mentalitetui yra būdingos tos pačios ydos - paveldas, sėkė, ateičius, sunku pajusti staigų pablogėjimą. Psichologai mėgins sunikęs prisitaikyti, jei privatizavimas vyksty iš dėlų. Japonai ne taip seniai buvo nuspresta privatizuoti nuostolingiai 300 tūkstančių darbuotojų staiga tapo nerašalingi lyties, ir mūsų krašte baigiasi neefektyvus dykiadurais.

Manau, dabar vykdoma populistine privatizacija, kai sektuotūs žūtai apriboti turtingų galimybęs. Bet juk neturėjame pinigų ir dalyvaujant privatizavimo proceso negali. O kai suaukėta Lietuvoje, turi dirbtu Lietuvos žmonų labui. Nekilpos jis bus išsvetas ir dirbs kiekvienas. O kai karto iš turpinamais uždirbti kapitalą net ir tada, kai buvo draudžiamas.

6. Ne, aš manau, kad tai pats kvalifikuotas keliai. Jokios nebus, nes privatizacija nevyks. Kokis dažniausiai kiekvienas už dykų gauna po 10 tūkstančių ir be rimto galių dažniausiai tūkstančių kur nors nuklausa. Kai vabsys gali nevyks esminiai polkičiai, o tūkstančiai, ir pamolai, tada dažniausiai tūkstančių privatiūs principas. Bus daug kalbų dėl nežymybės, negu ta, kai kurios siakietai, ne galės turėti laisvos visuomenės, kur ekonominis pama-

tas yra laisva rinka. Tačiau tai nėra nuolatos prisimenu. Todėl po to susitikumo pradejau kruškau žiūrėti į mūsų norą kur kai siekti tikslių permanentų ar palauku. Manau, kad mūsų įstatymui leidimo procesas turėtų apimti kuo didesnį privatizavimo būrą. Suprantama, perejimas iš vienos sistemos į kitą yra nepaprastai sudėtingas ne iki teoriniu, bet ir praktiniu poziūriu.

7. Vieni, pirmiausiai aukščiausiai lygio vadovai, kurie suotė su išlaikyti kuo daugiau valdžios save rankose, o tuose sėkam padaryti valdant neprivažiuotą gamybą. Kita grupė yra išaukštai neapykantos komunistinėje ideologijoje dviems, ar jų mentalitetui yra būdingos tos pačios ydos - paveldas, sėkė, ateičius, sunku pajusti staigų pablogėjimą. Psichologai mėgins sunikęs prisitaikyti, jei privatizavimas vyksty iš dėlų. Japonai ne taip seniai buvo nuspresta privatizuoti nuostolingiai 300 tūkstančių darbuotojų staiga tapo nerašalingi lyties, ir mūsų krašte baigiasi neefektyvus dykiadurais.

Jei užsimojome atkurti teisėgumo, tai privilomei stebiginti kompensacijas už nešilkinus nekloujimą turta bei praeittį. Būtina kompensuoti nešilkinus, bet ne šilkinus, iš kurios nėra iškeldinti. Privyzdžiai, pradės remontuoti stogą, dvejus metus po lietumi nėkas nealakys.

8. Vieni, pirmiausiai aukščiausiai lygio vadovai, kurie suotė su išlaikyti kuo daugiau valdžios save rankose, o tuose sėkam padaryti valdant neprivažiuotą gamybą. Kita grupė yra išaukštai neapykantos komunistinėje ideologijoje dviems, ar jų mentalitetui yra būdingos tos pačios ydos - paveldas, sėkė, ateičius, sunku pajusti staigų pablogėjimą. O jei kompensuoseis socialiniu supriešinimo didinimas. O mums Lietuvos žmonės nėra.

Užraše Marius MATULEVIČIUS

Arnoldo Barysko nuotr.

Literatūra. Menas

ŠIAIME NUMERYJE:

VЛАДАС BRAZIŪNAS
toliau ieško
tamsiame kambaryje
juodos kates, kurios nera

ЮОЗАС ЕРЛИКAS
savo kūjeliu
"sukala viris"
i rugpjūčio literatūrą

ЕРНСТАС ПАРМАСТАС
krato estiškų
mitų kratinį

"Septynias dienas"
paraše

ИЛДЕФОНСА МАНЕЛЬС ЧИЛАС

ЗИТА ЖЕМАЙТИЈЕ
prisimena
ВЯТУАТА МАРИОШИУ

KITAME NUMERYJE:

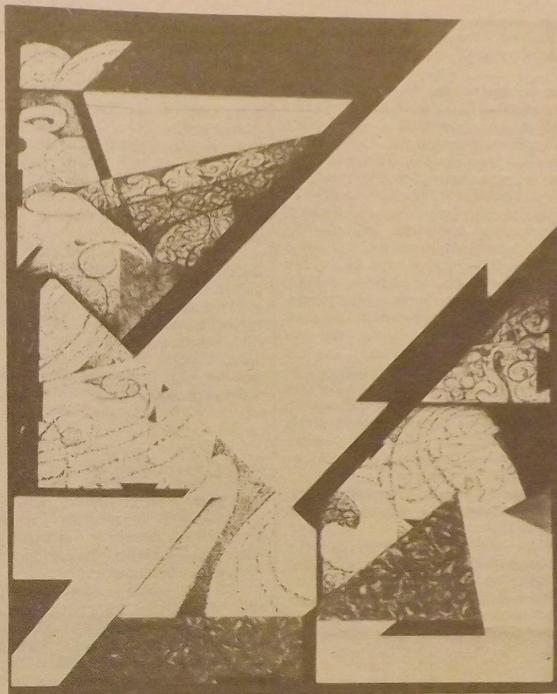
К. КНАВАКАС
Р. ЧЕРНЯУСКАС
Г. КЛАОГИЕНЕ
Е. АЛИШАНКА

LIETUVOS RAŠYTOJU SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS
Nr. 38 (2338)

1991 m. rugpjūčio 21 d., šeštadienis

Kaina 60 kč

Rugpjūčio 17 d. Vilniuje, Radviliškio rūmuose atidaryta dailininko iš JAV VYTO SAKALO (g. 1951) tapybos, grafikos ir piešinių paroda. Tai aštuonoji personalinė šio originalaus dailininko ekspozicija per dvidešimt jo kūrybos metų. Parodoje - 62 grafikos ir 29 tapybos darbai. Atidaryme dalyvavo pats autorius, malonai sutikęs pakomentuoti susirinkusiems savo kūrybą. Dailininką domina naujos erdvės ieškojimai, fraktilinė gamtos formų traktuotė. V. Sakalas daž parodoje eksponuotų darbų padovanojo Lietuvai.

Džojos Barysaitės nuotraukos

VALSTYBĖS VYRAI, DAR KARTĄ AŪ!..

VLADO BRAZIŪNO *įprāzi*, MARTYNAS VAINILAITIS, MYKOLAS KARČIAUSKAS, MARCELIJUS MARTINAITIS ir JURGIS KUNČINAS išsako į porą dušiškų klausimų:

Pirma, kokią regių leidybos situaciją, jos pasekmės a) sau pačiam, b) visai literatūrai, atskiriems jos žanram? Antra, kokias regit išeitis a) sau, b) visai literatūrai? Gal galit pasiūlyti konkrečių sprendimų?

MARTYNAS VAINILAITIS:

Pasekmės taigi pats žinai kokios. Pirmiausia ne materialinis, o moralinis nuostolis. Keletas metų, kai knygos vaikams, bent mažiesiems, beveik nebėleidžiamos, auga karta be save literatūros. Gerai, jei dar tėvai paskaito iš senų knygelių, bet ir jų vis mažiau, nes vaikiškos knygelių tiesiog fizikalų gvena trumpausių. Taigi turinį didelę, nebeužtaisomą vienos kartos knygų leidybą ir pagerės, jas skaitys jau kitu vaikai, o šiuo taip ir ateis i gvenymą - nuskrausti.

Už savo pinigus knygų neleidžiu - nutariau geriau palaukti. Guli rankraščiai "Vytur", sutartus rinktinė, dabar niekas jos nebežada - "gal veliau"... Bet leidyklos kaltint jokiu būdu negalima: ji bedauja, ji ant bankroto sienskių.

Kalinti už pat nešeina. Galima pykti už amžinų leidėjų, leidžiančių chalitą. Išėmis? Purmiausia - kantrybė. Kol tauta visiskai išsiavudus iš Dédės Špalių ir pati pajęgs išvarstyti visus savo reikalus. Antra, reikia grupuoti, kolektivai išskirti naujų leidybos būdų, išpareigot parinkti, siūlyti vertingesnius rankraščius. Taip pat ir vaikų literatūros. Ji panašiai pamiršta. Suvažiavimas, kai jame užsiminau apie vaikų literatūrą, pasirodė kaip

nuvargusi deputatų dauguma, kuriai nieks neberūpi.

MYKOLAS KARČIAUSKAS:

I a) Turinį piratišką vėliavą...
b) Liūdnos - klasicai, poezijai, bibliofilinei literatūrai, kultūros studijoms. Blogai, jeigu nebus leidžiama klasika (liaudies kūryba, Donežaitis, Baranauskas, Krėvė, Putinas, Maironis, Miškinis...). Klasicų kūrinių turi būti leidžiami kasmet, prabangiai iliustruoti, kaip malaknyses. Sitai ukrainiečiai leidžia "Kobzarą".

II a)... išskau bendražygių su laivu.

b) Galimybų yra daug. Tie, kurie bando dikruoti nepelninčią (...) knygų autoriams, pereinamojo laikotarpio vergai. Geros knygos leidėjų susiras, jeigu šie galvoja apie garbę ir orumą. Supras, kuo mes galim būti domūs pasauliu. Šiandien svarbiau ne triukšmingi romanai ar patarimų knygos, bet rimtos kultūros studijos. Kad suprastume, ko esam istorijos studijos. Kad suprastume, ko esam turtingi.

MARCELIJUS MARTINAITIS:

Apie save negalvoju: kas nors kaip nors mane spaudins. Likimo man pakelta kartele jau peršokau. Neturiu ko prarasti: iš poezijos turu nesusikroviai, duonos, galima sakyti, iš jos nevalgau. Poezija suteikia siek tiek laisvės. Visa kita - užsidirbau. Išméginau išvairius būdus, kaip išgyventi susidėjus su jnoringu, pavydžia, tingenčia, menka kai teudzirbančia poezija. Retai poetai jinai išlaiko, bet tai nėra labai vyriška: jau buvo rašyta apie vyrų poezijos subobėjimą. Poetas visada skaičiuoja gvenymo ir ateityje gvenimų geniu.

Pradėjome gąscioti dar nepatyrę juodas bėdos, nors jų jau čia pat. Vienas ponas,

Nukelta į 2 p.

Vytautas Sakala. SANTYKIŲ SU KVADRATU CERINIMAS. Nr. 47. 1988 m., aliuminio išpjovą, aliejus

Vytautas Sakala. MES KRYPTAM. 1988 m., popierius, tušas

BALTOŠIANS

svetur

DRAMATURGAS PRIEŠ TEATRĄ

IS intervju su amerikiečiu dramaturgu ir režisieriumi
EDVARDU OLBII

Diskusijos deš Pater Patriae nuopelnui ir nusižengimui teisiasi priimtinu, pakankamai aukštū kultūriniu lygiu. Norėčiau, kad šios diskusijos, praleidamos Justino Marcinkevičiūs asmenį, dabar esant pretekstui, pavirsiu dialogu arba net poligolu apie lietuvių intelektualų būklę, patikinimus, užtaraštas pozicijas ir iš evoliuciją per pastaruosius penkiems metus. Kalbu apie intelektualus, o ne intelligentus, nes intelligentus mes visi. Ryškiausias inteligento pavyzdys man buvo 1939 m. prienų nuovados viršininkas, kuris pakieštasis pas mano tėvus sulodžio profeso. atskyravavo, sumušęs kulinimis: "Gerbiajomi poniai, visuomet prie pareigu!"

Vakaryi intelektualus skiriasi nuo rusų intelligento ne tuo, kad jis būtų už pastarajį "protungesnį", bet kad jis jaučiasi moraliai užangiaučiu. Menininkas, mokslo mokinė, plunksnos žmogus, o labiausiai rašytojas, - jau vien dėl to, kad jis pripažintas žinomas, - yra atskingas už tai, ką jis sako ir rašo, jo žodis atstovauja ne tik jame pačiam, bet ir skaitytojams, žemės, kurie juo patikėjo, ir visuomenė turi teisę pareikalauti iš jo atskaitos. Jis yra tautos sažinė, kuri, kaip Cezario žmona, turi būti buvo priešiato.

Lietuvii tauta pergyveno sunkus laikus, mūsų intelektualai, nepasiruošę sunkti košmaro, buvo Čičikovo išzagiui paversti. Tačiau visų gyvenimą vertinti tuo pačiu masteliu, taip kaip ir negalima jų iš viso neververti. Pirmojoje 1940 m. karto gal buvo tik keletas ar keliolika komunistų, visi kai nulemenė sprausdys, prisitaikę, sutiko gyveni mele. Antrąjį, 1965 m. kartą jau buvo išauginta bestuburė, vaikščiojant į kalbejo spygą kišenėje neišdoma, ir iki 1980 m. jaunimas jau galejo nebestoti i partiją, kalbėti arba tytėti. Gal aš ir klystu, darydamas tokius grubius apibendrinimus, bet tuo noriu pasakyti, kad moralinė "sąžinės sąskaitų" suvedimo problema yra, kad apie tai verta šnekėti, kad negalima leist tuo klausimuisi spręsti tik vienam Terleckui, kad jie ypač neįsišpręs iš Partijos pereinanti į Bažnyčią. Žinav poetų, kuriu, budami strībius, su ginklu naikino partizanus, žinav ir tu, kuriu buvo apdovanot Lenino premijomis; ar juos galima kišti į tą patį maišą, kaip Borutas, Lukauskaitės ir Miškinius, laikyti tokiais pat kovotojais kaip Bronius Krivickas, išejęs į miską?

Kalbare, kaip matote, nebe apie Justiną Marcinkevičiū, o apie lietuvių intelektualo, poeto, rašyto, žurnalisto garbę. Apie labai didelį norą lietinių turi patikėti rašančiojo žodžiu.

Vakar naktį sapnavau, nepatikėsite: per Rašytojų sajungos susirinkimą Edvardas Mieželaitis atsistojo, užlipo ant estrados ir viesi atsisakė Lenino premijos! Ir aš ten buvau, aly miūd geriau...

Sovietų Sąjungos komunistų partijai viešai atsisakius klasėjovos, galima save klausiai, kas liko iš 70 metų trukusios tragedijos, išvirtusios į groteskinę komediją. Gražūs ideologai, prisidengę vynuogių lapeliais tyli.

Prisimenu, pries gerą desimtmetį skaičiau paskaitą San Diego universitete, Kalifornijoje, Marcuse ir visų maištininkų sostinėje. Po paskaitos, vakare, vyko susitikimas su pažangiausiais studentais, dažnai vadinančiais "stalinistais". Nereika užmiršti, kad mes, prancūzai, nuo seno buvome laikomi moderniškuo marksizmu aškininku autoritetais. Šią garbę gynėme dviese: Michel de Certeau, mano draugas jezuitas, ir aš. Koks yra pati svarbiausias marksizmo mazgas, iš kurio išsurulijo visos jo logiškos pasekmės? - toks buvo mums iškeltas klausimas. Certeau puole ginti klasėjovų, o aš - marsiškai vertės teorija. Spekiaklis truko porą valandų.

Klasėjovų kova, kurią Stalinas, pritaikydamas kovai tarp valstybių ir imperijų, padare savo pasaulinės diplomatijos įrankiu, išbleso ir buvo pakeista "nauju mąstymu"; dabar pasibaigė ir "žnogaus išnaudojimas kito žmogaus". Kas gili? Tyla. O ar nereikėtų papabandyti suvesti ne asmeninėmis, o ideologinėmis sąskaitas?

Gel dar vertės teorijoje yra šokia tokia verte?

Kadaisi prancūzai, kaip ir visa Europa, pristigo naftos. Susimaištė: "Mes neturime naftos, bet turime idėją!" - ir éme statyti atomines jėgainės. Pristaté tiek, kad net turėti kur dėti elektros energijos, savo kaimynamas pusbukai pardavinėja. Užtart ir į Golfo karą įrebojai jokius skaičiavimais, ne taip kaip kiti, o idealistiski, dėl gryno malonumo kariauti, kaip anais gerais Taraso Bulbos laikais.

Socialistai laimejo rinkimus su šukiu: "Vaizduotė į valdžią!" Kelios bobutės net apsverkė džiaugsmo asaromis. Gaila tik, kad, atėjė į valdžią, atsisakė ja pasidalinti su poetais ir filosofais. Ne taip kaip Lietuviuje. Užtart nieko ir nešejo.

Mūsų reikalių šioje srityje nebloggeri ejosi: su dainuojančiomis grandinėmis taikingas pasipriešinimas leido mums užimti vadovaujančią vietą tautų išsilavinimo procese. Tačiau pastaruoju metu vaizduotė, atrod, lyg ir būtybė išblesusi, išsilavinusi. O juk reikia, kad apie mus kalbėtų pasaulis. Apslanika, sak, koks nors aukštasis mūsų pareigūnas pas dar aukštessinį prezidentą. "Na, tai ką pasiūlēte, kuriuose pagadavimui, reikalavimui išteikite?" - klausia žurnalistai. - "Nuejau papasakoti, kaip mums sunku gyventi..."

Tačiau gali būti dar blogiau. Apslaniko koko ministeris pas Vokietijos kanclerį ir aikšina jam, kad mes visados su vokiečiais, net ir Hitlerio laikais, tik kad aplinkybės buvusios nepalankios...

Ar nereikėtų papabandyti ištęsti Vaizduotės Vystymo Departamentu, prikabinantį jį prie Užsienio reikalų ministerijos?

Norėtusi geru žodžiu paminėti rektoriją Joną Kubilių, minintį rimto amžiaus ir atliko darbo sukaktuvės. Vilniu sekasi su rektoriais: po Bulavo, atlieviusiuni universitetą. - Kubilius. Gaila, kad jie dar nemirė. - būtų galima išrodyti į tyliųjų herojų sąrašą. O tautai reikia herojų, kad ir ne poetų...

Vienas mano draugas Aleksandrijos, filosofas, tada dar marksistas ir interacionalistas, grįžęs į nemalonaus vizito, spontaniškai pasakė: "Ponas x, nors ir graikas, visgi labai geras dantistas". Apie Joną Kubilių norėčiau pasakyti: nors ir matematikas, visgi doras žmogus. Ir tuo pastaisiščiau: padorus žmogus kaip tik dėl to, kad matematikas. Meilė save amatu, aistranga meilė Universitetui, išverminga, kasdieninė pareiga savo taučiai, ištęsimas - galima tik pavydėti žmogui tokio gyvenimo.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS
1991, liepa

i popierių. Kokios nors pjeses ideja brandinu ligai, kuris išsi, aštuonetą, penkolią metų - ir pagaliniu klausimiu, kuris pjesę užrašau, ji jau būna sukoncentruota į žodžius, maždaug per porą mėnesių. Užtart jį išgaudintu, ištraukintu iš apgalvojama. Tačiau velgi - vienu metu galėtum išvengti, kai ketvertą pjesę, pasiekusios skirtumą užbaigiantį, ištraukintu iš žodžio, stanga ateina minius visa tai užrašyti, tai redaguoti, pagal priešingą žodžio ženklą. Tačiau užrašytu, kai jis dingtu man iš galvos.

Paprasčiai darau du variantus.

Niekumet negrižtu prie pjeses, parašydo prieš kai kada, kad kodel man pačiam kisti rankas kitam laikui, kai jau buvo panaudotas iš laiko. Niekumet negrižtu prie pjeses, kai kodel man iš užrašytos žodžio ištraukiu iš žodžio, kai kodel man iš užrašytos žodžio ištraukiu iš žodžio. Niekumet negrižtu prie pjeses, kai kodel man iš užrašytos žodžio ištraukiu iš žodžio.

• Atrodyti, jaunas, talentingas dramaturgas Valstijoje lietinių turi dideles galimybės išvystyti scenos: mat gausu regioninių teatrų, esančių ir užsienyje.

Tačiau jaunam dramaturgui kur kas sunkiau palaikyti prie pjeses būtybę statoma komerciniuose Brodvėjyje. Brodvėjyje, kur pragyvenau bene dešimt metų, kol galėjau išvystyti. Brodvėjyje, neparamyčiau ištušo būrio dramaturgų. Brodvėjyje, kai kuočiai kalba, kartu su Samueliu Beketo kūriniu 1959-ųjų rudenį, o 1960-aisiais Brodvėjyje, anglų kalba, velgi suporuojau tuo pati būdu, ir čia pjesė buvo rodoma beveik trietą metų.

Kai režiuosiu savo pjesę, su savimi - pjesės autoriumi - elgūosi griežiai, negu leisiau kitam režisieriu. Rašydamas pjesę, ją matau ir žinau, kaip jų turėtų atrodyti, skambėti, kvepėti ir kokius turėtų sukelti jausmus, tad rūpinuosi, kad publikai visa tai pačių. Nesisengu padaryti savo pjesių tokį efektingų, kaip galbūt mėgintų kiti, laikydamas savo tiksli aiškumą, būtinai darau jas suprantamesnes. Esu išskirtinės, kad gera vieno ar kito autoriaus pjesė scenoje téra patvirčiamos to, kas perskaitoma atsiverus pirmajai puslapii. Jokių būdu ne teksto taisymas ar užbaigimas, o būtent patvirčiamas. Režisūra gali pataisyti tik prastą pjesę...

• Visi rašytojai, kurių apsimeta, kad personažai juos užvaldo ir diktuoja pjesių siužetus, puikiausiai žinę, kad patys kuriame personažus, ir visa, kas sakoma jų lūpomis, ateina tik iš mūsų galvų. Tačiau egzistuoja reiškinys, vadinas kūrybine galia, slypintis pasąmonėje, tad šis personažų "valdžios" jausmas kyla iš pasąmonės. Kartais, rašant pjesę, koks nors personažas gali pasakyti ką nors tokio, kaip maniau niekuomet nežinojęs, tačiau veikiausiai visa tai jau žinojau, tik nesamoningai. Personažai negali žinoti, to, ką nežinau aš, tačiau jie gali informuoti mane, kad suisidūriu su dalykais, kuriuos žinau nežinodamas.

Kartais neatitiesdamas nūo stalo trietą ar ketvirtą valandų ir sudejës visi save į personažus, galiu pažvelgū į bičiulus ar tiesiog į aplinkinius, ir jie kelionių minutėms bus prarađę pirmykštį režalium. Ne, mano personažai man nėra realesni už realybę - veikiausiai jie labiau koncentruoti.

Gana ilgą laiką aš rašau tiesiog galvoje, nieko neperkeldamas

meno pasaulyje

• Yra mano darbe dalykų, kurių nemegau. Nemegstu, kai negaliu pakviesi noninos aktorių dėl, kai panosės į pagrindės ir suėdė Holivudus arba komercinius teatrus. Nemegstu taipogi to spaudimo, kur patiniai beveik vis dėl gari, verčiami paprastinti savo kūrinius, idant sudominant auditoriją. Nepakenčiu, kad dauguma kritikų kvaila, kai enčiu, kad didžiųjų mūsų publikos dalis tings.

Turiu savo nuomonę, kaip aš rašau palyginti su plunksnos broliais, tačiau dėl to nesukuru savų galvos. Atkreipau rigidiškas. Man tesinori patobulėjo kaip rašyto. I manę pralinksniu kritikai, ypač tie žmonės, kurių rašyti knygias ir sprendžia apie mano darbo prigmą, tuo tarpu jei apie tai negali žinoti, nes savo darbo dėl nežinomai teipasakės pusę sakino, o jie jau sprendžia apie žmonių meniskumą. Man teko skaičiuoti kelią kūrybai, kurių mano "vėlyvajų stilių", - tarsi būčiau baigęs rašyt!

• Mane traukia gyveniminių situacijų dviprasmiškumas, apsiriboju į žodžius, iš klausimais, į kuriuos turi išskytas ribos ir nuobodus dramaturgija. O manę labiau domina įnešimais tokius dalykus, į kuriuos žmonės tamproblemoms nėra žinomų. Tačiau dalykų galima susimuliinti ir suvirkinti. Daug reiškinų dviprasmiški ir ambivalentū - ir tai teikia daug malonumą.

Man atrodo, kad dramaturgo atsakomybė tokia. Šeštą žodžių keletas klausimai, o jūs paeiškotute atskymu. Mane kai kada paskutiniose pjesėse pasiduriai hermetiškas ir kai kada kalbos traktuočiai kai kuriems žmonėms tamproblemos nėra žinomų. Tačiau nenorii susitaikyti su tuo, kad keliros mano puses gali išskirti ištieskos, o viena - hermetiška ir sunki.

As nesipastūkau jokiu rigidišku formos. Nuejau, pernai universitetą, ir ten tenka atskukote į klausimus - juos girdau visuomet, ir iš jų yra apie 19. kodėl rašau, kaip rašau į kitus. Pasitiki mecenatų, kuriuos duoda mums ruoletėmis atsakymais, kai kurie išskirti ištieskos, išskirti į klausimus. Tačiau redakcijai, kai esu paprastomas, sakymai į klausimus, kai redakcijai, kai esu hermetiškas. Taigi išskirti į klausimus, o viena - hermetiška ir sunki.

Ir kol kas nesusigundžiau pakartoti komercinius pasirodymus. Tarkim, parašyt "Kas bijo Virdžinijos Vul?" su "Nesupasidinti" kaip padaryti, norečiau, kad kas patarnau, gal tuo ištraukiu iš žodžio, nes redaryčiau. Žinoma, gerai ištraukiu, kai yra išskirti, tačiau naudinga pamėgti ką nors sudėtingess, kai neapsiekis, užuot bandžius tai, kas garantuoja sekmenių.

Esu paršas ne vieną pjesę, kuriose siekiu pernelyčiai ištraukiu iš žodžio, ačiū Dievui, ir vis tebetikiu, kad pavyks pasekti. Neįtinka, kad teipasakės ištraukiu iš žodžio, net ištraukiu iš žodžio, net ištraukiu iš žodžio. Manau, kad tai padaryti, užuot bandžius tai, kai galvau.

Man atrodo, kad turėtumėm išskelti sau klausimą sandėn. Karbuotu rūpiu įtakos dalykais kaip menas, kuri arba rodomas įvairiuose žodžiuose, nenaudingas. Manau, tą dalytį mus verčia vienintelis kuriančios metafora. Tai mūsų skriasmasis ženklias, tarp priešingų žodžių. Mes esame visuomenė, nenorint kurti metaforą, nes jis priešingas. Mes esame vienintelės gvyties gyvūnės. Mes esame sekių išskiciuojančios metafora. Tai mūsų skriasmasis ženklias, tarp priešingų žodžių. Mes esame visuomenė, nenorint kurti metaforą, nes jis priešingas. Mes esame vienintelės gvyties gyvūnės. Mes esame sekių išskiciuojančios metafora. Tai mūsų skriasmasis ženklias, tarp priešingų žodžių. Mes esame visuomenė, nenorint kurti metaforą, nes jis priešingas. Mes esame vienintelės gvyties gyvūnės. Mes esame sekių išskiciuojančios metafora. Tai mūsų skriasmasis ženklias, tarp priešingų žodžių. Mes esame visuomenė, nenorint kurti metaforą, nes jis priešingas.

Arnoldas Baršas. Poetas Alfonsas Bukontas

Literatūra. Menas

20
Lietuvos rašytojų sąjungos savaitraštis

LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Nr. 42 (2342)

1991 m. spalio 19 d., šeštadienis

Kaina 1 rb

Zymaus lietuvių kompozitoriaus Jeronimo KACINSKO kūryba sugrįžo į Tėvynę. Rugsėjo 28 — spalio 15 d. Klaipėdoje, Kaune ir Vilniuje vyko jo autoriniai koncertai. Baigiamasis akordas — spalio 15-ąja nuskambėjo Operos ir baletų teatre, dalyvaujant počiam kompozitoriu. Lietuvos kompozitorų sąjunga J. Kačinską pristatė kandidatu šiu metu Lietuvos nacionalinėi premijai

Algimanto Ziziūno nuotrauka

tas ydias, nevykėlia, kurį spaudžia lietka, arba ru-
seis viršininkas, įmiles kaip laips.
Bet čia ką padaugino pagal ydų lautos dviastį Jidi-
dūstas Vidur Europos, „Versalyje“! Jau po trečio-
jo tosto, kuri paskelbė žurnalistų ir literato sajungos
priemininkas su parkeriu „Pelikan“ prieškinęs kišenai-
tėje, senieji pastebėjo, kad aukštai sventias éme lyg
ir lypnioti. Sakytum, vengdamas aktualiu temu, pas-
metęgi rudmésę, jis išmės pasakotį kitame stade gale
Suntančiai Fanail, kad jo tuo Varšuvuo turėjės kale,
„ir kokį!“ Suo buvo perkaras, varganas, nukarięs.
Ta kalė kaip ponia — prakaitai boloné. Fukas ant
jos vis įnirtingai kapanodavosi. O kartu ausprudės kri-
to, jak Bierek pod Plockiem. Nuo mellelės atslo-
kirdis.“

Vėliau I. M. émė jau taip bvepluoti, kad fabrikanto Kaco žmona pakillo ir išlejo iš salės. Gal jau galva apkvalino nuovargą, gal nervai pašilijo. Aplie ta akimirką visuomet, norédamas pakurstyti mano senelę, pasakodavo „diedukas“. Jis juk išgi ten sėdėjo, [atsegs pusbrangi akmenį i rankogalius. „Mano giminéje, – anot jo, tarei I. M., – kaip ir tam šunui, Visiems Stovėdavo Iki Mirties! Tada išterpdavo mano senelę: „Svajn! Ką tu prisiimint anuko akivalzdžio iš visų senovės laikų!“

Turu pridurti, kad mano senelė, nors ir vertinė

BALTOS LANKOS

Kadaisė rašėm Istorija iš didžiosios raidės. Laikas bėgo, ir štai jinai galutinai „susidirbo“. Norédamas ją gelbėti, aš kartą siūlau, kalbédamas su žymiu matematiku ir filosofu René Tomu (René Thom), pritaikyti jai Einsteino visutinio relativizmo teoriją. Tiktai parapijos ir lautos — o apie žmonią pasikalbėsime kita kartą — luričius teise į istoriją.

Lietuvos istorija, atrodo, ši karta nebilogai sužaidė nežinomo režisieriaus rankomis. Prisiminkime panuruusius 1939 metus: Klaipėda Hitleris jau buvo „atsi-émęs“, po lenky ultimátumo nebesinorėjo giedoti „mes būtame Vilnius nenumis“. sovietai įvede įugalas į Lietuvą. Ir štai, penkiadesimtmetį mygtuose, turime Klaipėdą, Vilnių, net ir Laisvę, jei tik išmoksime lais- vėti.

Užtai laikas sugedoti Te Deum ir šokti prie darbo
Jaunajai Lietuvai, sparčiai besiveržiančiai per aspera
ad astra, per skausmą į garbę, patrūnų reikytį pasi-
rinkinti ne šventą Kazimierą, o nekanonizuotą šventąją
– kanauninką Juozą Tumą-Vaizgantą. Vieni mane-
laiko dideliu kairiuoju, kiti – autentiškos krikščio-
nybės gynėjai: 1934 m., kai Rygiškū Jono gimnazijos
pasirkirtas abiturientų vardo sakių visai Mokslo
nincidentai prakalba, kalbejau apie Vaizgantą, jo darbų
ir žodžius, jo skaidrių, veikliai, vien iš „deimantinė-
kų“ ieškančią asmenybę. Pasirinkau ji visam amžiui
savo patrūnų, nors, tautil gerokai subrendus, ieško-
jaud, o ne dorybių.

Su malonumu skaičiau kiek pavėlėtojai mane pasiekusį krikščionų demokratų lyderio K. Pabedinskio straipsnį „Drauge“, kuriamo jis svariai aiškina, kad dabartinėje padetyje, atmetus kraštutinį dešinuosis iš kariuosių, vienintelė politinė išėjus yra centras, vidurio kelias. Ir su liūdesiu žiūrėju į mano dar priešpresidentinius laikais įvertintą Vytautą Landsbergį, – kurį ir šiandien laikau valstybės vyrų, nors buvimas valdžioje sugadina ir pačius geriausius, – ant sutarties su Armenija stato pasidėjusį Panevėžio Šventčiausios statulėle: nejaugi šioje pupų su žirniais sumaišymo gadyneje jau bus atėjęs laikas i Lietuvos vėliavą viejot Vyties prisūtiu Panelės Marijos atvaizdą? Lietuva gyvena simboliais, tačiau, heroizmu, puslapius išsariusi, mums reikia Kudirkų ir Valizgantų.

Marijas Liugailos piešinys

subtilybes, bet užsirūtinusi keikdavo mano senelį tik rusiškal, ir keikdavo ji kalp žandaras.

Kas buvo ioliau, nepristemne niekas, netgi pagelle metropolijos laikraščiai. Po Kauno buduarus kur laiką virveno šleikštės kalbelės, kad jaunoji jidisištė Fanečka pagabė su Poetu | Raudonaij | Biržodžianai. Kitti sakė, kad Jiedu gyvena Honkonge, dlonkoje. Ma- no senelė, kalp I. M. Mecenatė, paraše protestą į „Aida“. Tai buvo rūstus priekaištasis vietiniams žemės kurklams: „Skilndai kalbos, kad mūsų miešie apsilankę I. M. pagrobė ir išsiuve vieną jauną merginą. Tokios kalbos neturi jokio pagrindo. Jelgū minėtoji mergina yra išvyko, ji išvyko laisva valla. Jasmyleli poetą niekam nedraudžiamais. Juobė, — jasmyleli poe- zija. Deja, tie, kurie nelijoja apkalbas, temintis mūsų kultūriškus allekomis.“

Tuomet mano seneli nešiaukė ir éme į teno
aukštbyli minéti „šakalas, šaukintuojandius žem
kuose trūnėtuose“. Ja, kaip retkarčiais atstikdavo,
užvaldė kilmingą prosenelį. Jaičių rabino, dvasta.

L. M. P. Praėjus daugeliu metų – beje, priklausius
senelės viešbutuko vilteto liiko rūkstanti duobė, –
I. M. atrado Pažadėtają žemę. Pajėjus ją po kojomis,
jis pakartojo garsiąją frazę, išsinisčiai dar iš „Versa-
lio“. Kad jis nebuciau Izraelio dulkiu, nes jis pat
yra Pažadėtojas žemės dulkiuk. O Fania Fajans lai-
kuose mano senelė iš Palestinos užsimūp, kad I. M.
priėd dingdamas bei žinios, iš tirkijų yra kurį laiką
ten su ja gyvena. I. M. jautejasi kuri tarsi narve. O tas
narvas „buvo aukštinis, nes tai buvo jo auksas epo-
chos idėja“. Žiūrėdamas į tą labukusį atvirkurį, kur
pavalažiuota, regis, Tel Aviv Opera, dėkoju Dilevi,
kad ir Fani Fajans išsigelbėjo nuo Katastrofos ir kad
ji yra buvus pradedant literat.

karo komentatoriumi. „Nėra kartesio likimo už I. M. petelikę, ar taru: „Nėra kartesio likimo už I. M. likimo. Visose pasaulio sostinėse šis Pabėgėlis rašyda- vo niekam nesupratama kalba. Jei valikai – prancū- zai, lietuviai, Izraeliečiai, netgi kinalai – neįsakito, ka- tėvas parėj. Stengdamasis išsaugoti bent keletą gyvų žodžių, ūželiniai jausmyni, Jis dažnai prisimindavo mo- tina, raše aplie mirtį. Jo kartelių daro jo kūrybą di- dila, katastrofika, neprilygtama. O kam tal rūpi, ir „kam dėl to galvą skauda?“

Mes visi buvome vieninti ir patvarūs politinės nepriklausomos reikalaujome. Vienas mano draugas arbas, susižavėjės, vakar mane sveikindamas, siulė, kad lietuviai paruoštų savo iškėlimą temą: „Kaip taikinai išsiskovoti laisvę“, kuris labai gerai tiktų serijoms „Kaičių būti laimingam“. „Kaip tapti turtingam“ – tai jam lietuviškoji strategija atrodo pažydinga.

Tokia pat vienybė, skaitant lietuvišką spaudą, bent iš paviršiaus dvelkia ir iš ekonominių, ir iš socialinių plokštumų. Vienybę, kuria kyla iš problemų sioje srityje nebuvimo, iš Lietuvą laukiančios ateities nesuprobleminimo. Mums reikia visą gyveniną sukrečiančią reformą, o mūsų įstatymų leidėjai paskelbia, kad „mokslos visoje Lietuvoje prasideda I rugpjūčio“, truksta tiktais įstatymo, nustatantais Kaledų atostogų pradžią, na ir nuostatos, kad „malkos yra medinės“. Tuo tarpu prancūzai šaukti, kad reikia suverengių platiųjų *nacionalaus debatus*, supažindinti tautą su tuo, kas jos laukia, kokius gyvybinius sprędimus reikia daryti, sakant tautai visą tiesą, — o pas mus kažkoks, aš neįskaitomas, sovietinių žargonu rašomas įstatymas dalinimui būtai ir žemės sklypai. Mano kaimynas, kuris visą gyveniną dirbo save 150 ha žemėje padedamas seno tėvo ir vasaral sandomo darbininko, dabar bankruotoja: pieno per daug — neapsimoka, mėsos per daug — reikia eiti į pensiją ir gyventi iš pinigų, kuriuos Europa moka už kiekvieną dirvonuoli paliekanamą hektarą. Klausimas — koki Lietuvos ūki mes turime atkurti ir sukurti — tai tautinės svarbos, tautinio išlikimo klausimas. Ir ne tarybas, kurios niekad nieko nenutare, reikia steigti; ne tik „valstybės laikrastis“, užsiimanti pletkeliais, bet ir visa spauda reikia mobilizuoti viešoms, atviroms diskusijoms. Tai vadinysis **demokratija**.

Zinoma, nieko nekenktų — gal net padėtų, — jei prezidentas kas ryta sukalbėtu maldele Panelei Svenčiausiai. Tačiau pareigomis pasiskirstymas iргi priimintas: prezidentas valdo, o kardinolas, pastorius ir babinas — meldžiasi.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

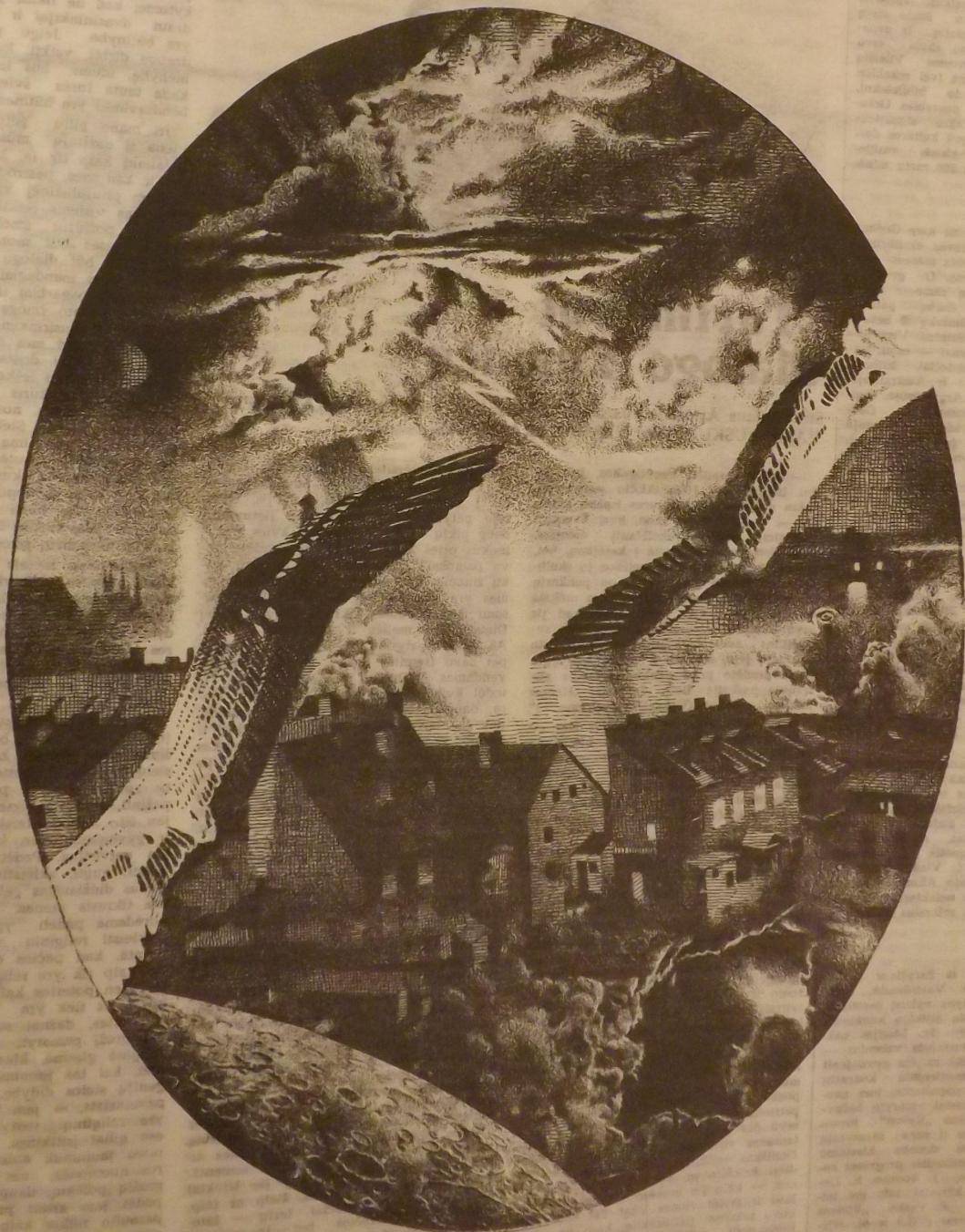
Literatūra ir Menas

LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Nr. 51 (2351)

1991 m. gruodžio 21 d., šeštadienis

Kaina 1 rb

Sveika, žvaigždė dieviška, pabudusi
B. Brazdžionis

Giedrius Jonaitis piešinys

BALTOS LANKOS

„Ir pasirode šlyktus motulės veldas...“ — taip merapie tai, kaip, meiles istorijai gražiai vystantis ir artide... Tiek metų svajojasi, tiek metų gyvenus viltimi buisti. Kas darosi mūsų numylėtai motulei, Panelės

Paskelbus, kitiems pripažinus Neprikalauomybę, atne, kad jis ir toliai lieka sovietiška. Pasirodo, kad lamentas, o kažkokis „Aukščiausioji Taryba“, jos apgaudinėja taip save vadindamas, o kažkokio „Sovieto Prezidiumo Pirminkinė“. Iš Sovietėlės išrinkti „deputatai“, visi patriotai, išrinktu „deputatu“, visi sovietiški, kad paskelbtu neprikalauomybę, ir tai sajiningai atitek; sveikas protas sakyti, kad jis pirmutinė ir paskutinė pareiga tautai — paskelbtu rinkimus į Steigiamąjį Seimą, kuris paskelbs Valstybės Konstituciją. Nef Jie ir toliau „valdo“ Lietuvą pagal Maskvos sovietiškas nuostatas. Atradė, pirmoji pareiga buvo atsklausti tautai į laisvę, turi turi Jos pastiūkimą, ir paskelbtu rinkimus prezidento, kuris pagaliau galėtų sudaryti neteisi, Angliją, bet negalėtai krašto valdyti.

Nel Aukščiausioji Taryba ir toliau tvarkosi pagal

proza

ATKELTA IS 7 P.

Prasilinks gerai valandai, Mėlynas jaunuolis sulaukė lankytojo. Duryse vėl kažkas suskrebejo — gūrgšt, ant sienos stovėjo oranžinis senis. Jaunuoliui pasirodė, kad jo aparaus labai primena chalaat ir pilam — pañius, tiki mėlynus, o eivé Mėlynam mieste. Senis žiurėjo tokiomis akimis, kad Mėlynas jaunuolis pirmą kartą išsigando: iškrypēlis! O gal čia iprasta?

— Nebijok, aš ne daktaras, — pasakė senis. Kažka laikė sugraulėjus klišenė. Atradė, ir patys bijo. Mėlynas jaunuolis tyloje.

— Tu neagresyvus? — dar pasiteiravo senis.

— Tik nešok ant manęs, — kalbėjo toliau, nesulaukes atsakymo. — Nemegink atimti rankenos. Neverta. Vis tiek neišsisi. Koridorius galo durys užrakintos.

Mėlynas jaunuolis vis dar tyloje. Laukė, pasiruoše viškam.

— Tu man kaip atpildas, — dėstė senis, — už viso gyvenimo trūšas. Taip sakant, akiavaldas mano hipotezui įrodymas. Juk ir aš buvau jaunas kadaise. Netgi perspektivus. Domėjau genetika ir paveldinumum. Tau turbu jau teko išsigirsti, kad vienintelė objektyviai egzistuojanti spalva pasaulyje — oranžinė? — (Jaunuolis linktelėjo) — Taigi. O karta, visai atsitiklėlai, man pavykdy suskaidytį oranžinę spalvą...

— I geltona ir raudonai! — sūktelėjo jaunuolis.

— Taip, žinoma. Taip, — senis patyrė delnus. — Ir štai aš čia. Kitaip bus trisdešimt metų. Jubiliejus.

— O kiek jums liko? — išpūtė akis Mėlynas jaunuolis.

— Nežinau, — atsakė senis. — Argi kas nors žino, kada mirsi?

— Jus nuteisė ligi gyvos galvos?

— Nuteisė!

— Ar čia ne kačėjimas?

Senis prajuko.

— Bevelk. Ligoninė. Durnynas, taip sakant.

— Aš ne beprotis — suriko jaunuolis.

— Beprotis, — ašžovė senis. — Antrap nebūtum mėlynas. Būtum oranžinis.

Mėlynas jaunuolis suprato ir neatsakė.

— O jūs, — išdrasino po valandėlės, — jūs iргi beprotis?

— Ar aš aš? — senis juodamas net sukuose, akimirka jaunuolis nusigando, bet seni klenko linkei ir nuoširdžiai, jaunuolis net patys ištelėjo neištvėras. — Aštu beprotis. Juk tai labai patogu. Niekuo nerizikuoj. Biologiu vis tiek nebebus. Tau, nelaimėli, neapsieškė: teks pasvelkti...

— Jie tave ištirs, — kalbėjo senis. — Visapusiaškal, baltikinai, tarp jie sugeba. Stebės, kaip tu reaguoj i karži, i salti, i skausma, i mūsu duona ir į mūsų motoris. — Jei pasirodys normalus (kuro aš neabejoju), tave nudažys oranžinius dažais, perpilis kraują ir gydys, kai tarsi iš eamės oranžinis. Gyvenai kaip ellipsis Oranžinio miesto pilietys...

— O jeigu ne? — paklausė jaunuolis, kad ko nors paklausti.

— O jeigu ne? — nusiviepė senis. — Jokio jeigu ne nebus.

— Ar ne paprasčiaus būtų mane nužudyti? — Tu išgirsti daug skambų frazių apie humanitariaus pasaulio visuomenę — ar esti ką paneigus girdėjisti — (Nelabai senial girdėdavas kasdien, pagavojo jaunuoliu) — O iš iškrujai jis bijo. Kas gall garantuoti, kad ant tavo kapo nesužydės mėlynai kanalai?

— Kas kas? — Gelyties. Ar esti matės gyva gėli? O man laikas nedidinti. Ji atsiliepė taves neaplankius, nenoriu, kad manė čia rastu...

— Kas jis? — Būkitelejo Mėlynas jaunuolis, bet seilė nebebuvo. Brakšteliu ištrauklams rankena.

Jis atsigulė, bet nėmigtį neįstengė. Dar gyvas jo organizmas emė reikalausti maisto. Jis padėmė nuo spinete kriauklęi oranžinės duonos (matyt, lie neketino maršinti, jis badu) ir atsargiai suleido dantų. Nors su hledėjusi, duona buvo visiškai išprasto skonio.

— Mėlynas valkinė! Eil — sūktelėjo iš koridorius,

sovietišką galvoseną ir sovietiškus modelius, keisdama, atsaukdama juos, pasidalindama į kažkokias „frakcijas“. Į penkiadesimt partijų, kišdama į vyriausybės reikalus... Juokingiausia, kad turbūt dauguma deputatų yra įsitikinę, jog visa tai — „demokratija“! Čia — vienu balso sušukti anglų parlamente.

Mūsų prezidentas nuosaičiai kelia, sekdamas Antopoziciją, kas jis tokia. Opozicija savęs, kaip surasti kai vyriausybę, sudariusi aiškią bendrosios politikos programą, prisistato parlamentui ir prašo balsuoti, ja ciu. Bet kaip balsuojā pries „poziciją“, ir yra opozicija, jei tos vyriausybės iš viso nėra, jei per dvejus programos, bet netgi savo posėdžiu darbotvarkės, jei „aukščiausioji taryba“ daro viską, kad tik vyriausybė negalėtai krašto valdyti.

Vieni man rašo iš „desinės“, sako: Lietuvos gresia komunistinė diktatūra. Kitis rašo iš „kairės“: tautai mėnesius išlaukė, atsakau, skurdama šiuos žodžius „dorims“ lietuviams (o dorų žmonių tikrai yra ir desinėje, ir kairėje): pareikalaukime iš Vytauto Landsbergio, kad jis dar kartą „padovanotų save“ Lietuvai, kaip tai padarė generolas de Gaulle, sutikdamas įsteigintą diktatūrą. Lietuva buvo aristokratinė valstybė, buvo net demokratija, Lietuva liks Lietuva net ir būdama diktatūra: „gal tu klysti, gal tu neteisi, Anglia, bet tu mano tévyné!“

Tikiuosi, kad mane skaitantys supras, jog aš kalbu ne apie diktatūrą, o apie tvarkos įvedimą. Lietuvos

laikia sunkūs, blogi metai. Greitai įsiviešpataus amerikietiško tipo „laukinis kapitalizmas“, kuris, priešingas žmonių skurdy, Tai turbūt nėšvingiam perehamuoju laiku, bet jis žiaurus, nors ir pridengtas „laivos rinkos“ šydu. Prasidė nedarbas, vargas, žmonių pateisiamas nepasitenkinimas, kila noras maištis, priet prieš neteisbybę. Kas tada bus, kai neturėsime tvirtos valdžios, valdžios nepopulariai įstatymai, skaudžiai potvarkiai? Kokias barikadas ir prieš ką stasis tada... Aukščiausioji Taryba? Kas prižiūrės vykdydam, jei iki šiol neįstengė atkurti apskrities viršininkų — prefectus institucijos? Numatydam artejančią ekonominę ir socialinę netvarką, turime skubiai ruošti politinę krašto organizaciją (taip aš suprantu politiką kilniaja prasme), ja sudrausinti, esančią padėti tautai išryškinti, ateities Lietuvą nu-

... „Saukiu aš tautą, GPU užguitą“, — taip ir aš sau- kiu, bet prisikėlimu, o ne sovietinei „demokratijai“. Lietuviai tauta iki šiol rode kelią kitoms sovietų republikoms, ji neturi teisės dabar sekti jų pavazdu. Kodėl vis dar tyli lietuvių intelektualai, lietuvių inteligenčiai, kodėl nedemonstruoja, nemaistauja mūsų studentų, mūsų jaunimą? Juk Saint-Justas revoliucijs laiku turėjo 21 metus amžiaus, o Robespierre'as — 28...

Tegyvoja Cincinnati diktatūrą! Lietuvių skubiai reikia Prezidento, reikia Steigiamojo Seimo,

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

1991 m. gruodžio 1 d.

pasitenk nusiraminti. Never. Neelkvok jégų. Viskas bus geras, pamatyti. Tai nieko balsus, tik skauda, jei tave mušė, bet nesulindino. Ko kas nieko nevalygys. Tik vančius atsigerb. Išties ranką, pasiekai. Atsugausi. Jie alnės tu pízam, ir chalaat, ir slepetes, nėmatai lig ryto nustos kraujoti žalzios, apsilvik. Zilrék, nepersilaidyk. Skervévis netraukiai! Nereikia, kad gautum plaučių čia nei yra, nei reikla. Budinčios sesėseitės kiltame koridoriaus gale, o sanitarai pirmam aukštė kortom pilia...

— Ji šypsojosi ir, regis, būtų šnekėjusi be galo.

— Kiek tau metų? — pasiteiravo Mėlynas jaunuolis, jam atrode, kad Oranžinė mergaitė bendrauja su juos pasistebus.

— Keturiolika. Beveik penkiolika.

— Tai dar ankstį spokos į nuogus virys, — šiurkščiai sviedė jis, bet ji neįsizeldė.

— I tave labai gera žlūreti. Vėsu. Ramu. Gali susikaupti ir pagalvoti. Tylu. Gaila, mano tėtis (sako, jis puskil specialistas) visai neturi fantazijos. Tave reliku rodyti potencialiai savilždžiamas, ir jie algautu vilti...

— Plepalai, — atrežė jis. — Mūsų Mėlynam mieste viskas perdėm mėlynai, bet ten net ylos, net ramybės, net vilties.

— Ne tu pirmas, — turtum nenuigirdo jis. — Buvo kadaise vienas toks atlikydes... sakėsi, rodos, žalias. Mažytėje dar buvau. I ji iргi buvo pasiutusiu gera žlūreti. Galvū i per vasaros iłūt. Akys palisi. Po to, žinoma, susiuprino vartų sargybą. Daug metų nieko neatstikito, ir vėl visi aplaukė.

— Zallas... Mėlynos ir geltonos derlinys... Idomu, kaip atrodo geltonai... — lyg patys sau būtelių jaunuoliu iš ūmai susidomėjai paklausa: — O kur jis dabar? Tas žallas?

— Aš nežinau, — ji lyg ir nullūdo. — Cia jo nėra. O ką darys su tavim — sužinosiu. Ir tau pasakyšiu, nori! Aš išankytu tave. Dažnai. Nori! Dar ne karto nežiūluvan, aš valdžiuoj!

Paryčiai Mėlynam jaunuoliui apsirosekė senelis, jis nesuprat, sapsna tai ar regėlimas. Už neklusumą baudžiamas, sunau, kalbėjo linguodamas galva, skaudžiai baudžiamas. Ar tu jau mire, senel, labai norėjo paklausti Mėlynas jaunuolis, bet taip ir nelidrėjo. Padubės iš to puslau sapno, ne išsky susigaudė, kur esai. Aš tap, Oranžinės miestas. Kodėl muos užginta kaip nori sužinoti vienėmis apie kitus?

Praėjo penkios dienos ir penkios naktys. Pagallau mėlynąja jaunuoliu paliko ramybėj. Visas penkias parasyjam neleido nė biūsto sudėti, darė visokius bandymus, tarytum jis būtų meteoritas, o paskutinę dieną, taip yra standien, kankino — išradinėl ir profesionali. Jis žinojo skausmo ribą, kurios nevalia peržengti, nes žmogus mira. Bet prialertai galima. Netgi labai arti. Jam nuolat duodavo pausotyti iš kvapnus buteliukų, kad neprarastų samponės. O išleidami pasakė: gali būti ramus, luodas neliks. Bet jis jau buvo luodas. Verkė iš skausmo, jam darėsi gerelau, bet, pasirodė, neįmanoma išverkti vilenatvęs. Man reliktis iš čia išleisti, galvojo jis kūkciaudamas, relikta pabėgti iš Oranžinio miesto. Turi būti vilenas... Vilenas kaip plištas... Kad nebūčiau vilenas, kad turėčiau ilūžių: sutikus žmogus kely į tarsu jam žodį, ir jis ligris... Gali štuo tiketi, kad aplinkinė nė gyvos dvasis... Man relikta iš čia išleisti... Reikla... Jis beveik kliedėjo, nes nebūtų valioje nė pasiskelė nuo grindų.

Oranžinė mergaitė sužinojo, kad pasibaigė bandymai. Tą pačią naktį atėjo iš aplankyt. Ji matė žmonių: nuogas, sužalotas, kruvinas ir be gal mėlynas. Jis atsigulė, bet nėmigtį neįstengė. Dar gyvas jo organizmas emė reikalausti maisto. Jis padėmė nuo spinete kriauklęi oranžinės duonos (matyt, lie neketino maršinti, jis badu) ir atsargiai suleido dantų. Nors su hledėjusi, duona buvo visiškai išprasto skonio.

— Kas kas? — Gelyties. Ar esti matės gyva gėli? O man laikas nedidinti. Ji atsiliepė taves neaplankius, nenoriu, kad manė čia rastu...

— Kas jis? — Būkitelejo Mėlynas jaunuolis, bet seilė nebebuvo. Brakšteliu ištrauklams rankena.

Jis atsigulė, bet netgi norėjo, norėjo koks kitoks. Ir menoriu. Pasalyje turbūt yra daugybė miestų. Visokliaus spalvų. Galbūt yra ir mūsų jūrinių palapinių miestas. Aš jau ištek patyręs ir būsiu atsargenis. Jeigu pavykys, kam nors papasakostu... apie jūs. Ir apie man. Juk aš mėlynas, aš turu vilti...

Jis išleidė išvergė į jį.

— Man rodos, aš suprantu, — pagallau ištare.

— Ar gali man padėti?

— Galu, — ji patylėjo. — Cia vienos senos kokteilės mokslininkas turi rankeną. Jis geras. Jis man paskolinis. O durų raktą turia aš...

— Išvėpės vėsus nakties oru, jis susvyravo. Oranžinė mergaitė paėmė pėdėje iš rankos.

— Aš paleidys tave lig vartų, — pasakė. — Kad suspėliau iki aušros. Tada bėk. O gal palais kartu ir manė?

— Ne, — labai žvelnai pasakė jis. — Tu dar per jama.

— Aš neužmiršiu, — pasakė jis, ir tai nusambėjo lig presaka.

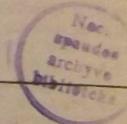
— Jis žvelgė pro tvoros plytų | sparčiai tolstančią mėlyną figūrą oranžiniu apdaru, kol iš tankyo iš akių Svitą.

— Svitė. Mėlynas miestas palengva budo. Stalgia gatvės atskildžiai būnuvys. Mėlynai miestiečiai atrinkė mėlynas užlaidas, drąsesni netgi išpuolė gatvėn. Tvirtai suėmę už parankų, mėlynai pareigūnai vedėsi kelią merginai. Jis nebuvo mėlynas, i ją palvegus dažių linksmai, netgi norėjo išpysoti, bet greti pašaukdavo akys ir tekdaivo prisimerinti.

Literatūra. Menas

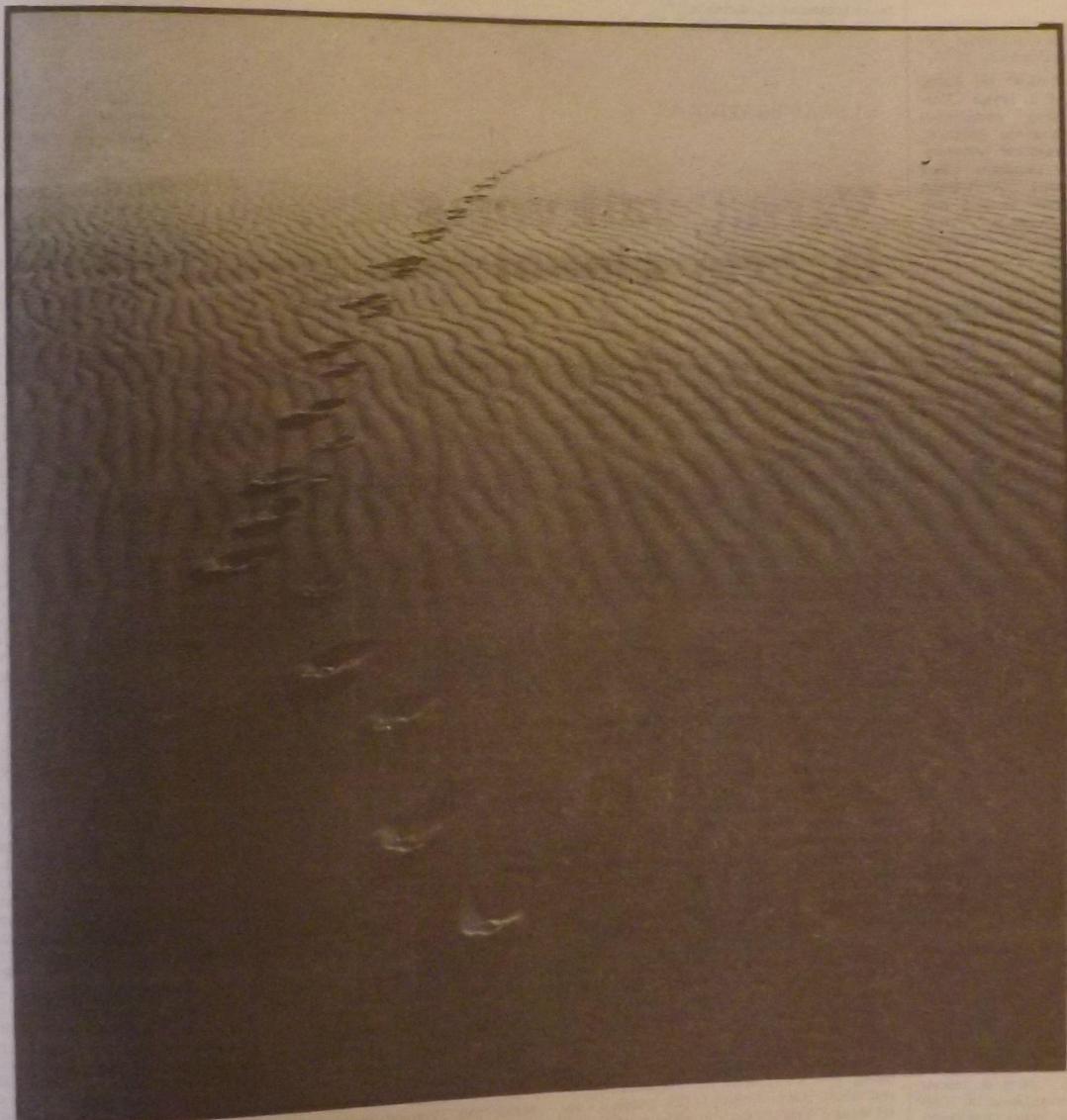
LIETUVOS RAŠYTOJŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Nr. 30 (2381)

1992 m. liepos 25 d., šeštadienis

Kaina su akcizu 2,6+0,4= 3 rb

Jeno Kalvelio nuotrauka

JONAS STRIELKŪNAS

Pėdos kopose

Kas naktimis prie Nidos,
Pėdas palikdamas, valkito?
Vasarą pasikiydus
lešiko nepamesto laikto!

Ar kito sviečio atelvis
Dalros nuo kopos rauplėtos?
Ar miša jaunystės deivės
Perkaręs siluetas?

Ar užpustytos sodybos
Primena savo būti
Ir senos kurių sargybos
Tvankų vidurnaktį budi?

Atrodo, kad jklimpęs būstai su savo įventu Kazimieru, reikia teisinti, atsprakinti. Anot S. Gedos, ši net nemaka prieš spėjant įgyti. O kiek žmogus trokiata būti mylinas. Iškini, pavydžiu, kad ir Bernardas Brazdžionis: visada tvirtinau, kad jis drauge su Kosu ir Boruta pastatė pagalau ant tvirtų bėgių lietuvišką poetiją. Kadaise, rodos, draugai redaktoriavome, net, galima sakyt, draugai buvome. Ir šai kariai, patekę į Chagą, netylia sustinku: nudilięs, puoli į glėbi, išburiojo jo skausmą skausmą, o jis išliri į mane akis išsprogino — kalpas roki netikėliai drysta prie įventojo priailenti Apvila meilę.

Bei grūkime prie netemaišių įventuų. Savo universitetinė karjera pradėjau išverstišių ir pravažaičių pranciškų kalba įventos. Duscelino gyvenimą. Jmai — likra įventojo; klausydama miltą, net trims collais pakildavo viri grindų. Jau tapęs profesoriu, kruopščiai vadovavai doktoratui apie įventą Eudokiją, kuria, kaip žinoma, buvo vienais iš XVII a. mistikų, sukarūsių kruojaujančio įventos lirdės kultą. Po to įėjo moterys; įventojo Teresė Lisjetė, kuria įveitai apraše vienas provincijos ukampio kibonėlių, tapęs mano asistentu, draugu, o dabar — žinomu Telžių universiteto įngvystikos profesoriu. Sventosios Teresės Avilietės gynimas vyko tragedinių aplinkybių: gynimo metu buvo laidojamas verlinimuo komisijoje negalėjęs dalyvauti mano draugas (tevas jėzuitas Mièlesis de Serio (Michel de Cerreau), išlikus semiotikas, išgarsėjęs savo velkalu apie raganų teismus XVII a. Pranciškijoje). Tai tiek apie moteris, didžius baityčių iuhus.

baletas

Kalbėti apie profesionalumą, analizuojant profesionalų teatrų kūrybinį darbą, atrodytų lyg ir nekokreštikia, nes amato klausimai tokio lygio įstaigose iš esmės neturėtų iškilti. Vis dėlto, ne vienam (ė) rečer jie kartais būna aktuaris. Šakytin, Kauno muzikiniam, kurį nemažai dalis „iškruj“ meno žinovų ignoruoja. Tačiau profesionalumas, kaip žinoma, nėra vienintelis kūrybos vertinimo kriterijus, o jo paskirties aspektu neretai ir ne svarbiausias. Paaiškiko, kad dviejų aukštčiau pakyta, paveikta talentingu asmenių vadino vadinančiojo „saviveiklinio entuziazmo“, nei prisiūstas prie aukštis, bet leidinį profesionalaus meno vienšimti. Pirmuoju atveju ne tik nelaimėnėlis, bet ir profesionalų meno vertinimą bandantius pretenduoti asmenių patiniai tai, ką ypatingais atvejais vadinančiame stebuklui, sielos švente ar tiesiog ikyvkiu, staigmena. Tai patyriė Kauno muzikiniame teatre, per vienaveikiškų baletų — A. Glazunovo „Panelės tarmaitės“ ir Dz. Čerivino „Amerikiečio Paryžiuje“ — premjerą. Baletus pastatė baletmeisterė I. Ribaciukaitė, dailininkė G. Rūškutė, dirigentas J. Ge-
niusas.

Kauno baleto trupės egzistavimą pa-
prasčiausiai užmiršome, nes iš esmės ke-
lėtai metų iš olio kolektyvo, galina sakytı,
jau ir nebuvø, o iš anksciau prisimename
tik vieną iki tyro vyrasiosios balet-
meisteriø I. Ribičiauskaitės pastatymą —
J. Pakalnino „Aušrinę“ („Suzadetinės“)
redukcija, 1976) ir tris vaikikus baletus,
iš kurių svarbiu laikyta K. Chačaturia-
no „Cipolina“ (1986). Tiesą sakant, per
kelis dešimtmečius mažoja.
Turejau
vargo su trupe, — pasakoja baletmeiste-
rė. — Ypač triukø vyrų. Didelës trupės
Kaune gal ir nereikia, bet statyti baletu
spektakli labai sunku, nes šokėjai daug
šoka operetę, laiko beveik nebelieka.
Prié trejus metus buvo pasikeitës balet-
to artistų konkursas. Tada sië tiek „ap-
lappytos“ Kauno trupës kaiurymës. Atsira-
do galimybë jai pasiodyti seavarankiskai,
tačiau profesinio lygio problema tebera
labai aktuali. Šokėjų rinkimas iš gat-
vës — nera išeitis. Vyriausiosios balet-
meisteriø nuomone, „bütina atnaujinti
Kauno choreografijos skyrius veikla,
kuris teatrui sugebëtu parengti bent jau
kordebačiai, kitu atveju viskas grūs,
nebus kam šokti net operetę. Skyriui
akurti priešlaidų yra, bet juo suinteres-
tuoti — ne“.

Viena iš susidariusių padingties prie-
zūčių, maty, yra ir migloja Kaino mu-
zikinio teatro kurybinės veido kryptis.
Ar reikalinga šiam teatru būteto trupė,
jei yra orientuota, kaip ir anksčiau, į ope-
retę, ar labiau kryps, kaip pastebėme
pastaraisiais metais, i "rimas" operas
repertuarę, ypač "Rigoletas", "Traviata".
"Pajacai", ketinomas statyti "Fidelijų",
gal galėtų ar pajegas išs kolektyvius at-
skaidali jas "rimais" — kol kas negaliame
atsakyti. Tačiau neatsitvėrime
ir esame galimybės (be abejų, turinti omes-
tysje ir ju pamperspektiva), iškuki, kaip sa-
koma, "auksinė bambos" būtinydaryti
kap kili — tolygi leisti keroti provin-
cijuamui, kur turių ligyvenimą kiek-

Bi vyrų mane visą gyvenimą lydėjo šventas Antanas Paduvietis. Kupiškio klobonas – iš čia mano draugystė su Joxo Baitutis – man dar vaikui pa-
sakė: dėl kitų šventųjų, valkei, tai neinai, bet
šventas Antanas Paduvietis – tai tikras dažys! Po
daugelio metų 1960-aisiais čia jo pasakymas pasti-
virino Turkiijoje. Tuo metu ten vyko kariešuems per-
vernumas, atkiręs ant tvirtų pagrindų laicistinę vy-
raišybę, apgynejus jau stačiuojimo musulmonų inte-
gristų, ėmusių ant kiekvieno gatvės kampo statyti po
mecetę. Tačiai žinome, kaip būna didžiauroms, net
jeigu jos ir cincinatiniškos, – joms reikia kaiti, rei-
kių prieš. Pašalino iš universiteto mano drauga,
simbolinė logikos profesorių už tai, kad jis kurdas,
išmetė pranciškų literatūros profesorių už tai, kad jis –
„islavertus“; mat XVII a. dalis Salonių ūžy „atsiver-
tė“ išlamą, bet dėl to dar Salonių ūžy „atsiver-
tė“ išlamą. Tai toji ponia, man grijačiant vasarai i
Prancūziją, iš paprastos manės pastatyti už ja žvakutę
Švento Antano altorius. Man tai truputį keistai
nurodė, bet juuk visos religijos gerbinas, tai ir pasi-
lėdėjau. Turėjome padaryti nemažą ratą ir apsistoti
Paduvoje.

Bažnyčia grali, kaip ir visos bažnyčios. Tik viėje kažkai keistai sudėti suolo: šv. Antano mauzolejus pastatytas netoli didžiojo aitorius, tikai kampe, ištrizal, net ir maldininkų klaupia žūri ne į Dievą iš jo artimosis, o į Šventą Antoną. Paaiškinimo man tada kolegės: mai vyko tuo metu Vatikano II suvažiavimas, kad Italai be didelio skausmo atsisakyti šv. Trejybės dogmos, bet subejos Antoną ſventumo įrodymas, visai tauta pereit į eretiką. Tieki to: nudipirkau ūkavate, stojau į eilę, kad prieštūn prie altoriaus — pastaciai.

Viso šio pasakojimo tikslas — įrodyti šv. Antano kompetenciją padedant surasti pamestus daiktus. Rudenį grįžome į Istanbulą, ir štai pirmą naujieną — mano kolegė „atšverčė“ gržintą į katedrą Bendromis beveik trijų religijų malgomis.

Stipr ar taip, tikiosi, jukinai skaitytoja, kad aplie

šventuočius ir jų gyvenimą daugiaus nusinamai kėlė Karo Januakas, kitas prieš pavirtę draugus, kai ištujujį luomas yra ſemikilės pagrindais prieigia išvaduojantys, ir aš ne vienas buvau pasipiltinęs, kai žiniotės analizės popiežius iš sąrašo išbraukė porą žmonių, ištujujį tuo prieekstu, jog neįrodyta, kad jie ir šių gyvenę. Tartaun tūkram šventajam relikvijoms miškas gyvenimas.

Kalp šventieji, taip ir tikėjimas, taip ir Dievo mūsų pratinės bei įvalzdavimasis. Yra Biblijos hercūnas Dievas, kurio žiauri skūs, trikampyje išraižęs kartoje, piktai kartu kertęs. „Jis yra poety Dilevas, save, kalp Jėzus Kristus, vadinęs tiktais Zinogais Sūnumi. Yra ir mokslininkas Dilevas, virš chaoso ir galaktilų įvalzdavimo ar nerealiu valzduojama abstrakcija, Zinogas ir knogai bendrėliai. Yra pagalau ir Dilevas filosof, bandintis etikete geriau ar blogiau apgaubti liriaras prezentacijas — Dievo žinogejimo ar Zinogų jimo trajektorijoje.

Tačiau atsargiai, kaip sakė Vincas Trumpė: nem
nėkite Viešpaties vardo be reikalų! Utinė ir man
nuodūnės draugai neabejotinai "iškinintys" Polis R.
keras (Paul Ricoeur), savo dešimtyje tomų pamainy-
apse ūmogų ir pasaulių, nė vieno karto nėra pamainy-
Dievo vardo — tai turbūt geriausias būdas || Rovinė
Apsupant savo brolių — Lietuvos katalikų, laikinai
dat i pagalbą kilia, žmonių atmintyje dar gyva dra-
ga. Misiell de Serto, kuris, studentų atsimintyje
i kis į Dievą, atsakė: labai atsiprāšau, bet ta
asmeniskais reikalais...

Yra mat ir tokiai tikėjimo formų, tokiai Dievo mėles išraiškos būdų. Tokie žmonės — žinoma, ne tuvoje — vadinami liberalais.

ALGIRDAS JULIUS GREIMAS

Kol kas atsitiktinumas

vienas teatras. Todėl natūraliausias artimiausias metų Kauno muzikinio teatro kėlės, atrod, galėti eiti keiliomis vagomis. Turint galvoje esamas meninės pajegas ir teatro lankytuojų potraukius, i kurios ypač siandien negaliama neatsižvelgti, — tai buvę nuostabaus, tobulejimui ribų neturinčio operetės žanro vaga. Operos Kaunui taip pat reikalingos, bet kauniškių trupė, atrod, nėra operai, kaip vyraujančiam teatro žanru, pribrendusi. Antra vertus, atsiradus grynaus operiniams balsams (pavyzdžiu, S. Martinaitės), būtina specialiai jiems parinkti repertuarą, panaudoti jų sugebėjimus, kurie operetės negali iki galо atsiškleisti. (pavyzdžiu, J. Malikonis jau praleido bene geriausias savo dienas).

Antraeilame kelyje nesukubiu, bet apgalvotu žingančiu Kauno teatre galėtų žengti ir baletas. „Dabar tas momentas, — dažnosi rūpesciai I. Ribičauskaite, — kai trupė negali sustoti. Jai reikia dirbti, kai vien su manimi. Pati ketinu išskoti medžiagos naujiems darbams. Tuo tarpu norėčiau paškiesti baletmeisterį V. Brzadylį, kad jis pasižiūrėtų trupę, įvertintų jos galimybes ir ką nors pastataytų. Galbūt pavykti susitarti ir su šveicaru choreografu. Taigi Kaunas turi nei įvalstyti nei Vilnius baletas panoramos perspektivą — nedideli, retkiai tarp „dainuojančių“ žanru pasirodantį teatrinių akademinių padalinį ir modernų studijų „Auros“ šokių teatra. Abi šios trupės, viena kitą papildančios ir tarpusavyje nekonkurruojančios (pasirinkimais — skonio reikalais), reikalingos Lietuvai.

Tokio Kauno baleto vaizdinio realuma idealiai patvirtino minėta vienėkamui baletų premjera. Pirmiausia – įtakai pasirinkti veikalai. Repertuaro formavimasis, turint ribotas finansinės galimybes ir kūrybinės pajėgos, yra labai rimtas, atskyringas, galime sakyti, valstybinės reikšmės dalykas, susijęs su esančiu dvasiniu vertibų reprezentacija (teatre – būtent). Tačiau teatruose dės darbas neretai išugdomas komerciniu tikslu (ar ne vien dėl ju Kaune drauge su vokiųje atkelėjais turėjime klausyti „Fidelijaus“, nors neseniai ji viršėdavo).

A. Glazunovo „Panėlė tarnatė“ ir Dž. Gerfivno „Amerikietis Paryžiuje“ — skirti žiūrėti ir keistai panašus veikalai. Abiejuose autorų pavardės randamos gretimose skriptkopiedijuose pustapitose, o jų premjeros nurodymus tik ketiasi deskriminuojant. Vis deito tai ne tik du kardininiai priešingi muzikos pasauliai, bet ir skirtiniai žmogiškiai, astumta tarp kurių dar padidina A. Glazunovo stilizaciją (A. Vato pastaraisiais).

„Panėlė tarnatė“ sukurta Erminkalo teatrui ir buvo dvaro ceremonijos daly, taigi pasidomyjome pralaujančiu kameriku. Kokios statulėles ir A. Vato pastaralinė tapbyba anotuoti tapo baletmeisterio M. Petipa „porcelaniniu“ choreografinių stilium saltiniais. Sunkiusveria A.

Glazunovo simfonizmas šiame opuse paskaldrėja, tramdomas XVII a. kultūros įvaizdžiu, tačiau išlieka ir rusiškas, ir glazunoviškas, ir romantiškas. Dž. Cerivinas — simfoninio džiazo astovas. Jo kūryboje susilieja pramoginių Brodvejus teatrų muzikos atgarsiai, bliuzo medijos bei Harlemo ritmai bene ryškiausiai atspindėjo trečiojo dešimtmecio amerikietių kultūrą. Todėl šis autorius labai išpopuliariė. Nors „Amerikietis Paryžiuje“ vadinamas simfonine poema, rapodija, siusta ar fantazija, dėl itin plastikių muzikos vaizdinių veiklas netrukus suaukė choreografinės interpretacijos.

Antra vertus, kontrastingo turinio vie-
naveiksmiai baletai yra panasių siūtinės
struktūros, jungiamos besikartojančiais
leitmotyvais. Abieju muzika žaisminga,
pasizymės savita išradęng arkestruose. Sie
baletai gali gyvuti, kai savarankiski
neprograminių kūrinių. Po anuometinių
premierių ir vienas, ir kitas kompozitorius
buvo kritikuojamas: Dž. Geršvinas dėl
netubulos, diletauskių komponavimo
technikos, A. Gazonovas — dėl per di-
delio technicizmo, polifonizavimo bei ru-
siško muzikos charakterio, netinkančio
opusui, kuriamam XVIII a. pastoralės
žanro pagrindu. Beje, ypatingas stilus
ir tam tikru atžvilgiu stilizacijos charak-
teringumas taip pat vienija šiuos opusus.
Dar pridurime, kad abu autorai parys-
juo dirigavo.

Nedidelei Kauno teatro scenai labiau tankumai veikalu sunku išsaivzduti ir nelengva rasti. Juos statydama, choreografei R. Ribasčiauskaitė galėjo išsišversti be didelio kordebaleto, be dažniausiai reikalung net keleto stiprių solistų porų ir drauge makšimai panaudoti turimas pagrindas. Išaugus iš klasikinio šoko, abieju baletu plastika visos baletų trupės atlieka natūraliai ir ganėtinai įtigail, neduoda pagrindo aimanavimams dėl nevykdytų statytojų reikalavimų. Akivaizdu baletmeisterių ir dailininkų tarpusvario supratimą bei ryšys laiduoja darnią spektaklio visumą. Todėl galime nuoalguoti žiūrėti i pasitaikančias nešklenčias deitėles.

A. Glazunovo „Panėlėje tarnaitejė“ abi stūrijos stūriai žavi A. Vato menas, kurio motyvų prisodintas vairas baletas – vien tiegiomini aliuzijų į kai kuriuos jo paveikalus. XVIII a. sočiu stilistikos iki labutilių didelio šokėjų kostiumuose bei A. Vato žviesios pastelinio kolorio niurenu. Bet ne matuau svarbus visuma viešintis veiksmas yra ir A. Glazunovo muzika. Jai choreografė ir dailininkė išlikti. Sekimas muzika kartais tampa iš akibrokiu A. Vato atžvilgia – rozentuzantos Adagio. Velias tarsi nimpresionistinės taptojo kūrinų atmosferos. Lygialiai pat jausmu stiprėja budžentų muzikos diadiui „uldujant“ su hipnotikais tarsi nuo darbų apvainojusias amžinukas.

teikia naivai muzikinėl pastoralėl dar daugiau žaismingumo, o paryškintos „lių teatro“ spalvos puikiai siejasi su A. Glazunovui neįprasta, marionetkai mechanika instrumentuote.

Skambi Dž. Čeršvino „Amerikietių“ muzika traktuota kamerikai. A. Glazunovo baletas scenos erdvė papuošta ukrais ir „gyvais“ paveikslais, o „Amerikietių“ — labiai išilgavinta. Tūkstančiai lakaniskų akcentų (gyvus išesoforai, o jiems užgesus scenos gilumoje pasirodantis baras) „gyvai“ atkuri jameinė aplinką — pasaulio centro. Neurini modernaus džiazo, šokių pagrindu, kinti choreografiją pagal simfoninį dienos muziką nera paprasta, tuo labiau kaip baletmeisteris čia negalejo pasiremti ne libretu (jų paraše pati), nei kurinio kitu nemuzikiniu saltiniu (skalp pirmose baleto), nei pasislėpti už plastiku dekoracijomis. Tačiau nepregrenetas brasas, priklausymas į muziką bei įgimtas stonis ir visel išgelbėjo I. Ribičiauskaitę. Nusukalėsi modernintas šokis buvo neatiskiriamai naujaugus su kitomis spektaklio vienamalims.

Kauno muzikinio teatro orkestras susiūrė su gražia, bet sudėtinga muzika.
au vien dėl ribotos orkestro sudėties
abi partitūros parašytiems dideliems or-
kestrams su daugeliu papildomų instru-
mentų buvo neįmanoma išgauti autenti-
o atliekamos muzikos skambesio, o ne-
daikytas balansas tarp orkeistro grupių
pač galėjo būti labai nesėkmingas.
Tarsi klausyti pučiamųjų orkestra. Te-
vau vien prisilietais prie tokių nup-
ratitūrų liudija muzikantu potencijas.
Reakcentuose jų meistrinkimo sprag-
nus ateityje jie galėtų bent iš dalies
compensuoti dar didesnių atlikimo pak-
uoju, būdingu premjерiniams spektakliams.
Ietele dirigavimo disciplina – išteko vyr-
as užsijamai dirigentui J. Geniaus beroč-
iaja sfera. Matyt, dėl to jis nebuvó pr-
amaikai griedžia, grojant A. Gaučiūnu.
Taip pat, kur „kadencijos“ su ištekėjusių
vyrų ypač dariojas.

Tarp baletų artistų išskyrė L.
Té, N. Chachalina, V. Baltrušaitis,
"Antroji tarpainis-tarnaitės" solistai; I. Radionova
Lazauskas, pagrindinius vaidmenis kūrė
Dž. Geršvino baletą. Prie jų sekmuoje
lodymoje pristėjo repertorius A. Le-
tavicienė ir A. Masalkina.

avincione ir A. patarijanio baletų premjera
ginkiname teatre aš dėlė kompozitorių
nėra nesulaukia, i raženį prieši
išbaleto spektaklių ir muzikos klasikos
normalaus darbo papildi. — O kai kaž
čia premjera vis dėlio — o kai kaž
čia tūnumas, išvaromis staigmenomis, a-
takomis, gynėvėmis musikiniams žanriams
a pagaliau panadės premjera (pavy-
sakytinė, ir „Nabokov“). Vienas
kryptingo teatrinių proceso pasi-
tarinkinė silpnas „baletinis“ tykis“ per-
išverginantis iš mano menigai už-
sakinius, moksleivius nesugrupuoti
nežinomo, nestimuliuojančio jaučiamų
asijūnių baleto kūrėtočių rankų.